

'87|9

Könnyvtáros

Márianosztra

**Képek a börtönkönyvtárakról
Cikkünket lásd az 526. oldalon
(Zimmermann Béla felvételei)**

Tököl

**Mélykút (a pálhalmi bv. intézet
egyik körzete)**

37. évfolyam, 9. szám
1987. szeptember

Könyvtárs

TARTALOM

Bereczky László	Így állt össze a szeptemberi szám	507
Dr. Rapcsányi László	Néhány kérdés dr. Juhász Gyulához , az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatójához	509
Futala Tibor	Peresztrojka a szovjet könyvtárügyben	514
Vicsék Ferenc	Késnek a lapok — megbénul a kutatás	517
Papp István	Visszapillantás az angol—magyar könyvtárosképzési szemináriumra	519
Bobokné dr. Belányi Beáta	Elmélkedések egy tanácskozás ürügyén	523
Vajda Kornél	Pillanatképek börtönkönyvtárakról (<i>Könyvtári élet</i>)	526
	Lapozgató	532, 549, 568,
HOLMI		533
LÁTÓKÖR		
Kartal Zsuzsa	A nyughatatlan nyugdíjas. Beszélgetés a 75 éves Hege-düs Gézával	535
	A tanácsi és a szakszervezeti közművelődési könyvtárak (szolgáltatóhelyek) 1986. évi fontosabb adatai	536
Vértesy Miklós	A száz év előtti börtönkönyvtárak és egy kiadványsorozat (<i>A könyvtárak történetéből</i>)	545
PERSZONÁLIA		
Gyuris György	Bezeredy István (1915—1987)	547
	Pellérdi Gyula (1920—1987) K.B.	549
Gerő Gyula	Események, krónika 1986	550
Ecsery Elemér	Marosán Gyula (<i>A Könyvtáros galériája</i>)	564
Zircz Péter	Könyvtári kiadványokról — könyvtáros szemmel (<i>Könyvtári kiadványok</i>)	565
Lapunk e számában Marosán Gyula alkotásaiból válogattunk		505

Из содержания

Laslo Rapcანი: Несколько вопросов к главному директору Государственной библиотеки им. Сечени, *д-ру Дьюла Йухас* (509); *Tibor Futala:* Перестройка в советском библиотечном деле (514); Статистические данные государственных и профсоюзных массовых библиотек о 1986 г. (536).

From the contents

László Rapcsányi: Questions to Professor Gyula Juhász, General Director of the National Széchényi Library (509); *Tibor Futala:* "Perestroika" in Soviet librarianship (514); Statistical data on council and trade union public libraries for 1986 (536).

Aus dem Inhalt

László Rapcsányi: Einige Fragen zu *dr. Gyula Juhász*, Hauptdirektor der Ungarischen Nationalbibliothek Széchényi (509); *Tibor Futala:* Perestroika im sowjetischen Bibliothekswesen (514); Die statistischen Daten der allgemeinbildenden Räte- und Gewerkschaftsbibliotheken vom Jahre 1986 (536).

Cikkeink szerzői

Bereczky László, a Könyvtáros főszerkesztője; *Bobokné dr. Belányi Beáta*, az ELTE könyvtártudományi tanszékének adjunktusa; *Ecsery Elemér*, a Magyar Nemzeti Galéria művészettörténésze; *Futala Tibor*, az OMIKK igazgatója; *dr. Gerő Gyula*, a Könyvtáros ny. főszerkesztője; *Gyuris György*, a szegedi Somogyi Könyvtár tudományos munkatársa; *Kartal Zsuzsa*, a Könyvtáros munkatársa; *Papp István*, az FSZEK főigazgató-helyettese; *dr. Rapcsányi László*, a Magyar Rádió főmunkatársa; *Vajda Kornél*, a Könyvtáros munkatársa; *Vértesy Miklós*, az Egyetemi Könyvtár ny. osztályvezetője; *Vicssek Ferenc*, a Magyar Rádió riportere; *Zircz Péter*, az OSZK ny. főigazgató-helyettese.

KÖNYVTÁROS

A MŰVELŐDÉSI
MINISZTERIUM
LAPJA

Főszerkesztő: **Bereczky László**

A szerkesztőség címe: 1054 Budapest, Alkotmány u. 4. III. 11.

Telefon: 113-793

Kiadja a **Pallas Lap- és Könyvkiadó Vállalat**

1906 Budapest, Lenin krt. 9-11. Tel.: 221-285. Levélcím: 1906 Budapest, Pf. 223

Felelős kiadó: **Siklósi Norbert** vezérigazgató

Szedte a Nyomdaipari Fényszedő Üzem (878026/09)

Petőfi Nyomda – 87/70033 Kecskemét, 1987

Felelős vezető: **Birkás Béla** igazgató

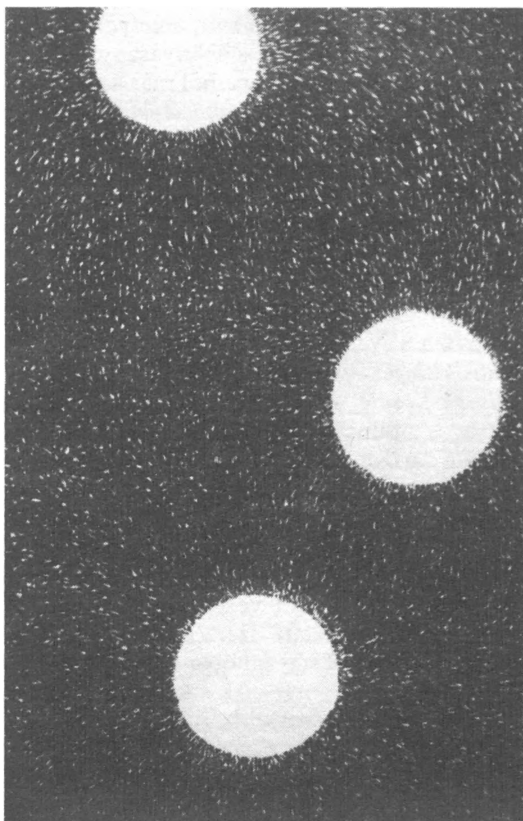
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a Posta hírlapüzletében és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest V., József nádor tér 1.-1900-, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj ½ évre 78 forint. Egy szám ára 13 forint. Külföldön terjeszti a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat. H-1389 Budapest, Postafiók 149.

Így állt össze a szeptemberi szám

Most is interjúval kezdünk. *Rapcsányi László*, a Magyar Rádió sztárriportere kérdegeti *Juhász Gyulát*, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatóját a nemzeti könyvtár örömeiről, gondjairól, terveiről. Az interjú elhangzott a Kossuth rádióban, sokan hallgatták is, de mi fontosnak tartjuk, hogy írásban is hozzáférhető legyen, hiszen a könyvtárügy egészét érintő kérdésekről van benne szó.

A főigazgató nyílt és rokonszenves válaszai közül egyetlenegyhez szeretnék kommentárral kapcsolódni. A könyvtárosok és olvasók étkezési, bevásárlási gondjait részletezve mondja a főigazgató: „Amikor döntés született, hogy nem kormányzati negyed lesz [a várpalota épületkomplexuma], hanem kulturális centrum, akkor a tervezők elfeledkeztek arról, hogy itt több ezer ember fog dolgozni.” Az igazság az, hogy a tervezők egyáltalán nem feledkeztek meg róla. A Szent György tér lezárásaként egy hatalmas, modern épületet terveztek, 23 150 m² hasznos alapterülettel. Ebben az épületben kapott volna helyet a Néprajzi Múzeum, az MTA Néprajzi Kutatóintézete, az MTA Nyelvtudományi Intézete, a Kiadói Főigazgatóság könyvkiállítása és előadóterme, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ, valamint a Budavári Kulturcentrum gondnoksága és vendéglátó üzeme. Ez utóbbi működtetett volna egy nagy kapacitású konyhát, egy 376 m²-es éttermet, egy-egy 94 m²-es eszpresszót és rendezvénytermet stb. Ennek a bizonyos vendéglátó üzemnek az összes területe meghaladta volna a 2000 négyzetmétert, s ellátta volna a Budavári Kulturcentrum (brrr!) valamennyi dolgozóját, látogatóját minden földi jóval, kora reggeltől késő estig. Csakhogy az épület megépítésére gazdasági okokból nem került sor, hiába voltak készen a tervek. Az épület kijelölt helyén most gödrök és titokzatos rendeltetésű barakkok éktelenkednek.

Futala Tibor a szovjet szaklapokat vizsgálta át, hogy vajon a Szovjetunióban elindult-e már a könyvtár- és tájékoztatásügyi peresztrojka is. Örömmel „jelenti”, hogy ez év elejétől fogva feltűntek a szovjet testvérlapokban az első peresztrojka-közlemények, majd közelebbről is szemügyre veszi, valójában mi a tartalma, mi az iránya a szovjet könyvtár- és tájékoztatásügyben végbemenő (helyesebben el-

kezdődött) átalakításnak, pontosabban — ne kerülgessük a szót — a már szükségessé vált reformnak. A magyar könyvtárosok számára is nagyon tanulságos ez az összeállítás. A magát szerényen „tallózónak” nevező Futala Tibor cikkének utolsó bekezdésében tömören így foglalja össze ezeket a kínálkozó tanulságokat: „A tallózó meggyőződése, hogy a magyar könyvtárosok és informatikusok a szakmai valóság kritikus szemügyre vételében, látásában és elemzésében szovjet kollégáinknál nagyobb rutinra tettek — tehettek — szert. De valahogy bele is fáradtak ebbéli erőfeszítéseikbe. Valószínűleg azért, mert mit ér a diagnózis, ha nem követi terápia. Ezért azt szeretné, ha a szovjet könyvtár- és tájékoztatásügyi peresztrojka nemcsak kezdősebességével és diagnosztizáló mesterségének fokozódásával adna számukra ösztönzéseket, hanem a diagnózisokat gyorsan vagy legalábbis módszeresen követő terápiai eredményességével is. Mindenekelőtt ezáltal.”

Izgalmas témával — a börtönkönyvtárakkal — foglalkozik *Vajda Kornél* cikke. Előljáróban vázlatosan áttekinti a magyar büntetés-végrehajtási intézmények könyvtárainak múltját, majd a néhány éve megindult rohamtempójú fejlődés fontosabb állomásait mutatja be, végül beszámol legutóbbi börtönkönyvtári látogatásainak szívdereítő tapasztalatairól. Írása utolsó mondatában elismerés és elmarasztalás is található. Az elismerés a börtönkönyvtárakat, az elmarasztalás a kisközségi „polgári” könyvtárakat illeti. Idemácsolom a mondatot: „Ha magam nem is szívesen lennék lakója Márianosztrának vagy Tökölnek (hová korom miatt persze nem is kerülhetnék), olvasni viszont sokkal inkább ott szeretnék, mintsem a nosztrai vagy a tököli községi könyvtárban.”

Papp István és *Bobokné Belányi Beáta* az 1987. április 10—14-én Budapesten rendezett angol—magyar könyvtárosképzési szeminaryummal kapcsolatos gondolataikról számolnak be, számos megszívlelendő tanulságot felviláncoltva.

Kartal Zsuzsa Hegedüs Gézával készített interjújában számos könyvtári, könyvtárosi anekdotát olvashatunk a felszabadulás utáni magyar könyvtárügy „hőskorából”. A csattanós történetek szórakoztatóak, jól jellemzik a könyvszakma negyvenes-ötvenes évekbeli állapotát, bár meg kell jegyeznünk, hogy a könyvtárosok nem mindig Hegedüs Gézával megegyezően emlékeznek egy-egy anekdotájának szereplőjére.

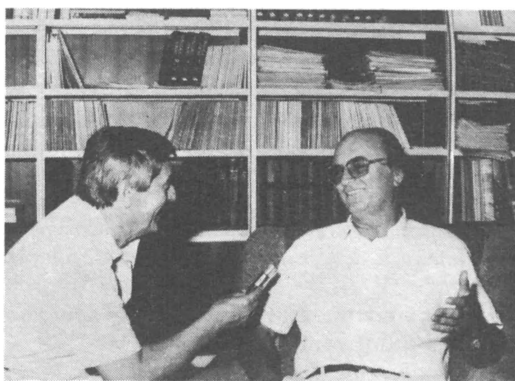
Bizonyára sok olvasónk izgatottan keresi ebben a számunkban *Simay Norbert* Csepelautógyári cikkének megígért folytatását, s csaldottan teszi le a lapot, mikor nem találja. A sportban (is) járatos olvasóink nyilván jól tudják, hogy míg a sakkban szokásos, sőt gyakori bizonyos lépések felfüggesztése, borítékolása, a stafétában ez egyszerűen nem lehetséges. Most mégis erre került sor. Munkatársunk, akinek cikke egy stafétáról szólt előző számunk élén, a folytatást egyszerűen borítékolta. Bocssásák meg a szerzőnek és nekünk többieknek ezt a sajtóban szokatlan, de nem példa nélküli esetet. Ígérjük, többé nem fordul elő!

Ha már a meakulpázásnál tartunk, sort kell keritenem egy másik sajnálatos esetre is. Júniusi számunkban helytelenül idéztünk *Gerő Gyulának*, lapunk nyugalmazott főszerkesztőjének a helyismereti könyvtárosok tengelici továbbképző konferenciáján elhangzott előadásából. A dolog annál is kinosabb, mert az előadó is idézett, mégpedig *Bényei Miklóstól*. Az eredeti megállapítás így hangzik és hangzott el Tengelicen Gerő Gyula szájából: „A könyvtártörténet a helyismereti munka elhanyagolt területe.” Ugyanigy szerepel ez *Sipos Csaba* cikkének eredeti kéziratában, amelyet sikerült archívumunk mélyéről előbányásznunk. Hogyan lett a *könyvtártörténetből* már a nyomdának leadott kéziratban *helytörténet* — maig is szerkesztőségünk minden tagját foglalkoztatja e rejtély, de ez a tényálladék. Mást nem tehetünk, mind a három érintett (és ártatlan!) érdekelttől elnézést kérünk... Mentségünkre szolgáljon az, hogy bizony ilyesmi előfordul frekvenciáltabb sajtóorgánumokkal is. Mint például, Gerő Gyula személyénél maradványában a *Népszabadságban* is. A július 20-i szám *Művelődési napló* rovatában ugyanis *Tripszky László*, számunkra igen jólesően megdicséri a lapunkban évről évre megjelenő *Pótlások a lexikonokhoz* című adattárat. A dolog egyetlen szépséghibája, hogy összeállítójaként Gerő Gyulát nevezi meg, pedig a hasznos adatsorért már hosszú évek óta a szegedi *Gyuris Györgynek* tartozunk köszönettel. A tévedés valószínűleg arra vezethető vissza, hogy idén a *Pótlások* alatt szerzőként a Gy. Gy. szignó állt, mivel ugyanabban a számban már szerepelt egy Gyuris-cikk. Az akkori meleg időkben misem könnyebb, mint Gy. Gy-t G. Gy-nek nézni. Azért nincs harag.

Bereczky László

Néhány kérdés dr. Juhász Gyulához

az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatójához

Pálmai József felvétele

— *Üdvözlöm, professzor úr, a Rádió stúdiójában. Témánk az Országos Széchényi Könyvtár és környüállásai. Ugye, két esztendővel ezelőtt, 1985-ben nyitotta meg kapuit fent a Várban a Széchényi Könyvtár, tehát arról már kár beszélni, helyes volt-e, hogy ez az intézmény felkerült a Várba. Ott van. Az is nyilvánvaló, hogy az OSZK nem egyike a magyar könyvtáraknak, sokkal több annál — ez a Nemzeti Könyvtár. Amikor még a régi helyén, a Nemzeti Múzeumban volt, megtöltötték az egyetemisták, főiskolások, kutatók, egyáltalán a különféle témák iránt érdeklődő olvasók; beszaladtak, ha volt egy kis idejük, olvastak, kutattak. Ma viszont szinte kirándulásnak számít, ha az ember felmegy a könyvtárba, a Várba, a kis munka szinte elfuttatja a napot. Én azt hiszem, hogy megváltoztak az olvasók is. Kié a könyvtár?*

— *Én úgy gondolom, hogy a könyvtár ugyanazoké, akiké régen volt: a tudósoké, kutatóké, egyetemistáké, az érdeklődő olvasóké. Inkább csak az olvasói szokások változtak meg*

az új körülmények között, mert igaz, hogy az egyetemektől messze került, tehát nem lehet beszaladni egy lyukas órán valamit megnézni, valaminek utánanézni, külön program felmenni az Országos Széchényi Könyvtárba, de az is igaz, hogy közelebb került a Várban lévő kutatóintézetekhez: a Történettudományi Intézethez, a Nyelvtudományi Intézethez, a Zenetudományi Intézethez és sorolhatnám tovább, így a kutatókhoz, a tudósokhoz közel került az OSZK. Az olvasói szokások annyiban változtak meg, hogy a késői, a délutáni vagy az esti órák a frekvenciát, inkább akkor jönnek többen. Sokak számára szinte egész napos program a könyvtári munka, olvasás. Különösen vizsgaidőszakban a diákok még téli reggeleken is feljönnek, és estig dolgoznak, tanulnak. Természetesen kellett ehhez néhány intézkedés is, hogy így alakulhasson. Az egyik ilyen a gyorslift volt. (Mint nyilván tudja, egy gyorslift viszi fel a Dózsa György térről az olvasókat a könyvtárba.) De ez egy kicsit drága volt. Egy évvel ezelőtt még öt forint volt fel, öt forint le, egy diáknak tíz forint már igen komoly pénz naponta. Eltöröltük a díjazást, ingyenessé tettük az olvasók számára a gyorslift használatát. Visszaállítottuk a harmadikos, negyedikes középiskolás diákok számára a könyvtár használatát, ami valamikor természetes volt. Magam is emlékszem, gimnazista koromban — cörvösisista voltam — át-átszaladtam az Országos Széchényi Könyvtárba, de a hosszú, huszonöt éves átköltözés során, mert voltaképpen ennyi ideig tartott, amíg a régi épületből az új palotába költözhetett a könyvtár, elmaradtak a gimnazisták, és sokak számára ez magától értetődőnek tűnt, holott nem az.

— *Gondolom, más is elmaradt. Mert azért az Országos Széchényi Könyvtár — munkahely. Több mint hatszázan dolgoznak ott, s jórészüik, mintegy hatszázötvenen nők. Nos, ez egy kényelmetlen munkahely.*

Elhangzott a Magyar Rádióban

Kedves Juhász professzor, nyilván Ön is tudja, nem lehet hozzájutni abban a hatalmas és reprezentatív épületben ételhez és italhoz. Magam is megfigyeltem, de bárki láthatja, hogy az OSZK büféje szinte semmi. Kicsi az áruválasztéka, nem is alkalmas ilyen célra. Ha a dolgozó el akar menni ebédelni, végigyalogolhat a múzeumok mellett és kijut valahová a Várba, fél kilométer gyaloglás után elérhet egy meglehetősen drága étterembe. Ebéd után visszagyalogol. De ha csak bevásárolni akar, az is egy procedura, gondjai azáltal is megnövekedtek, hogy a sok egy helyen lévő múzeum miatt legalább kétezer ember mozog, vonul így, élelmet keresve magának. Mulatságos is, de inkább szomorú, hogy stanciliból esznek a könyvtárosok. Nagy a baj tehát az ellátással, a büfével, a nem létező étteremmel. A nyolcadik szinten van egy terem, ahol most a fogadások zajlanak. Ez tulajdonképpen társalgóbüfének épült. Most nem büfé. Ezen a téren mi várható?

— Sokan azt mondják, hogy a nyolcadik szinten lévő részleg Közép-Európa legszebb büféje lenne, ha beindulna. Minden valószínűség szerint a közeljövőben működni kezd. A legnagyobb gondot az jelentette, hogy nem volt vállalkozó, aki a könyvtárban, ahol bizonyos kötöttségek természetesen vannak, mert hát nem lehet kocsmát csinálni egy könyvtári büféből, vállalkozzon arra, hogy a dolgozókat és olvasókat, diákokat kávéval, szendviccsel, virslivel vendégül lássa. Ez most, úgy gondolom, meg fog oldódni. De hát ez az egész kérdéskomplexum a várpalota gondja. Amikor döntés született, hogy nem kormányzati negyed lesz, hanem kulturális centrum, akkor a tervezők elfeledkeztek arról, hogy itt több ezer ember fog dolgozni, és mára már a könyvtárak, múzeumok dolgozóinak többsége valóban nő. Külön gondjuk a bevásárlás, a család ellátása... Mindenütt gond a bevásárlás, de a várnegyedben különösen. Ha sikerül a közeljövőben — és tényleg a közeljövőről van szó — ezt a nyolcadik szintű társalgóbüfét beindítani, akkor a jelenlegi büfét közértté alakíttatnánk át, közért-jellegű üzletté, ahol az asszonyok bevásárolni is tudnának, napi legszükségesebb vásárlásaikat el tudnák intézni.

— *De gondolom, éttermet azért nem fog építtetni a Széchényi Könyvtár, pedig a múzeumi körzetben, e kulturális centrumban ilyenre égető szükség lenne. Pályázatot kellene kiírni. Mert most nyáron rendben van, elballagnak, de az őszi esőkben, a hideg télen elmenni, hogy valami meleg ételhez jussanak... Ott vannak reggeltől*

jóformán késő estig, mert a könyvtárosok ismert tulajdonsága, hogy megszállottjai munkájuknak. Ez a kérdés a várnegyed egészének gondja.

— Egyetértek. Mert igaz ugyan, hogy bizonyos lehetőségek vannak a Várban is, így a Kommunális Beruházási Vállalatnak van egy önkiszolgáló étterme, ahová be lehet menni, de az is távolság, az is idő. Tehát a kérdés nincs megoldva, és a megoldást keresni kell.

— *Egy másik kényelmetlen munkahely is eszembe jutott. Gondolom, a Széchényi Könyvtár korszerűségének egyik biztosítéka a Rosenberg-házaspár utcai mikrofilmtár. Sokan megfordulnak ott. Hihetetlenül gazdag az anyaga, de kevésé otthonos munkakörülmények között dolgoznak — szinte kizárólag nők. Ahogy ott egymás mellett összezsúfolódva ülnek és „olvasák” a filmeket, minden tekintetben alkalmatlan körülmények között, mindegyiket külön-külön sajnálom. Nagy Zoltánt, a mikrofilmtár vezetőjét mélyen megértem: őt is aggasztják ezek a körülmények. Van valami terve a mikrofilmtárral?*

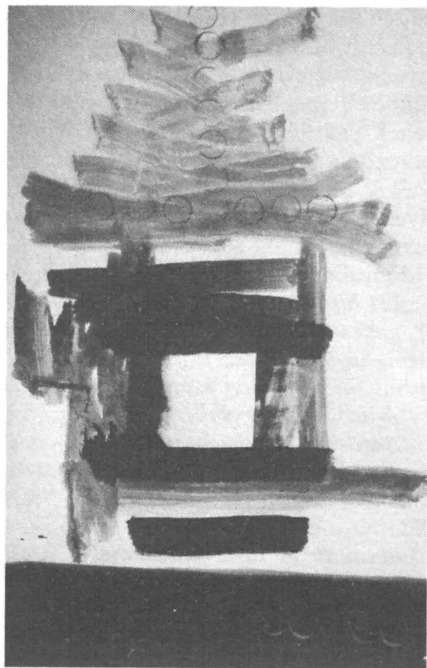
— Sajnos e témáról én még sokkal csúnyábbakat is tudok mondani...

— *Csak nem?*

— Nemcsak a rossz elhelyezéssel, a szűkös körülményekkel van baj, a technikai felszereltsége is rettenetesen elavult. Talán senki sem hiszi el nekem, pedig igaz, hogy az egyik mikrofilmkészítő gép például 1948 óta működik folyamatosan, a technikai szint tehát elképesztő. És még az a veszély is fenyeget bennünket, hogy az V. kerületi tanács úgy gondolja, ki kellene telepíteni — de hogy hová? Az Országos Széchényi Könyvtárnak nincs módja válogatni az épületekben. Viszont, ha már ezt a témát említettük, akkor általánosságban is érdemes felvetni... Tudniillik azt, hogy az Országos Széchényi Könyvtár reprezentatív elhelyezése...

— *És külseje...*

— ...és külseje egyáltalán nincs összhangban a technikai felszereltséggel. Igazuk van azoknak, akik azt mondják, hogy az Országos Széchényi Könyvtár Európa egyik legszebb könyvtára. Hát még ha azt is tudja valaki, hogy az olvasótér, ahol ma az olvasókat kiszolgáljuk a hetedik és a hatodik szinten, 6600 négyzetméter, tehát összehasonlíthatatlanul nagyobb, mint a régi könyvtáré volt, és 80 ezer kötet könyv található a szabadpolcokon, amit kérés nélkül magához vehet az olvasó és dolgozhat belőle. De ha a technikai felszereltséget nézzük, azt kell megállapítanunk, hogy az bizony

a 25 évvel ezelőtti szinten áll, azaz, amin akkor állt, amikor megszületett a döntés, hogy az Országos Széchényi Könyvtár a Várba fog költözni. Ezt a lemaradást kellene behoznunk, mert másképpen elképzelhetetlen, hogy a szolgáltatásokat azon a színvonalon tudjuk biztosítani az olvasók, a kutatók számára, ami ma már elengedhetetlen. Sőt, már a szinten tartáshoz — mert szintemelkedésről egyelőre szó sincs — is gépesítés kell, olyan technikai eszközök bevezetése, meghonosítása a könyvtárban, amelyek eddig hiányoztak. Számítógépesíteni, komputerizálni kell, hogy szolgáltatásaink a mai kor követelményeinek megfeleljenek.

No és az állományvédelem. Az már most lehetetlen, hogy az ember egy régi folyóiratot kézbe vegyen, hiszen szétporlad a keze között az újság. Éppen ezért, sanyarú gazdasági körülményeink között is arra lenne szükség, hogy kiváltságos helyzete legyen a nemzeti könyvtárnak, a szellemi kincstár őrzőjének.

Kell, mert hiszen az Országos Széchényi Könyvtár a legnagyobb régi anyaggal rendelkező hazai könyvtár. Nem túlzás úgy fogalmazni, hogy itt őrződik a jövőnek a magyar szellemi kincs döntő többsége. Hogy tud megmaradni ez a szellemi kincs, ha a papír romlik, törik, pusztul? A megőrzés, a konzerválás óriási

feladatot jelent, és itt minden rosszul értelmezett spórolás pótolhatatlan veszteségeket jelent. Ezért mertem azt mondani, hogy a nemzeti könyvtárnak ilyen szempontból kiváltságos helyzetben kell lennie. Nem az egyik könyvtár az országban, hanem ezeknek az óriási kincseknek az őrzője. A jövőnek és a jelennek az őrzője. A restaurálás, ezeknek a kincseknek a megőrzése nem megy pénz nélkül, felszereltség nélkül. Ma kicsit talán javult a helyzetünk. Beindult ebben az évben a Soros Alapítvány segítségével egy restauráló tanfolyam, ahol az új restaurátorokat kiképezzük. Tudni kell, hogy az Országos Széchényi Könyvtárban kiváló restaurátor szakemberek dolgoznak, akik képesek tudásukat továbbadni, és felnevelni egy olyan nemzedéket, amely alkalmas lesz e munkák elvégzésére, mert hisz jelenleg szakemberhiányban is szenvedünk.

Huszonöt év telt el az OSZK felköltözéséig. Ez alatt az idő alatt nemcsak technikailag maradtunk le. Fontos változás ment végbe a személyi állomány tekintetében. Azok a nagyszerű szakemberek, akik megálmodták, hogyan nézzen ki majd az új Széchényi Könyvtár, ma már nyugdíjasok vagy nem is élnek. Új nemzedék dolgozik ma a könyvtárban, és ennek az új nemzedéknek kell felkészülnie arra, hogy az új körülmények között, a megvalósuló új technikai szinten tudja majd képviselni a nemzeti könyvtárat, szolgálni az olvasókat úgy, mint a régiek.

— *Amit most mondott, egy kicsit szíven ütött. A könyvtáros rangja mintha ugyanúgy elporladt volna, mint a régi újságok? Állandóan — kérem ne vegye rossznéven — könyvtártudományról hallok. Mintha valamit úgy értékelnének fel, ahogy tán nem kellene.*

— Igen, valamikor nagyon elismert szellemi tevékenység volt a könyvtárosi, de ma harmadrangú szerepe van csak a magyar szellemi életben. Valamikor vezető tudósok dolgoztak könyvtárakban, és igaz, hogy ma már nagy kutatóintézetek vannak, és ezek a tudósok, valamint az újonnan felnőtt tudós nemzedékek ott dolgoznak, de azért a könyvtár sem tudja őket nélkülözni. Ami a devalválódás okait illeti, azt hiszem, nagyjából ugyanazt mondhatjuk, amit általában a szellemi tevékenység devalválódásáról Magyarországon. De inkább a magunk oldaláról közelítem meg ezt a kérdést. Ön is mondta, hogy ezt az értékcsökkenést sokan úgy vélik helyreütni, hogy egy jó szakmát — mert valljuk be, a könyvtárosi tevékenység szakma, egy nagyon tisztességes szak-

ma — felértékelnek tudományá. Pedig nem ettől növekszik a könyvtáros rangja, hanem attól, ha jól végzi a szakmai tevékenységét és emellett, ha van rá képessége, tudományos munkát végezzen mint irodalmár, mint történész, mint földrajz- vagy zenetudós, és együtt csinálja ezt a kettőt. Mert nem szegyen együtt csinálni. Hisz mindnyájan emlékszünk, fiatalkorunkban a rangos tudósok ott ültek a könyvtárban és könyvtáros munkát végeztek, ugyanakkor a magyar tudomány élvonalában voltak.

— *Így van. Emlékszem Weöres Sándorra, aki az Akadémia könyvtárában ott ült az információs asztal mögött, és amikor bementünk hozzá disszertációs vagy egyéb ügyekben, ezt százan tudják igazolni, akkor bizony nemhogy nem restellte a munkát, hanem csak úgy tüsténkedett kartonok és mindenek között. Tudományos képzettségű emberek segítették az olvasót. Ma viszont...*

— Talán nem olyan kétségbeejtő a helyzet, mert nagyon sok kiváló tehetség dolgozik a Széchényi Könyvtárban, nagyszerű szakemberek és nagyszerű tudósok is. A könyvtár vezetősége minden vonatkozásban támogatja őket kutatónapokkal, könnyítésekkel. Még díjunk is van. *Keresztury Dezső* alapítványt tett, amelynek összegét arra fordítjuk, hogy az adott évben megszületett tudományos produktumokat díjazzuk. De ösztönözni próbáljuk munkatársainkat a konzultánsi rendszerrel is. Az idén vezető magyar tudósokat, professzorokat és akadémikusokat hívtunk meg, hogy vizsgaidőszakban egy-egy órát vagy kettőt üljenek ott a referenz-szolgálatban, s az esetleg felmerülő kérdésekre válaszoljanak, a kérdezőkkel elbeszélgessenek.

— *Ez roppant szellemes megoldás.*

— Nem szégyelltek, örültek neki, hogy ott lehettek és foglalkozhattak emberekkel, és azt hiszem, hogy ezen túlmenően is mindent meg kell tenni, hogy az OSZK tudományos rangja emelkedjen. Szellemi-tudományos központtá is akarjuk tenni a könyvtárat, elsősorban szolgáltatásai révén, de mint intézmény is bele akarunk kapcsolódni a magyar tudományos életbe, ezért az Akadémia elnökével például megállapodást kötöttünk, hogy az új nagy lexikon munkálataiban az Országos Széchényi Könyvtár mint könyvtár fog részt venni, és végzi a vállalkozás bibliográfiai munkáit.

— *A könyvtár belső életében milyen szervezeti változások vagy tervek foglalkoztatják?*

— Lesznek szervezeti változások. Az Országos Széchényi Könyvtár, amely felköltözése

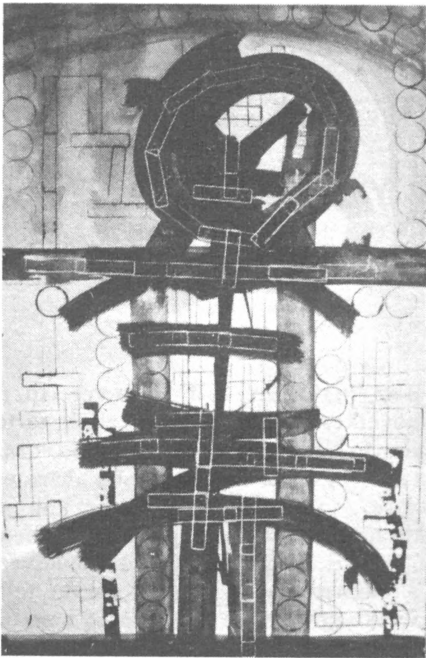
előtt igen sok helyen működött, most egy épületbe került. Csaknem minden egy helyen van és ugyanakkor bizonyos értelemben elnehezült a működési mechanizmusa, túlságosan nagy egységek alakultak ki. Ezek, különösen, ha bekövetkezik a számítógépesítés, ellehetetlenülnek, tehát olyan szervezeteket kell kialakítani, amelyek alkalmasak arra, hogy magasabb szinten szolgáltatassanak, gyorsabbak legyenek, jobban idomuljanak a kutatók igényeihez.

— *Azt hiszem, a kiadók meg fogják kövegni azért, amit most mondok. De egyre inkább az az érzésem, hogy önök sok pénzt veszítenek. Dívat a reprint, hiszen ilyen kiadásban is mindenhez hozzáférünk, amit egyébként az antikváriumokban méregdrága áron sem vásárolhatnánk meg. És hány olyan kiadványt látok, ahol jól látható az Országos Széchényi Könyvtár pecsétje, mivel a példányt onnan filmezték és fotózták. Önök nem adhatnák ki saját műveikből a reprintet? Nem folytathatnának kiadói tevékenységet?*

— De igen, az átszervezési folyamat során kiadói tevékenység kialakítására is törekszünk. A Széchényi Könyvtárnak van saját nyomdája és vannak saját kiadású könyvei, amelyeket, ha nyomdánk nem bírja, nagyon drága pénzen csináltatunk. De szeretnénk ezen túllépni, mert valóban: miért ne lehetne az OSZK az általa őrzött művek reprint kiadója? Akár naptárakat is készíthetne és ezáltal bizonyos bevételhez jutna. Gondolkodunk ezen, sőt túl is vagyunk a töprengésen: lépéseket fogunk annak érdekében tenni, hogy megfelelő körülmények közé kerüljön a nyomdánk, és egy kiadói szervezet alakuljon ki. Annál is inkább fontos ez, mert az Országos Széchényi Könyvtárban ma már a könyvtár mellett két tudományos intézet is működik. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ és a Magyarságkutató Csoport, amely kifejezetten tudományos intézmény.

— *Ez a Magyarságkutató Csoport, úgy érzem, lényegében egy hungarológiai intézetet rejt. Mi a szándéka és tartalma ennek a kutatócsoportnak vagy jövődő intézetnek?*

— Szándékát és tartalmát egész világosan megmondja alapítói rendelete. Ennek az intézetnek az a célja, hogy elsősorban a külföldön élő magyarság történetével és jelenkorával foglalkozzon, és mivel a külföldön élő magyarság nagy tömegét a szomszédos országokban, ősi településterületükön élő magyarság teszi ki, elsősorban velük, az ő problémáikkal foglalkozik. Természetes helye az Országos Széchényi Könyvtár, hiszen ez a nemzeti könyvtár, a

hungarikák gyűjtőkönyvtára, itt van az adatbázis, amely az egész indulást lehetővé tette, amely a tudományos működés alapjait képezheti.

— *Ez a hungarológiai gyűjtés lényegében csak a közvetlen környezetünkre vonatkozik, vagy a világon mindenütt felbukkanó, megjelenő, ró-lunk, magyarokról, magyarságról szóló anyagot felöleli, avagy netán más etnikai közösségekben élő, tehát kontinensünkön túli, más közösségekben élő magyar csoportoknak szellemi munkáit is?*

— Természetesen csak a Magyarországon megjelent művek kerülnek kötelepéldányként a könyvtárba, a külföldön megjelent magyar és magyar vonatkozású munkákat elküldik, megvásároljuk, vagy nemzetközi csereszolgálatunk révén kerülnek be a könyvtárba. Természetesen nemcsak könyvekről van szó, hanem kéziratokról is. Nyilván tudja, hogy nagyon jelentős kéziratárunk van. A kéziratok hungarikák felmérését most végezzük, kaptunk rá akadémiai támogatást is.

— *Úgy tudom, nagyon sok anyag kerül ajándékként a könyvtárba. Ha külföldön egy jeles személyiség meghal, a leszármazottak — sokszor tanúja voltam — itt jelentkeznek és mintha valami más érzéssel adnák át az Országos Széchényi Könyvtárnak a hagyatékot, mint — mondjuk — ha a Levéltárban helyezhetnék el.*

Úgy érzik, itt a nemzet szellemi központjában helyezik el azt a hagyatékot, amihez hozzájutottak.

— Az Országos Széchényi Könyvtárba igen sok kincs hagyományként került. Ismertek gróf Széchényi Ferencről kezdve a főbb adományozók nevei. Ez a hagyomány ma is él. Az Országos Levéltár csak az állami intézmények, hivatalok anyagait tárolja és gyűjti, a magánlevéltárak természetes helye az Országos Széchényi Könyvtár.

— *Most, hogy beszélgetésünk végefelé közeledik, hadd kérdezzem meg: mit csinál Juhász Gyula, a történész? Akinek nyilvánvalóan megszorodtak a gondjai, megszorodtak a programjai, nőtt a lekötöttsége.*

— Hát, Juhász Gyula történész gondba került, hogy ezt a feladatot vállalta. Egy életen keresztül kutatómunkát végeztem és oktattam, egészen ifjú korom kivételével soha semmiféle beosztásom nem volt. Most teljesen új helyzetbe kerültem, hogy ekkora intézmény vezetését vállaltam el. És természetesen átalakította ez a kutató munkáját is, mert csak a hétvége vagy az éjszaka maradt. Annyi előnyöm viszont van, hogy az ország legnagyobb könyvtárában ülök, egy hatmillió állomány közepén, és az ehhez való hozzájutás természetesen funkcióból adódóan sokkal könnyebb, mint régen volt. Igyekszem az árral szemben úszni, és mint tudós, felszínen maradni. De remélem, ha az Országos Széchényi Könyvtár mostani gondjai megoldódnak, s bejártott, rutinnal működő könyvtár lesz megfelelő helyettesekkel, akkor „a tudósnak” megint több ideje lehet arra, hogy saját kutatásait folytassa, mert ez az, amit nem akarok feladni. Nem is tudnám, hiszen harminc év mindennapos küzdelme a tudományos munkában már olyan beidegzettség, amelyet nem lehet büntetlenül feladni.

— *És más közvetlen kitűzött célja?*

— Közvetlen kitűzött célom az, hogy a nagy monográfiát, amit évek óta ígérek, a „Magyarország a második világháborúban” című művet befejezzem, tető alá hozzam és az olvasó elé bocsássam.

— *Kívánunk hozzá mindannyian jó erőt és egészséget, rengeteg türelmet az átalakuló munkához, megértést sokszámú munkatársa iránt és azt, hogy sikerüljön otthonossá tenni a Széchényi Könyvtárat, az egyetlen, a nemzet múltjának, kincsének megőrzőjét. Köszönöm, hogy vállalta ezt a beszélgetést.*

Dr. Rapcsányi László

Peresztrojka a szovjet könyvtárügyben

Tömegtájékoztatási eszközeink, köztük a tömegtájékoztatás és a szakmai információközlés határán álló szakfolyóiratok, gazdagon el látnak bennünket a szovjet peresztrojka híreivel. Az sem titok, hogy országunk őszinte drukker a kezdetek legkezdetén járó folyamatnak: saját reformjai felgyorsulását, termőre fordulását, illetve a belőlük logikusan következő kapcsolatformák maradéktalanabb nemzetközi érvényesíthetőségét reméli előrehaladásától és elmélyülésétől.

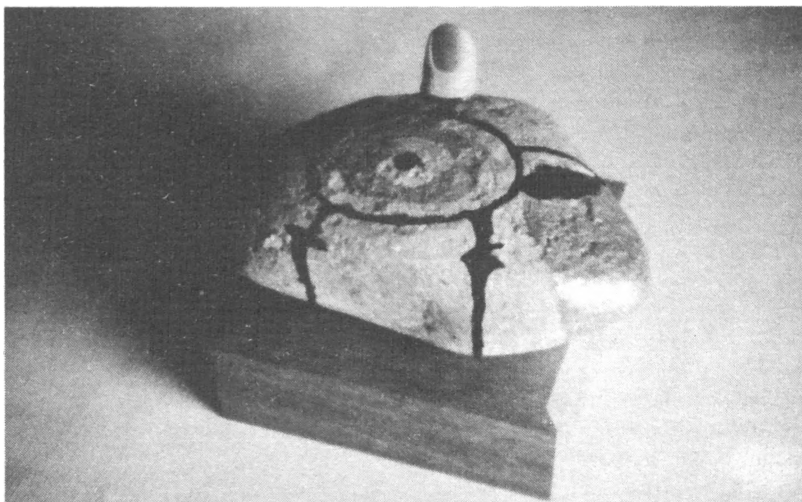
Ami általában igaz, saját szakmánk vonatkozásában is az: növekvő kíváncsisággal forgatjuk a szovjet szaklapok legújabb számait, hogy vajon elindult-e már a könyvtár- és tájékoztatási peresztrojka is, illetve miként, milyen vonatkozásban vetődnek fel a vele kapcsolatos kérdések.

Jelenthetem: nagyjából-egészéből ennek az évnak az elejétől fogva a szovjet testvérlapokban feltűntek az első peresztrojka-közlemények, általában újévi szerkesztőségi beköszön-

tókkal az élükön. Azt is biztosra veszem, hogy az elkövetkező hosszú — éveken át tartó — időszakban igencsak bőven fognak sorjáznii. Ezúttal — úgy látszik — kevésbé „karmesteri beintésre” (ahhoz ezek a bennünket különösen érdeklő hangok eléggé megkéstek) és még kevésbé a „karmester vezényletét” követve, hanem a tekinteteknek a megváltozandó, fejlesztendő valóságra vetése és a valóság nem önkényesen rózsaszínű látása folytán.

Szókinccs és stílus

A tekintetek valóságra vetését és az összefüggőbb valóságglátást abban vélem felfedezni, hogy a szóban forgó cikkek olvastán feltűnően gyakran kellett szótárhoz folyamodnom, egy sor olyan negatív jelentéstartalmú orosz szóra bukkantam ui. bennük, amelyekkel korábban — negyven év alatt — sohasem találkoztam. (Mi tagadás: az általam eddig ismert negatív

„töltetű” orosz szavak túlnyomó része az imperializmusra vonatkozott, ám ez a szókincs a mostani valóságfeltárásban nem fordul elő.)

De nemcsak a szókincs van változóban, hanem valamiféleképpen a mondatfűzés és a stílus is. Noha egyikből sem szerettem elmélyülni és rendszerezett ismereteket, már-már szentnek és sérthetetlennek tűnő szabályait az éltől eléggé megbízhatóan érzékelttem, s ennek következtében — ha történetesen idézetek átültetésére volt szükségem — a következő mellékmondatot szinte előre tudva-sejtve, haladtam előre a szövegekben. Most — ismétlem — már ez sincs egészen így.

Peresztrojka-szövegeim újmódi mondatainak egyikével-másikával komoly értelmezési küzdelmet kellett vívnom. Ezekből az általam nehezen értelmezhető és nyilván nehezen megszülető mondatokból a peresztrojka elindulása okozta mély megrendülésekre következtek. És: a folyamat társadalmat és egyént, a különféle szakmákat és művelőiket egyaránt próbára tevő, megkínzó és hosszadalmas voltára.

Nehezen megszületett mondatok

Benyomásaimat hadd illusztráljam példákkal, olyan szövegrészletekkel, amelyek szakmánk vonatkozásában érzékeltetik, hogy tulajdonképpen miről is van szó.

Egyik forrásom a *Kommunist* folyóirat pártkritikájára utalva, annak megállapításait a „saját pályára” vonatkoztatva, kertelés nélkül bevallja, hogy a skolasztikából, a kritikátlan-ságból, a dogmatizmusból „a könyvtártudományban és a könyvtári gyakorlatban is jóval több volt a kelletnél”, s azt hangsúlyozza, hogy ehelyett „intenzív és kreatív munkára, tudományos és innovatív megközelítésekre” van szükség.

Másutt a következő mondat akaszkodott a szemembe: „A gyakorló szakemberek felettből nem kielégítő módon alkalmaznak alternatív megközelítéseket az olvasói igények kielégítésében.” Friss szél: mintha leáldozóban volna a csalhatatlan receptek divatja és kora.

Nem kerüli el a figyelmet a szépítésekre oly sokszor felhasznált rossz minőségű mennyiség kultusza sem („Folytatódott a bibliográfiai eszközrendszer kaotikus, gyakorlatilag ellenőrizhetetlen mennyiségi növekedése”).

Az „extra Unionem Sovieticam” görcse is oldódik. Íme: „A tudományos-műszaki infor-

mációk hatalmas adatbankjainak létesítését és hasznosságát, az adatoknak nagy távolságokra való telekommunikációs eljuttatását, a központoknak változatos információfeldolgozó technikával történő ellátását igazoló külföldi tapasztalatok tanúskodnak róla, hogy e téren milyen nagyok az elmaradásaink.”

De legyen elég a kiragadott példából, amelyek a hagyományos fogalmazást teljesen megelvetni nem tudó szövegekben úgy ülnek, mint mazsolák a tejes kalácsban. A lényeg az, hogy ott ülnek, és bizonyára sokasodni fognak.

A valóságlátás módja: a király itt-ott meztelen

A mi könyvtár- és tájékoztatásügyünkben sem ismeretlen gyakorlat: olykor szívesen írtunk és írunk a koncepciók, tervek, jogszabályok, instrukciók és az ilyen-olyan ajánlások-határozatok álom-valóságáról valóságként vagy már-már karnyújtásnyira lévő valóságként („minden jó, elvtársak, csak még kicsit jobban”), mint a szakmai mindennapok ellentmondásos, átlagszámok és „például”-ok mögé nem bújtható alakulásairól és dolgairól. Nos, ez az „olykor” a szovjet szakirodalomban a közelmúltig sokkalta közkeletűbb volt, mint amilyen nálunk valaha is. (E gyakorlat hazai archetipusa az I. országos könyvtárügyi konferencia határozataiban öltött testet.)

Nálunk már jó néhány éve, több évtizede meghonosodott és általánossá vált a szakmai valóságérzékelés következő, a „király itt-ott meztelen” fokozata. Ez abból áll, hogy az ellentmondásos valóság kedvezőnek tűnő vonásait azonosítjuk a koncepciók, tervek, jogszabályok stb. megfelelő részleteivel, s hozzájuk képest tárjuk fel a hiányosságokat. S ha ebbéli igyekezetünkben elég nagy darabot veszünk szemügyre a „királyból”, nem is állítunk változást, mert a „király” tényleg nem mindenütt meztelen, csak itt-ott. (A teljes meztelenség feltárására, kinagyítására mint a szakmai valóságmegragadás harmadik, legfejlettebb fokozatának művelésére egyelőre mi se nagyon szeretünk vállalkozni, s ha megteesszük, nem nagyon dicsérnek meg érte, no de ez már nem e cikkhez tartozik.)

A hazai viszonyokra való hivatkozással annak kijelentését készítettem elő, hogy a szovjet könyvtár- és tájékoztatási peresztrojka első cikkei a „király itt-ott meztelen”-fokozatba tartoznak.

Az már más kérdés, hogy ezek a cikkek meglehetősen kirinak az óhajokat valóságként vagy majdnem-valóságként előadó cikk-környezetükből, amely már csak a szerkesztőségi átfutási idők miatt sem tűnt, tűnhetett el egy csapásra. Úgy is fogalmazhatok: egyenesen revelációként hatnak benne. Revelációként, mivel — egyik tallózott cikkem megfogalmazásával élve — a gyakorló szakemberek számára „nem logikai-absztrakt megközelítésben adják elő a problémákat, hanem az élő, a nemegyszer elmentmondásos tapasztalatokat alapul véve, világos és érthető előadásban, miközben szerzőik nem kerülnek meg a problémák éleit sem, nem félnek a kritikától és önkritikától, nem művelnek szózuhatagos ekvilibrisztikát”.

A peresztrojka-cikkek a jövőre nézve igen jellemzően szabják meg a szakmai információközlés követelményét: „tudálékosság és primitivizmus nélkül”. És ennek a követelménynek jegyében láttak hozzá a „megérett kérdések” (ők így írják: „nazrevsie voproszű”) felsorolásához.

Hol meztelen a király?

A sor meglehetősen hosszú: a „részleges meztelenségi tünetek” valójában a „király”, azaz a könyvtár- és tájékoztatásügy sok-sok területére vonatkoznak. Közülük a továbbiakban csak azokkal fogok foglalkozni, amelyek nézetem szerint meghatározóak a holnapok szempontjából.

Itt van mindjárt és mindenekelőtt az országos állományvagyron kérdése. Noha e téren az elmúlt évtizedben — a tárolókönyvtári program révén — egész állományhegyek mozdulnak meg, vándoroltak ide-oda, most kiderült: ezek jórészt „remittenda-mozgások” voltak, amelyek ellen — ez is kiderült — elhallgatott, azaz korábban nem publikált ellenvélemények is akadtak szép számmal, és ezek megkérdőjelezték, hogy e módszerrel lényegesen jobbá lehet-e tenni az ország, az egyes régiók könyvtári könyvvel való ellátását.

A peresztrojka az „élő állományt” helyezi előtérbe. E tekintetben nagyok a bajok. Akadnak egész régiók — pl. a közép-ázsiaiak —, ahol általában rossz az állományellátottság. De ugyanez érvényes a szakirodalmi tájékoztatás állományellátottságára is: a hazai „szürke irodalom” alig 10 százaléka válik csak hozzáférhetővé azokban az intézményekben, ahol információs szolgáltatásokká kellene feldolgozni

a benne levő adatokat-tényeket. Pedig — figyelmeztet egyik cikkem — csak „akkor válik lehetségessé a faktografikus rendszerek létrehozása és széles körű használata, valamint a termékeny elemző-szemléző tevékenység, ha vérbő (sic!) és hatékonyan működő dokumentáris rendszerre támaszkodhat”.

Ha az állomány kérdéseit nem doktrinér módon kezeljük, óhatatlanul felmerülnek az olvasók ellátásának, a használatnak, az olvasószolgálatnak kérdései is. Fel is merülnek, mégpedig a valóság objektív és önkritikus észlelése-érzékelése jegyében, nem utolsósorban a kiskönyvtárak nézőpontjából. Ami talán még ennél is fontosabb: felébredt a kíváncsiság „napjaink olvasóinak tartalmi jellemzői” iránt, minthogy ezeket „nem szabad ignorálni”.

A közművelődési könyvtárügyben egyelőre „igen lassan folyik az irodalompropaganda és az információs-bibliográfiai ellátás átalakítása, nem kerülnek alkalmazásra napjaink tömegkommunikációs eszközei”. Megfogalmazódik a könyvtárak ideológiai szerepkörének újraértékelésével kapcsolatos igény, minthogy a jelenlegi meglehetősen „konstans tónusú”. Előtérbe lép az érdeklődés elve és az ennek alapján szervezendő klubmunka. Összességében olyan minőségi átalakulásra van szükség, amely korszerűvé teszi a közművelődési könyvtárak funkciórendszerét.

A szakirodalmi és az információellátásban, mint ahogy erre korábban már utalás történt, főként az online-információkeresés korlátozott voltát, illetve az expeditív másolatszolgáltatás gyengeségét fájlják.

A „vedosztvennoszty” rákfenéjére a mi szakmánk területén is rátaláltak. Ez a tárca- vagy főhatóság-szerintiségnek fordítható jelenség komoly károkat okozott és okoz a jobbítási szándékok szárbaszókttetését illetően. A könyvtári oldalról amiatt panaszkodnak, hogy gyakorlatilag megghiúsult az ágazatközi központosítás programja, amely meghatározott — nem városi, kevésbé koncentrált termelőerőkkel jellemezhető — térségekben érzékelhető módon javíthatta volna mind az általános könyvtári ellátást, mind pedig a szakirodalommal és a szakmai információval, főként a belőlük táplálkozó információs szolgáltatásokkal való ellátottságot is.

A szakmai-szakirodalmi tájékoztatás oldaláról szinte bornírtnak minősítik a tárca-szerintiséget. Ekként: „Az információs hálózatot, amely rendeltetésénél-lényegénél fogva ágazatközi jellegű, és csak egy központból irányít-

va működhet eredményesen, ágazati gátak szabdalják szét: 228 információs központunk 108 minisztériumhoz, illetve főhatósághoz tartozik.”

Szóval: állomány, szolgálat, szervezet, ez az a három tengely, amely körül a szovjet könyvtár- és tájékoztatásügyi peresztrojka pörögni kezdett. S mintha a szándékok-elhatározások szintjén meglenne az e tengelyek köré képződő feladati „fogaskerek” egymáshoz illeszkedése is, azaz hogy az egyik forgása a másik kettőt is szükségképpen forgásra kényszerítse. Mindez a „fönről lefelé” cselekvés általános szokását legalábbis kombinálni fogja a „lentől fölfelé” cselekvés kialakítandó szokásával, ami nem más, mint a szakmai demokratizmus várható térhódítása.

Persze a másfajta, már ugyancsak megfogalmazódott peresztrojka-feladatokról (beruházási szükségletek, kutatás, módszertani munka, képzés stb.) sem mondhatjuk azt: „a többi csak irodalom”, de azt igen: a három kiemelten kezelt feladatkörhöz képest nyerne funkcióit és értelmet.

Mindazok, akik akár hangulatérzékelés, akár szakmai kíváncsiságuk kielégítése végett

többet kívánnak tudni a szovjet könyvtár- és tájékoztatásügyi peresztrojka indulásáról, vegyék elő a szovjet szakajtó azon számait, amelyekből ez a tallózás készült (Naucsno-technicseszkaja informacija, 1. szer, 1987. 1. sz.; Naucsnu i tehnicieszkie biblioteki SSSR, 1987. 3. sz.; Szovjetszkaja bibliografija, 1987. 1. sz.; Szovetszkoe bibliotekovedenie, 1987. 1—2. sz.). Aztán pedig, hogy alakulásáról-előrehaladásáról se maradjanak le, folyamatosan kísérjék figyelemmel az összes szovjet szaklapot.

A tallózó meggyőződése, hogy a magyar könyvtárosok és informatikusok a szakmai valóság kritikus szemügyre vételében, látásban és elemzésében szovjet kollégáiknál nagyobb rutinra tettek — tehettek — szert. De valahogy bele is fáradtak ebbéli erőfeszítéseikbe. Valószínűleg azért, mert mit ér a diagnózis, ha nem követi terápia. Ezért azt szeretné, ha a szovjet könyvtár- és tájékoztatásügyi peresztrojka nemcsak kezdőbességgével és diagnosztizáló mesterségének fokozódásával adna számukra ösztönzéseket, hanem a diagnosztikát gyorsan vagy legalábbis módszeresen követő terápiák eredményességével is. Mindekelőtt ezáltal.

Futala Tibor

Késnek a lapok — megbénul a kutatás

Zawadowszky Alfréd akadémikus tette szóvá az MTA idei közgyűlésén, az osztályulések egyikén, hogy a Központi Fizikai Kutatóintézetbe csaknem fél esztendeje nem érkeztek meg az Egyesült Államokból megrendelt tudományos folyóiratok. Nem kapták meg e lapokat a KFKI társintézményei sem. Az akadémikus szerint e folyóiratok nélkül egyetlen fizikus sem végezheti el napi munkáját, a hiány tehát immár félelme megbénítja, lehetetlenné teszi a fizikai kutatásokat Magyarországon. A fizikusok közt közmondásos, hogy a külföldi folyóiratok hiányában akár be is lehetne csukni a kutatóintézeteket. Ironikus túlzás-e ez, vagy komolyan veendő, kérdeztem Zawadowszky akadémikust:

— *Azt hiszem, ezt nagyon komolyan kell venni. Vannak témák, amelyeken nem lehet dol-*

gozni a hetente megjelenő cikkek rendszeres átnézése nélkül.

Folyóiratok helyett telefonbeszélgetés

A kutatók persze nem adják fel a harcot, s mert nem kívánnak lemondani a tájékozottságról, rendszeresen felhívják a nyugati kutatóintézetekben dolgozó ismerőseiket, és velük elmondattják telefonba, hogy mit tartalmaznak a legfrissebb cikkek. Így persze sokkal több pénzt költenek a nélkülözhetetlen ismeretek megszerzésére, mintha csak elolvasnák az intézményükbe járó (és — mondjuk — be is érkező) folyóiratokat. Vannak, akik csupán xeroxmásolatot kérnek telefonon, talán mert kímélni akarják az Akadémia költségvetését. De

nemigen hihető, hogy így is megszervezhető egy ország tudományos élete, tudományos információháztartása.

További baj ugyanis, hogy nemcsak mások eredményeinek ismerete nélkül kénytelenek a kutatók eligazodni saját tudományterületükön, de publikálni sincs módjuk. Aki ugyanis saját munkájában nem hivatkozik a mások által elért eredményekre, attól a „jobb” folyóiratok el sem fogadják írását. Ha a kutató nem jut friss információkhoz, önmagát zárja ki a nemzetközi tudományos életből.

A baj persze nemcsak a fizikusokat sújtja. Az MTA Központi Könyvtárának főigazgatója, *Rózsa György* szerint szinte minden devizás folyóirattal baj van, a természettudományi intézetek által megrendeltekkel kiváltképp. Ezt alátámasztják az intézeti könyvtárak vezetőinek tapasztalatai is. A Központi Kémiai Kutatóintézetben például az idén 80 folyóirattal volt gond, 21 megrendelt amerikai folyóiratból az első öt hónapban 12 egyáltalán nem érkezett be. Van e folyóiratok közt olyan is, amelyek csak a Kémiai Kutatóintézet könyvtárába jár az egész országban. Ha ez nem érkezik meg, akkor a benne foglalt információk Magyarország számára egyszerűen nem léteznek. A Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet egy éve kesereg azon, hogy a számítástechnika területén előkelő (talán a legelőkelőbb) helyen „jegyzett” ACN kiadványok hónapokig nem jutnak el az intézetbe. A reklamációkra rendszeresen azt a választ kapják, hogy nem is rendelték meg őket. A könyvtár persze tudja, hogy a megrendeléssel még nem volt baj. *Rózsa György* annak idején az ENSZ könyvtárát

is vezette. Voltak-e ott is hasonló problémák? kérdeztem.

— *Ilyen természetű késedelmekkel nem találkoztam. Ha előfordul hasonló, az magának a folyóiratnak a késedelme. De hát odakint, ha egy cég nem szolgál ki rendesen, máshoz fordulok. Idehaza erre nincs lehetőség.*

Egy jó döntés következményei

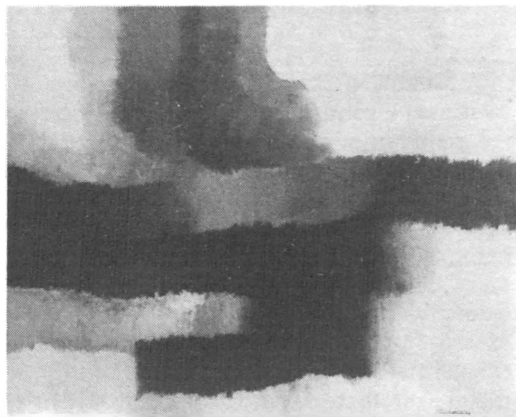
Magyarországon minden külföldi folyóiratot a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat hoz, hozhat csak be. *Beck Éva*, az intézmény kulturális igazgatója arról tájékoztatott, hogy a vállalat évente 12 ezer féle lapot importál, ezek példányszáma körülbelül 65 ezer, évente több mint 1 millió. Ez hozzávetőlegesen azt jelenti, hogy több mint 1 millió a hibalehetőség — mondja. A hibákat egyébként a cég nemigen érzékeli. Ők csak a reklamációkból szerezhetnek tudomást arról, hogy valami nem „stimul”. Ezért is kérdeztem meg, mennyi a reklamáció.

— *Borzasztó nehéz ezt megítélni, mert szemlélet dolga, hogy soknak vagy kevésnek minősítünk bizonyos reklamációszámot. Ha azt mondom, hogy többszáz reklamáció van állandóan folyamatban, akkor sok. De, ha a 65 ezres példányszámhoz viszonyítom, akkor már nem, mindössze egy százalék. A reklamációkkal foglalkozni egyébként roppant időigényes, sziszifuszi munka.*

Megtudtam *Beck Évától* azt is, hogy az elmúlt évben új ügynökséget kapcsolt be a vállalat lapbeszerző hálózatába. Az ügynökség Európában székel, de közvetlen kapcsolatban áll az amerikaiakkal, légi úton kapja tőlük a különböző folyóiratokat, tehát gyorsabbnak ígérkezett, mint a közvetlen megrendelés, hiszen a Kultúrának legfeljebb is csak hajópostára telik. De hogy hol a hiba, azt a vállalat nem tudhatja. Közvetlenül ugyanis nem fordulhat a kiadóhoz az, aki egy ügynökséggel szerződött. Mindent — levelezést, információkérést stb. — csak azon keresztül intézhet.

Tehát sem magyarázat, sem a folyóiratok. Lehet, hogy a Kultúrának „jó döntés” volt ezzel az ügynökséggel fogódznia, mint *Beck Éva* véli, aki a „pillanatnyi problémacsokor” ellenére lát pozitívumokat a vállalkozásban, ám kérdés, sőt létkérdés: nem fontosabbak-e a tudományos intézetek szempontjai, nem az ő érdekeik az elsődlegesek? Mert: késnek a lapok, megbénul a kutatás.

Vicsek Ferenc

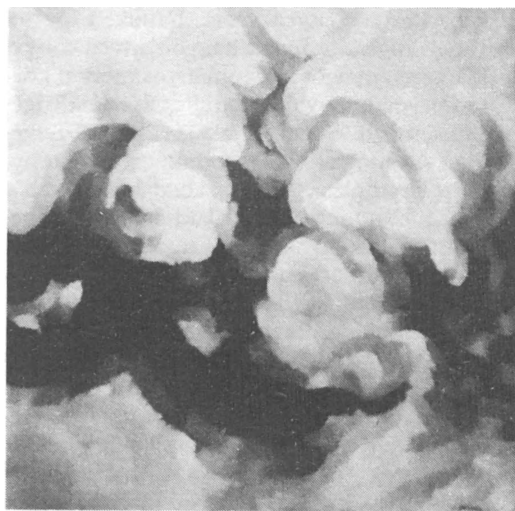

Visszapillantás az angol—magyar könyvtárosképzési szemináriumra

Abban az előnyös helyzetben voltam, hogy tagja lehettem az angol Library Association és a Magyar Könyvtárosok Egyesülete megállapodása alapján 1987. április 10—14-én Budapesten rendezett, kétoldalú könyvtárosképzési szemináriumon részt vevő magyar könyvtárosok csoportjának. A szemináriumról már beszámolt a *Könyvtárosban Fülöp Géza* (1987/7. szám). A *Könyvtári Figyelő*, valamint a *Tudományos és Műszaki Tájékoztató* egymás közt megosztva közölni szándékozik az angol és a magyar résztvevők írásait; a magam részéről tehát most eltekinthetek egy szabályos, tárgyilagos tudósítástól. Helyette inkább hadd idézzem fel azokat a gondolatokat, megközelítéseket, megállapításokat, amelyek a legnagyobb benyomást tették rám, s úgy hiszem, tanulságosak lehetnek mások számára is.

Rugalmas igazodás a változásokhoz.

Talán a szeminárium legtöbbször elhangzó szava — természetesen a könyvtár és az információ mellett — a *változás* volt. Újra és újra abból indultak ki a fejtegetések, hogy igen gyors és igen radikális változások mennek végbe a társadalomban, a gazdaságban, a technológiában, s mindezeknek kihatásuk van a könyvtári és információs szolgáltatásokra. Tehát mi sem kézenfekvőbb, mint hogy e változásokat követnie kell a képzésnek, bármilyen nehéznek mutatkozik is a következtetések levonása akár az oktató, akár a diák számára. E következtetések közé tartozik, hogy például erősen lecsökkent a gyakorlat, a kutatás és a képzés közötti távolság, s ezzel megnövekedett a továbbképzés jelentősége; hogy nem lehet meghatározott munkakörökre felkészíteni a hallgatókat, hanem inkább transzferábilis, azaz különböző tárgyakra, feladatokra alkalmazható tudásra és készségekre kell szert tenniük; hogy az oktató és a diák közösen tervezik meg a tanítási-tanulási folyamatot; hogy az oktatási módszerek közül a tanuló aktív és

kreatív részvételét feltételezők váltak uralkodóvá stb. Négy fő tendencia figyelhető meg, s ezek rohamos kibontakozásához a könyvtárosképzésnek feltétlenül igazodnia kell: az egyik az információs technológia szédítő iramú fejlődése; a másik a végzett hallgatókat hagyományosan alkalmazó intézmények körének bővülése, s ezzel együtt a velük szemben támasztott követelményskála kiszélesedése; a harmadik a könyvtári és információs szolgáltatások kommercializálódása, vagyis eladható és megvehető áruként való megjelenése; a negyedik pedig az, hogy a könyvtári és az információs szolgáltatások egyre közelebb kerülnek egymáshoz, szoros együttműködésük helyi szinten egészen az összeolvadásig megy el.

A munkáltatói piac változása. Az angol könyvtárosképző intézmények azt vették észre, hogy végzett hallgatóik iránt csökken a könyvtárak, az információs intézmények kereslete, részben a gazdasági megszorítások, a

közkiadások visszafogása, de részben a munkaerőpiac telítettsége következtében is. A meglehetősen nagy képzési kapacitások leépítésére kerülhetett volna sor, ha nem néznek új alkalmazói piacok után. S kiderült, hogy a legkülönbébb ipari, kereskedelmi, szolgáltatói, hivatali stb. szervezetekben szükség van olyan szakemberekre, akik értenek az információs folyamat megszervezéséhez. Igen ám, de ezek a munkáltatók nem a hagyományos könyvtári ismeretanyagot és készségeket várták el alkalmazottaiktól, hanem azt, hogy képesek legyenek a helyi információs igényeket kielégíteni. A képző intézmények választhattak: vagy továbbra is ragaszkodnak a hagyományos könyvtári ismeretanyagot hagyományos módon közlő tanterveikhez, vagy pedig „vásárlóik” igényeinek megfelelően fogják „árújukat” felkészíteni. Az utóbbit választották; ezt megkönynyitette számukra, hogy szabad kezük van a tananyag és a tantervek kialakításában. Magától értetődőnek tartják, hogy a leendő munkáltatók megszabhassák, mit is tanítsanak leendő alkalmazottaiknak. Ezért rendszeresen vizsgálják a legkülönbébb munkáltatók igényeit, a betöltendő munkakörök követelményeit, s a visszacsatolás eredményeképpen folyamatosan módosítják a tantervet és az oktatási módszereket. Ezt a célt szolgálja az oktatók és a gyakorló könyvtárosok, információs szakemberek közötti intenzív kapcsolat is: az előbbieket rész vesznek megbízások alapján egy-egy szakmai vállalkozásban, az utóbbiak pedig bekapcsolódnak az oktató munkába akár előadóként, akár a gyakorlatok vezetőiként. A szakmának joga van tudnia azt, hogyan folyik a leendő munkatársak felkészítése; ha erről nem tud, az a képző intézmények hibája!

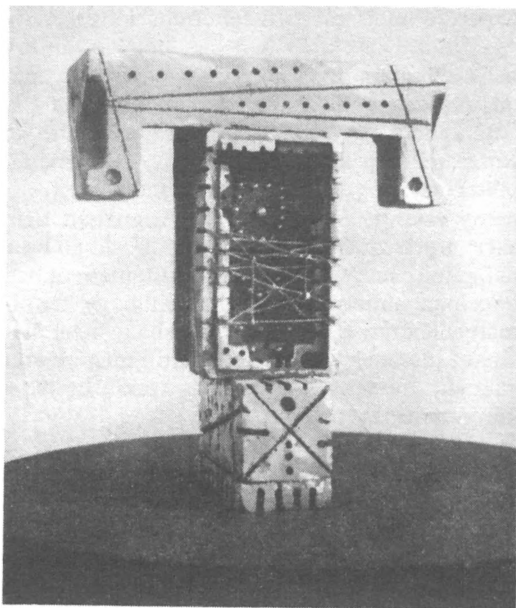
Mindehhez hozzá kell tenni, hogy a nem hagyományos munkáltatói piacok sokszor érdekesebb munkát, nagyobb előmeneteli lehetőséget, s általában magasabb fizetést kínálnak a végzett hallgatóknak.

Az oktatás középpontjában: a használó. Míg korábban a technika, a technológiai folyamatok foglalták el a központi helyet, az utóbbi években fordult a kocka: a képzés „gyűjtőpontjába” a használó került, talán éppen a technikában végbement hatalmas fejlődés következtében. Nyilvánvalóvá vált, hogy nincs hatékony információs rendszer, álljon bármilyen magas szakmai színvonalon, ha nem éri el a használót. Ezért a használó szempontjának át kell hatnia az egész tananyagot és az oktatási módszereket, s nem elegendő, s főképpen nem

célravezető azt egy-egy tantárgyra korlátozni. A „használóhoz barátságos” információs rendszerekre (s ne feledjük, a legkisebb közművelődési könyvtár is információs rendszer!) jellemző, hogy tervezésükben, felépítésükben, működésükben, teljességükben és minden elemükben igazodnak a használó információkeresési stratégiájához, szokásaihoz, s az ő érdekeit a könyvtárosi megfontolások elé helyezik. A képzés egészének az a feladata, hogy a hallgatókban kialakítsa ezt a szemléletet, s felkészítse őket a megfelelő gyakorlati megoldások kidolgozására, legyen szó bibliográfiai leírásról, visszakereső nyelvekről, adatbázisok felépítéséről vagy bármiről.

A használó központúság azonban még szélesebben értelmezendő: érvényesülnie kell a könyvtári és információs szolgálat egészét illetően is. Ebben a vonatkozásban ez a követelmény azt jelenti, hogy a hallgatót fel kell készíteni arra, hogy az egyéni használó mellett megismerje a potenciális használók teljes körét is. Legyen képes arra, hogy a különféle adattárak, statisztikai kimutatások, nyilvántartások felhasználásával, szociológiai módszerek gyakorlati alkalmazásával feltérképezze az adott közösséget, felderítse információs szükségleteit és igényeit, körvonalazza a követendő információs politikát, ezen belül megállapítsa az igények kielégítésének fontossági sorrendjét, s ennek megfelelően tervezze meg, működtesse és irányítsa a szolgálatot.

Az információs és kommunikációs technológia. A ma könyvtáros és információs szakemberképzésének a számítógépes és telekommunikációs technika éppúgy nélkülözhetetlen eleme, mint az írás-olvasás tanítása az általános iskola első osztályában; nélküle egyszerűen nem lehet felsőbb osztályba lépni. Már régóta nem számítógépesített információs rendszerekről van szó, hanem helyi, országos, sőt nemzetközi interaktív hálózatokról, íróasztalokon megjelenő terminálokról, elektronikus postáról stb. Kétségtelen, hogy a hagyományos képzésnek eleinte komoly nehézségeket okozott az új követelményekkel lépést tartani, nem utolsósorban a szükséges technikai felszerelések hiánya miatt. Hamarosan kiderült azonban, hogy éppen az új munkáltatói piactól lehet leginkább segítségre számítani: az ipar, a kereskedelem késznek mutatkozott bizonyos anyagi támogatásra, hiszen előbb-utóbb náluk vagy az ő gépeiken fognak dolgozni a hallgatók. Az anyaintézményeket is sikerült meggyőzniük a tanszékeknek a gépek szükségességé-

géről; érvelésükben abból indultak ki, hogy mit és hogyan kell tanítaniuk, s nem pusztán egy beszerzési listát nyújtottak be.

A számítógépes technológiát ugyanis — alkalmazzák azt hálózatszervezésre, adatbázisok felépítésére és kezelésére, szakértői rendszerek kifejlesztésére vagy egyszerűen csak bizonyos könyvtári rutinmunkák gépesítésére — nem lehet hagyományos módszerekkel oktatni. Itt szükség van a berendezésekre, a hallgatóknak meg kell tanulniuk ezek használatát, s ez nem megy másképpen, mint hogy maguk terveznek meg és hoznak létre ilyen rendszereket. Van, ahol ez a fajta képzés egészen „élesben” folyik; hosszabb gyakorlatokat végeznek különféle — köztük nem hagyományos — könyvtárosi munkahelyeken, például jogi irodákban, utazási ügynökségeken, szociális tanácsadó szolgálatoknál stb., vagyis csupa olyan helyen, ahol információs rendszerek működnek.

Ebből a szemszögből nézve akadémikus jellegűvé válik a vita, vajon kell-e tudniuk programozni a könyvtáros hallgatóknak. Bizonyos alapokra természetesen szükségük van, s utána a személyes érdeklődés, majd a konkrét munkakör dönti el, hogy ki szerez elmélyültebb ismereteket ezen a területen. Egyáltalán, kerülni célszerű a merev, vagylagos megközelítést annak, mi tartozik a könyvtáros és az információs szakember ismeretkörébe, készségei közé és illetékességébe.

A számítógépes és telekommunikációs technika fejlődési üteme amúgy sem engedi meg, hogy zárt, hosszabb időre érvényes ismeretanyagot sajátíttassanak el a hallgatókkal. Inkább arra kell felkészíteni őket, hogy képesek legyenek alkotó módon, megszerzett tudásukat és jártasságukat transzferábilisan felhasználva megoldani a munka során jelentkező feladatokat.

A tananyagról. Nincs abban semmi szégyellnivaló, hogy a könyvtáros és az információs szakember ismeretei nem önálló, hanem összetett diszciplínaként jelennek meg. Van más ilyen szakma, nem is egy. Lényege azonban, ami körül a különféle hatásokra gyorsan változó ismeretek kikristályosodnak, változatlan: a rögzített tudáshoz való hozzáférés lehetővé tétele.

A társadalmi-gazdasági nyomás, valamint a technikai fejlődés következtében a diszciplína egyre messzebb kerül hagyományos környezetétől, a humán és társadalomtudományoktól, s erősen közeledik a természettudományos és műszaki körök felé. Egy sor egyetemen és politechnikumban már ezeken a fakultásokon kapott helyet a könyvtárosképzés. Ez logikus következménye annak is, hogy az információs ipar zöme a hagyományos könyvtári világon kívül működik. Tulajdonképpen a közös alapon három szakma bontakozik ki: a könyvtáros mellett megjelent az információs szakember, aki a dokumentumok tartalmával foglalkozik és az információs menedzser, akinek az a dolga, hogy megszervezze az információs folyamatot és rendszereket.

Az információs szakmának a mérnöki karokra való besorolódása azonban csak nyilvánvalóbbá tette a szakma interperszonális és társadalmi vonatkozásait, s az ezekből fakadó ismeretanyag szükségességét. Valójában ez a kettség, a technikát és az embert egyaránt figyelembe vevő megközelítés tükröződött a szeminárium programjában is; az első és az utolsó — negyedik — munkanapon általános kérdések (a könyvtárosképzés helyzete és szervezete, a tananyag felépítése, az oktatási módszerek stb.) szerepeltek napirenden; köztük pedig egy-egy napot a diszciplína társadalmi és humán elemei (vezetési tudnivalók és készségek, a marketing eljárások alkalmazása, az igényvizsgálatok, a társadalmi környezet elemzése, az interperszonális kapcsolatok fejlesztése), illetve a technológiai kérdéskörök (az információforrások, az információs rendszerek és hálózatok, a bibliográfiai rendszerek, az adatkeze-

lés) kaptak. Az így szélesen megvont tananyag határok között az egyes képző intézmények a magismeretek közlése mellett — természetesen teljes szabadsággal — a munkáltatói piac igényeinek megfelelően alakítják ki tanterveiket. (A rend kedvéért jegyzem meg, hogy a szeminárium nem foglalkozott a könyv- és könyvtártörténettel; lehetséges, hogy az angol könyvtárosképzés sem?)

A tantervek változatossága a könyvtáros és információs szakma fejlődésének is előnyére válik, s a munkaerőpiacon is jobb esélyeket teremt a végzett hallgatók számára. Az elhelyezkedési esélyeket tovább növeli, hogy az oktatás abszolút módon gyakorlatra orientált: egyrészt a megcélzott munkahelyek követelményeit érvényesíti mind az ismeretanyag összeállításában, mind pedig a tanulmányok során megszerzendő, illetve kifejlesztendő készségek tekintetében; másrészt pedig olyan oktatási módszereket alkalmaz, amelyekkel mintegy szimulálja a munkahelyi körülményeket és tennivalókat.

A felismert szükségszerűség is ráveszi a képző intézményeket erre a minden dogmatizmustól mentes, gyakorlatias hozzáállásra. A szeminárium során többször elhangzott egy furcsa kifejezés, amelyet az angol kollégák magától értetődően, ijedelem nélkül használtak, ám a magyarok között némi megrökönyödést keltett. A *deprofessionalizationt* nehéz lefordítani, több értelme is van: a munkaerőpiacon azt jelenti, hogy a könyvtárak egyre több, nem könyvtárosi szakképzettségű munkatársat alkalmaznak, más szakmák képviselői közül választanak, vagy speciális feltételeket támasztanak (például egy adott kisebbség nyelvének

ismerője adott esetben feltétlen előnyben részesülhet); az oktatásban azt, hogy a tanterv nem a hagyományos könyvtári ismeretanyagot tartalmazza a maga kigömbölyített formájában, hanem a gyakorlatban azonnal beváltható ismereteket és készségeket nyújt; az előmenetelben azt, hogy nem a papír, hanem a teljesítmény számít. S úgy látszik, Angliában nem azért iratkoznak be a könyvtáros iskolákba a hallgatók, hogy a könyvtári tudományokban öncélúan elmélyedjenek, hanem hogy tanulmányaik után tisztességes álláshoz, megélhetéshez jussanak. Ettől függetlenül még hivatásuknak, professziójuknak is tekinthetik a könyvtárosságot.

*

Ha valaki meg akar ismerkedni valamelyik ország könyvtárügyének helyzetével, gondolkodásmódjával, fejlettségi szintjével, aktuális problémáival, akkor nézzen körül először a képzés környékén: hiteles képet fog kapni. Ezért a szeminárium másodlagos hasznanaként a magyar résztvevők, ha közvetve is, de bepillanthattak az angol könyvtárügybe, érzékelték az ottani szakmai közvéleményt foglalkoztató kérdéseket, s láthatták azt is, ott hogyan közelítik meg ezeket. Messze nem soroltam fel mindazokat a témákat, amelyek a sűrű négy nap során felmerültek; mint bevezetésül említettem, csak azokra tértem ki, amelyek különös tanulságokat kínáltak számomra. Eltekintettem kommentálásuktól is, s attól is, hogy összevessem a témák angol és magyar megközelítését. Ezt az olvasóra bízom.

Papp István

FELVÉTELRE KERESÜNK

rendszertervezőt, programozót és számítástechnikai ismeretekkel rendelkező könyvtárost, szöveges információ visszakereső rendszerekkel kapcsolatos fejlesztő munkára.

Jelentkezés szakmai önéletrajzzal a **SZÁMALK Könyvtár- és Dokumentációs Főosztályán, Budapest, 112 Pf. 146. 1502**, vagy a **853-111/277**, illetve **123 telefonszámon**.

Elmélkedések egy tanácskozás ürügyén

1967. május 31-én a *New York Times* interjút adott közre *Joseph Beckerrel*, az amerikai könyvtárügy jeles képviselőjével. Ebben az éppen 20 esztendeje készült riportban Joseph Becker azt fejtette, hogy várhatóan milyen hatással lesz a közeljövő könyvtárügyére a számítástechnika. Amikor még fel sem vetődhetett a számítógépek összekapcsolhatóságának lehetősége, ő már olyan számítógépes hálózatokban gondolkodott, amelyek legyőzik a térbeli korlátokat és segítenek megoldani mennyiségi problémáink jó részét. Ez az előrejelzés imponálóan „bevált”, így Becker hitele is elég erős már ahhoz, hogy ismét öt idézzük egy, a 80-as évek első harmadában megjelent tanulmánya (*How to integrate and manage new technology in the library.* = *Special Librarians*, 1983. 1. sz.) alapján. Napjainkról szólva azt hangsúlyozza, hogy a könyvtári világban a legnagyobb változás nem a hordozók formájában várható, hanem a tervezési-szervezési-vezetési (managment) technikában. Ma már könyvtáraink meglehetősen természetességgel használják a számítógépes, mikrofilmes és videotechnikát, mindez jól beépült szolgáltatási rendszereinkbe, és az általuk elért színvonal-emelkedés sokban hozzájárult a technikai ismeretek hiányából adódó szorongásaink, aggodalmaink feloldásához. Becker meggyőződése, hogy a holnap könyvtárosának a szakmai ismereteken túlmenően az egyes újabb technikák költségkihatásainak megítéléséhez, bizonyos döntések meghozatalához ismernie kell majd a könyvelési, elszámolási szisztémákat, tudnia kell költségelemzéseket készíteni. Ezenkívül információs szakembernek kell lennie, és különösen az információkeresési technikában kell járatosnak lennie, továbbá a közeli jövő biztonságos tervezése érdekében rendelkeznie kell tervezői és szervezői ismeretekkel és képességekkel, hogy lássa a változás irányát és következményeit (strategic planner), és — teszi még hozzá — nem utolsósorban legyen alkalmazott pszicho-

lógus, aki tud „bánni” mind a felhasználóval, mind a könyvtári munkatársakkal. A számítógépes technika bevezetése ugyanis szükségessé teszi a könyvtár dolgozóinak megfelelő szintű tájékoztatását, átképzését és iskoláztatását, hiszen az ő hozzáállásuk alakítja ki a felhasználók magatartását és hozhatja közelebb a technikát a felhasználókhoz, tehát a könyvtári gárda minden lehetséges siker záloga is egyben.

Minduntalan a bekeri gondolatok jártak az eszemben, amikor megpróbáltam összegezni az angol—magyar szeminárium oktatásügyi és könyvtárügyi tanulságait és tapasztalatait önmagam számára. Az általa megfogalmazott tendenciák valóban szépen körvonalazódnak mind az oktatásban, mind a könyvtári közéletben.

Ha abból indulunk ki, amit az IFLA UAP (Universal Availability of Publications, azaz a kiadványok egyetemes hozzáférhetősége) programja úgy fogalmazott meg, hogy növelni kell a könyvtári szolgáltatások hatékonyságát és a szolgáltatás központú, a felhasználóra orientált könyvtári ellátás fontosságát, akkor azt kell következetesen végiggondolnunk, hogy mit is jelent már most a felhasználó-centrikus oktatás, és hogyan kapcsolódnak ehhez a fenti gondolatok. Könnyen belátható, hogy ebből a szemszögből az oktatásügy „felhasználója” a könyvtári rendszer, ami az oktatás és a könyvtárügy érzékeny egymásra figyelését feltételezi. Csakúgy, mint a felhasználóra orientált könyvtár, a könyvtárügy-centrikus oktatás sem jelentheti az igények feltétel nélküli kiszolgálását, hiszen mi könyvtárosok attól vagyunk hivatásos információkezelők, hogy tudatában vagyunk erkölcsi felelősségünknek. A gyűjteményt építő, feltáró és szolgáltató munkában mindig jelentős szerepet kap a könyvtáros személyisége, értékítélete, széles látóköre, egész intellektusa, ami feltétlenül több mint pusztán „reagálás” az olvasói igényekre. Az értékközvetítés és -őrzés kötele-

zetsége éppen annyira társadalmi kötelesség és érdek, mint a megfogalmazódott igények színvonalas kielégítése. Továbbgondolván a fentieket: a képzésnek és oktatásnak, erősen a gyakorlati problémákhoz kötötten, meg kell őriznie előre mutató jellegét, elméleti húzóerjét.

Az összejövetelel többször is megfogalmazódott az oktatás és a könyvtári közelet egymásra épülésének fontossága. Így került be például a könyvtárban oktatandó tananyagába a rendszerszervezés témaköre, az együttműködési formák vizsgálata a gyűjteményépítéstől a szolgáltatások kiépítéséig, és kerül be fokozatosan a nemzeti és nemzetközi rendszerek, modellek elemzése, az intenzív kapcsolatteremtési stratégiák módszertana vagy a könyvtár „üzemgazdaságtana”. Ezek alapján már a további lépés irányai is kibontakoznak.

A beckeri gondolatok nyomán az érdeklődés középpontjába kerül a könyvtár-gazdaságtan és ennek eredményeként — ahogy ez a szemináriumon is kitűnt — helyet kap az oktatásban a tervezési stratégiák és döntési modellek elemzése. A „marketing”, a „piac-centrikus” gazdálkodás ennél többet és mást is jelent a könyvtárügyben.

Elemzések és tanulságok

Tom Wilson — a szeminárium egyik előadója — három kérdéskörben vizsgálta teendőinket: a feladat és a munkafolyamatok elemzése, a piac elemzése és a piac tervezése szempontjából.

A feladat és a munkafolyamatok elemzésén olyan végiggondolt tevékenység értendő, amelynek pillanatnyi helyzetünk felmérése, bemérése a célja. Annak a vizsgálatát jelenti tehát, hogyan biztosítjuk jelenlegi rendszerünk működését, mennyire racionálisak szervezési megoldásaink szolgáltatási szintünk fenntartásához?! Milyen mértékben szolgálja intézményünk célját, és vajon nem nyomta-e agyon a szervezet működtetése és fenntartása eredeti és érdemi célkitűzéseinket?! Az ilyen elemzésből adódó tapasztalatok mindenképpen racionalizáláshoz vezetnek és közelebb hoznak a könyvtár végső céljának — a felhasználók igényeinek színvonalas, differenciált és gazdaságos kielégítésének — eléréséhez.

A könyvtárban oktatásában tehát nagy hangsúlyt kap a munkafolyamatokban való gondolkodás, a folyamatábrák szerkesztése, az integ-

rált könyvtári munkaszervezés tervezése, szervezése és ellenőrzése.

A piac elemzése esetünkben az olvasói, használói igények vizsgálatát jelenti, elsősorban a következő területeken: a lehetséges használói gárda teljességének feltérképezése (a könyvtárhasználók és a nem használók egészéről való tájékozódás); az olvasótábor differenciálódásának elemzése, annak megállapítása, hogy mennyire különbözik egymástól az egyes felhasználói csoportok igénye; használói szokások, magatartás, pszichés beállítódás vizsgálata; meglévő szolgáltatásaink használhatóságának felderítése, használhatatlanságának okai stb.

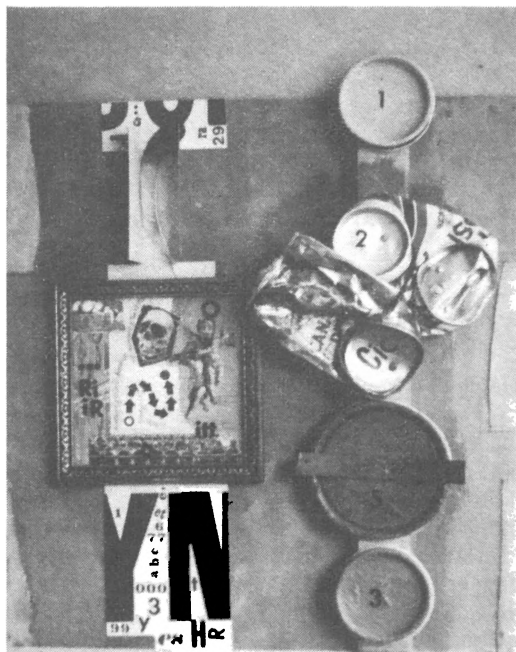
Úgy tapasztaljuk, hogy az igénykutatás módszertanának részletes elméleti tárgyalása és az ilyen típusú vizsgálatok eredményeinek elemzése nem ad elegendő alapot nappali tagozatos hallgatóinknak. A Sheffieldi Egyetemen sikeresen vonják be a hallgatókat valós igényvizsgálatok lebonyolításába, amelyek során maguk is szembesülnek a nehézségekkel, az állandó rögtönzés és öntevékenység kötelezettségével. Ezt az ismeretanyagot egészítik ki azután videón rögzített interjúk elemzésével, értékelésével és számítógépes szimulációs játékokkal, amelyeket szintén közösen magyaráznak és minősítenek.

A harmadik tényező, a „piactervezés” vonatkozásában elsősorban azt kell szem előtt tartanunk, hogy nincsenek mindenkor érvényes munkamódszerek, minden feladathoz a legmegfelelőbb módszert kell megválasztani, annak függvényében, milyen a kitűzött feladat jellege. Nyilvánvalóan más stratégiát igényel ugyanis egy közművelődési könyvtár kapcsolatteremtési munkájának kialakítása, mint például egy szakkönyvtár új szolgáltatásaihoz potenciális igénylők felderítése és megnyerése.

Az a fontos tehát, hogy az oktatás során is olyan szemlélettel és hozzáállással találkozzon a hallgató, amelyből azt érzékeli, hogy a könyvtár minden tevékenysége a szolgáltatási készség kialakítását szolgálja, nem öncélú, életidegen és főleg nem hiábavaló.

Egy jól működő információs vagy könyvtári rendszer elsődleges célja a megfogalmazott igények színvonalas kielégítése, de a minőségi munka járulékos elemeként ez a rendszer képes újabb igényeket indukálni. Ez az információs kultúra, a könyvtári intelligencia fejlesztésének a módja.

Nem az a kérdés tehát már az oktatás számára, hogy tanítson-e a tervezéssel, szervezéssel,

gazdálkodással és vezetéssel kapcsolatos ismereteket, hanem az, hogy hogyan.

Tartalmilag kell bizonyos különbségeket tennünk a gyakorlattal nem rendelkező, nap-pali tagozatos, illetve a posztgraduális hallgatók tantervei között. Jó megoldásnak tűnnek a különböző szervezésű továbbképzések, ahol jól megfogalmazott kérdéseket lehet megvitatni a gyakorlatban járatos szakemberekkel.

A könyvtár- és tájékoztatásügy meglehetősen sajátos tervezési, szervezési és vezetési ismereteket igényel, így ajánlatos a képzést olyan szakemberekre bízni, akiknek tapasztalataik vannak ezen a téren és nem az ún. általános vezetéstudomány és management oktatásával kötni egybe.

Nagyobb kérdés még ennél is a „hogyan”. Az előadási forma önmagában nem elegendő. Szemináriumok, gyakorlatok formájában kell aktualizálni az elméletet, közösen megoldott feladatok, esettanulmányok, szerepjátékok, ötlebtörzsek stb. segítségével.

Különösen fontos ez az ún. kapcsolattervezési tevékenység oktatásakor, mert az emberi érintkezés alapformáit nem lehet papírból megtanulni, a kapcsolatteremtést nem szabad csak íróasztal mellől szervezni, ha az a célunk, hogy a könyvtárosok valóban aktív részesei legyenek a társadalom demokratizálódásának,

segítői az emberi öntevékenység kibontakozásának és a jó társadalmi közérzet megteremtésének.

Ami nagy tanulsága volt e pár napnak, az éppen e gondolatok köré csoportosítható. Kollégáink nagyon jó érzékkel látták át, hol válnak el az elsajátítandó ismeretek a kifejlesztendő készségektől, és hogy ez utóbbiak hogyan és milyen eszközökkel fejleszthetők és alakíthatók. Mert a könyvtáros számára a szakismertek ugyan nélkülözhetetlenek, de az olyan ember, aki nem képes aktív és kreatív kapcsolatteremtésre, ne menjen könyvtárosnak — idézte *Bob Usherwood* az angol Könyvtári és Informatikai Tanács oktatási irányelvét.

Érdekes és tanulságos felrajzolni a kapcsolatalakítási stratégia történeti változásait. Kezdetben volt az úgynevezett propaganda, amely mindenképpen csak egy irányt jelzett, a könyv és könyvtár megmutatását, visszacsatolás nélkül. A 60-as évek végén kezdtünk a közönségkapcsolatok (public relations) alakításába, amely már kétirányú információáramlást feltételezett. Ahhoz ugyanis, hogy hatni tudjon a közéletre, először meg kellett ismernie, és így kezdődött meg a párbeszéd.

A 80-as években megfogalmazódott a „community profiling”, amely már egy olyan kapcsolati rendszer tervezését és szervezését jelölte, amely nem csupán az intézményi, hanem az egyéni és a kisebb használoi csoportok igényeit, használoi szokásait, izlésének alakulását vizsgálja. Ez persze túlmutat a mennyiségi szemléleten, sztereotípiákon és kampányszerű törekvéseken, érzékelteti azonban az emberi kapcsolatok fontosságát, amelyek meghatározóak egy társadalom közérzetének alakulásában, a képzésnek és önképzésnek jelölve meg illetően módon az utat és a fontossági sorrendet, annak érdekében, hogy könyvtáraink a könyvtáros könyvtárából az olvasó könyvtárává váljanak.

Számos egyéb szakmai kérdés — állományépítés, források biztosítása, információkeresési stratégiák, számítógépek összekapcsolhatósága stb. — mellett ezek voltak a vissza-visszatérő kérdések, mennyire vagyunk és lehetünk hasznosak társadalmunknak, hogyan és milyen módszerekkel tehetjük hatékonyabbá az érdemi információcsere-t. Kerestük azokat a könyvtári eszközöket, amelyekkel hozzájárulhatunk egy jól informált társadalom, nyílt és demokratikus közélet kialakításához.

Bobokné dr. Belányi Beáta

Pillanatképek börtönkönyvtárakról

E sorok írója számos alkalommal járt (nem ült) különböző börtönökben (fegyházakban és fogházakban is). Először 1982-ben, amikor KMK-sként (nem Közveszélyes Munkakerülőként, hanem OSZK KMK-sként) részt vehetett a felmérési munkában, amikor is az IM Büntetésvégrehajtás Országos Parancsnoksága és az OSZK KMK közötti együttműködés alapján megvizsgáltattott, milyen helyzetben vannak ezen intézmények könyvtárai, és hogyan végzik munkájukat; majd 1983-ban — fontos dátum — amikor az országos parancsnokság által kiadott, szakmailag az OSZK KMK által kidolgozott rendelkezés (e területen parancsnak hívják az ilyesmit) értelmében új alapokra helyeződött a börtönkönyvtárak ügye; valamint ebben az évben, amikor módja nyílt néhány börtönben megtekintenie, miképp is működnek az új alapokon ezek a könyvtárak. Az alábbiakban legutóbbi látogatásai tapasztalatairól szeretne beszámolni. Hogy ezt tehesse, szükség van azonban néhány előzmény felvillantására is.

Börtönkönyvtár tegnap és ma

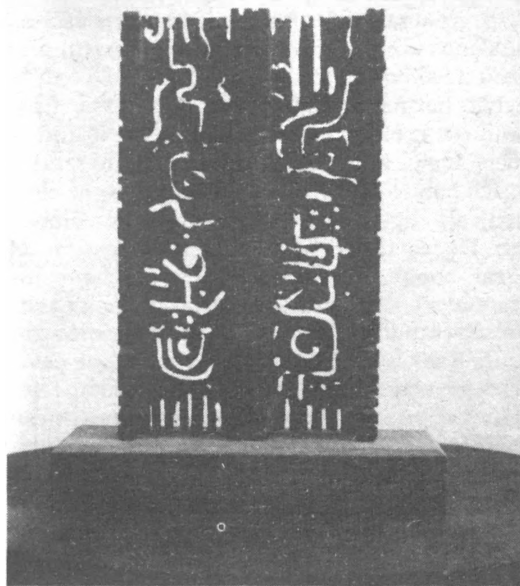
Az OKT plénuma 1986 júniusában tárgyalta meg a büntetésvégrehajtási intézményekben folyó könyvtári munka gondjait. Az előterjesztést, amelyet az országos parancsnokság könyvtárügyben legtöbbet teljesített képviselője, a börtönkönyvtárak szinte megszállott híve és szakértője, *Dóra Béla* őrnagy tartott, az OKT plénuma egyhangúlag elfogadta (rövidített szövege a *Könyvtári Figyelő* 1987/1-es számában olvasható). Nos, ebben az előterjesztésben szerepel a következő mondat: „A magyar büntetésvégrehajtás változatos története során kevés stabil elemmel találkozunk, eszmék, nézetek, gyakorlati megoldások széles köre volt életben és halt el, a könyvekkel azonban mind-

végig együtt élt a börtön.” Igaz ez a megállapítás (igazságát támasztja alá, illusztrálja *Vértesy Miklós* cikke is a *Könyvtárosnak* e számában), ám csak fölötté absztrakt módon. Mert tény, könyvek mindenkoron voltak a magyar börtönökben, *Eötvös József* jóvoltából még könyvtárfelelőségek is alakultak, ám *igazi* könyvtárak lényegében csak 1983-tól láthatók-használhatók börtöneinkben. Az addigiak korántsem voltak összehasonlíthatók a megfelelő korszak közművelődési-nyilvános könyvtáraival, azoknak lefokozott, csökevényes társai, nem egyszer karikatúrái lehettek csak. Nem is teljesen érthetetlen okokból. Mert nemcsak *Szekfü Gyulának* nem tetszett, nemcsak ő gúnyolódott azon, hogy *Kossuthnak* és a reformkor nagyjainak egyik első programpontja a börtönök reformja volt, az az érzésem, hogy ma sem mindenki lelkesedik azért, hogy az elítéltek, számos egyéb földi jó mellett például kitűnő, jól (és sok pénzért) gyarapított, a kor színvonalán álló könyvtárakban, olvasással tölthessék idejüket. Persze, nem ott, nem azzal töltik. Nem azzal első- (másod- és harmad-) sorban. A börtönökkel kapcsolatos, tájékozatlanságon, alulinformáltságon alapuló, ám annál meggyökerizettebbnek látszó előítéletek közül azok, amelyek szerint ma „szanatórium” a büntetésvégrehajtás, „oázis” a börtön, éppen annyira nem igazak, mint az újabban terjedni látszó nézetek börtönviszonyaink szörnyűségeiről. Ez utóbbit feltehetően kitűnően veri majd vissza, cáfolja meg egy most készülő tévédokumentumfilm, amelynek objektivitásáról, hitelességéről meggyőződhettem, ott lévén a forgatás számos jeleneténél. Az előbbi tévképet pedig magam is oszlatni szeretném. Nem, nem oázis a börtön, nem jó elítéltnak lenni. Az intenzív munkán túl is gazdag a „program”, van mit csinálniuk a börtönlakóknak. Éppen ezért fontos, ezért is alapvető, hogy beépüljenek a börtönök nevelési hatásrendszerébe

olyan elemek, amelyek mintegy a folytonosságot biztosítják a „civil” élettel, amelyek segítik tartani a kapcsolatot a külső valósággal, annak változásaival. Csak egy parányi, szinte elhanyagolható példa: a börtönből évek múltán kikerülő elítélteknek több helyen is, talán leginkább jól megszervezve Márianosztrán, illemórákat adnak. No, nem az első vizit vagy a kézcsók változatairól, hanem arról, hogy miképp változtak meg a szokások, beszédfordulatok, hogyan alakultak az árak. Sok frissen szabadult rab például nem mer aprópénzzel fizetni a buszon, a trafikban, a kocsmapultnál, fél, szorong, hogy kinevetik, fogalma sincs arról, mi mennyibe kerül. Ezért aztán csak százassal, ötszázassal a kezében óvakodik be egy csomag cigarettát kérni stb. A külvilággal való kapcsolatot persze az áralakulásokról és az „illemszabályokról” szerzett információknál lényegesen sokrétűbben, tartalmasabban és az egész börtönélet során teremtik meg a börtönkönyvtárak. Ezért alakultak (át) 1983-ban, ezért fejlesztik őket intenzíven ma is. A közvetlen előzmény ugyanis felette hasonlított a már említett könyvtárkarikatúrákra. Régen kegyes-vallásos irományok szolgálták a rabok lelki épülését, 1983 előtt nem egy esetben ateista propagandairatok, ideológiai brosúrák, sematikus regények töltötték be ezt a szerepet: ha már olvas(hat) az elítélt, olvasson közvetlenül, egy-az-egyben nevelő hatású. De nemcsak az állomány volt ilyenféle, így alakult a börtönkönyvtár is. Kicsiny, elhanyagolt gyűjteményeket látogathattak a rabok, természetesen csoportosan (alakzatban), vezetővel, a könyvek közül nemigen válogathattak, kapták, amit adtak nekik. Félig-meddig a kötelező egészségügyi sértáshoz hasonlított a könyvtárlátogatás, hamar le lehetett „zavarni”, szinte semmi változatosságot nem hozott a napi program egyhangúságába.

A könyvtárak átalakulása persze nem önmagában, önmagáért hajtódot végre. Része volt a börtönökben folyó nevelőmunka sokoldalú, sokágú átalakítási folyamatának. Ezen belül azonban sajátos törvényszerűségek érvényesültek. Mindenekelőtt két vonást szeretnék kiemelni. Az egyik belső-szakmai természetű, a másik a nevelőmunkával függ össze.

Könyvtárak, mint láttuk, voltak a börtönökben. Igazi könyvtárakká kellett azonban válniuk. Természetesen közművelődési könyvtárakká. Megfelelő (az elítéltek számához és a közművelődési könyvtárak irányelveiben meghatározott arányokhoz igazodó) állomány-

nagysággal, standard feltártsággal, kellő (persze a napirendhez igazodó) hozzáférhetőséggel (azaz nyitvatartási idővel), folyamatos állománygyarapítással, szabványos felállítással (ETO- és ábécérend, tematikus csoportok, *szabadpolc*), szolgáltatásokkal, tájékoztatással stb. Mindez indokolásra sem szorul: ha vannak könyvtárak a börtönökben, nyilvánvaló módon olyanoknak kell lenniük, amilyen egy igazi könyvtár, legalábbis alapjaiban, mondjuk néhány speciális börtönjellegzetességet is felmutatva (ezekről később többet).

A másik vonás e könyvtárak beépülése a börtönök nevelési rendszerébe. Voltak, vannak is olyan elképzelések, hogy a könyvekkel sajátos nevelő-terápiás hatások érhetők el. (E kérdéskörnek legjobb szakértői közül nem kevesen börtönökben dolgozó nevelőtisztek, akik nemcsak gazdag tapasztalati ismeretanyagot halmoztak fel, gyűjtöttek össze, de számos előadásban — magam is több ilyen hallhattam —, publikációban teoretikus általánosításokig is eljutottak, sok szempontból messzebbre, mint kevés számú civil kollégáik.) E terápiás hatások, az ilyen jellegű foglalkozások azonban ma még éppen nem tekinthetők általánosnak, azért sem, mert meglehetősen sok feltételt támasztanak (kiscsoportos foglalkozás, valóban hozzáértő „csoportvezető”, speciális szakkép-

zetség stb.), de azért sem, mert minden eredményük, minden ígéretük ellenére sem ez az alap. Ez „csak” felépitménye, „megfejezése” az általános könyvtári, könyvtáron keresztül történő nevelőmunkának. E nevelőmunka lényegében hármas jellegű. Nevel a könyvtár ügy, amiként az élet minden más területén is: információival, a könyvekből kiszabadítható szerteágazó hatásokkal, magatartásmintákat, az életben való eligazodást, világképet kínáló voltával stb. De, és ez már börtönjellegű feladat, nevel azzal, ahogy beépül a büntetésvégrehajtó intézmények mindennapjaiba; azzal, ahogy kedvessé, csábítóvá, majd otthonossá és megszőkottá válik az elítélt számára. És végül nevel közkönyvtárakban nemigen ismert sajátos vonásaival. Azzal, hogy állománya egy kicsit másképp, börtönjellegűen alakul; hogy felépítése, prezentálása, szolgáltatásai az elítélteknek nemcsak meglévő igényeihez alakulnak, de a szokásosnál igényébbresztőbbek, igénykeltőbbek is.

Könyvtárak és könyvtárosok

Az általam most meglátogatott börtönkönyvtárak (Márianosztrán, Tökölön és Pálhalmán jártam, összesen öt könyvtárban) közös és eltérő vonásokat egyaránt felmutatnak. Van, ahol teljes munkaidejét a könyvtárnak szentelő, hivatásos könyvtáros-nevelőtiszt irányítja a könyvtárat; van, ahol ezt a munkát rész munkaidőben foglalkoztatott polgári alkalmazott látja el, alárendelve a kultúrmunkát (az egész börtön kultúrmunkáját, a közös feladatokat) ellátó nevelőtisztnek, aki ugyancsak önállósított, hisz az egyes „egységeknél” külön nevelőtisztek dolgoznak; van, ahol a központi könyvtárat és fiókjait felügyelő nevelőtiszt más feladatokat is végez (más börtönökben további variációk lehettek), ám minden helyen, minden könyvtárban vannak rab könyvtárosok, akik a napi munkát, felügyelet, irányítás mellett, de mégis — tapasztalhattam — nagy önállósággal végzik. Egy-egy könyvtár állománya 5, 10, 20 ezer kötet, a gyarapításra (könyvbekerzésre, mert a folyóiratok persze itt is más keretből vásárolhatók) fordítható összeg 80 ezer és 20 ezer forint között mozog, mozog a szó szoros értelmében, mert más összegeket kaptak a „gründolás” idején, mást, ha sikerült „pártoló” intézményekre lelteni, és most úgy tűnik, egy időre a felső határról alább kell majd szállni.

A gyarapítás — egységesen, országosan — a Könyvtárellátóval kötött szerződés útján történik. A hivatásos és rabkönyvtárosok rendszeresen áttanulmányozzák az *Új Könyvek* kínálatát, és rendelnek, miként minden más, rendes közművelődési könyvtár (körülbelül annyit is karikáznak nekik). Mit rendelnek? Nem olyan egyszerű erre válaszolni. Az első időkben, közvetlenül azután, hogy a régi állományokat alaposan ellenőrizték, szortírozták és bőségesen apasztották (volt, ahol több ezer könyvtől is megszabadultak, pedig nem sokkal több volt, de hát nyomaiban sem akarták megőrizni a „karikatúrakönyvtár” ócskaságait, avittas darabjait), az extenzív fejlesztés volt napirenden. Ekkor (részint a könyvtáralapítás nemes lázában égve, részint fel- és kihasználva a bőségesebben, sok helyütt valóban bőségesen csordogáló anyagi javakat) szereztek be minden olyan művet, amely nélkül „nem könyvtár a könyvtár”. Az alapvető kézikönyveket (ezeknek száma mindegyik könyvtárban, a fiókokat is beleértve, szinte egységesen ezer körül van, úgy tűnik, ez az a szám, amely egyszerűen nélkülözhetetlen, másrészt valamiképp felső határ is, hiszen annyi időt, amennyi mondjuk a nagyobb kézikönyvtárat nélkülözhetetlenné tevő kutatásokhoz kell, az elítéltek azért mégsem tölthetnek a börtönkönyvtárakban, meg az is igaz, hogy az elítéltek közt igazán kutatóhajlamú olvasó csak elvétve akad), a klasszikus hazai és külföldi szépirodalmat, a törzsanyag-jellegű műveket az elmúlt időszak szakirodalmából. Ez az állományrész, az „alapkönyvtár” természetesen ma sincs kész sehol (elvben nem is lehet az), folyamatosan kiegészítik, felfrissítik, gondozzák, ám a „főcsapás” iránya ma már a sajátos igények szerint alakul. Egyrészt az elítélt olvasók igényeit kívánják kideríteni (rendszeresen és gondosan mérik fel ezeket az igényeket), másrészt azt, amit kifejezetten a börtönkönyvtári nevelőmunka igényeinek neveztem.

Sajátosan alakul az időszaki kiadványok (napi- és hetilapok, folyóiratok) gyarapítása. Az elítélteknek joguk van bármely hazai időszaki kiadványra előfizetni, igen sokan élnek is ezzel, így a könyvtár bizonyos szempontból mentesül ettől a gondtól, legalábbis a tekintetben, hogy nem kell több példányban előfizetnie a lapokra, folyóiratokra. Ám egy példányban mindenképp és mindenütt előfizetnek 30—40 időszaki kiadványra (a vezetől naplapokra, a legnépszerűbb magazinokra, sportlapokra, az ES-re, a HVG-re, az ifjúsági perio-

dikumokra, a Ludas Matyira, az irodalmi lapokra stb.). Ezek a periodikumok természetesen helyben olvashatók, prézens anyagnak számítanak.

Nem hagyományos dokumentumok alig akadnak a börtönkönyvtárakban. Érthető okokból: televízió, netán videó van, de nem a könyvtárhoz tartozik, a készülékek körletekben vannak elhelyezve. A hangzóanyagról a minden börtönben megtalálható stúdiók gondoskodnak, ezek változatos, informatív-szórakoztató munkáját nem a könyvtárosok irányítják. Van persze lemez, kazetta a könyvtárakban is. Mivel azonban a közös nagy programok más csatornán érhetőek el, itt inkább csak háttérzenéről vagy az előadásokhoz, szakköri munkához szükséges kiegészítő anyagokról van szó, ezek nagyobbik részét pedig a stúdióktól kérhetik esetenként, a programok-rendezvények függvényében a könyvtárosok.

Az olvasók és igényeik

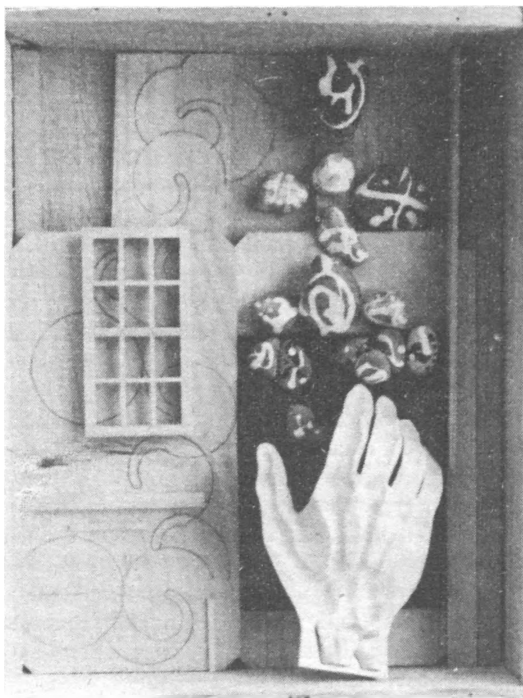
A börtönkönyvtárak beiratkozott olvasóik számára nyújtják szolgáltatásaikat. A friss elítelt azonnal, vagy börtönévei során bármikor beiratkozhat (beiratkozási díj — vajh mi külsők is eljuthatnánk idáig — nincs). Hacsak nagyon titokban nem, beiratkozási kénszer sincsen. Némi propaganda van: hirdetik a könyvtárat, szerveznek könyvbarát, könyvtárbarát köröket, ezeknek tagjai „agitálják”, agitálhatják cellatársaikat, ám oly nagyon erre nincs is szükség. A minden jel szerint önként beiratkozottak számaránya igen magas: átlagban eléri a hetven százalékot. Persze lehet, jó pontnak számít könyvtári tagnak lenni. A mindenre figyelő nevelőtisztek (nem a könyvtárakat irányító nevelőtisztekről van szó) bizonnyára jó néven veszik, ha az elítelt olvasmüvelődik. Az igazi vonzerő azonban valószínűleg (sőt biztosan) más. Talán az, hogy a könyvtár valamiképp tényleg oázis a börtönben (nem az egyedüli, de a legkönnyebben elérhető), kicsiny darab a civil életből, akkor is, ha „odakint” az illető esetleg (és ez éppen nem ritka) soha nem járt könyvtárba. Talán az, hogy a börtönben óhatatlanul kialakul valamiféle, igen általános értelemben vett információéhség, érdekesség, vonzóvá válik minden, ami a rácson kívül történik, történt, történhetett, erről pedig a könyvekből lehet tudomást szerezni. Talán az, hogy — minden ellenkező látszat dacára, a visszaesőket és visszaesésük

okait némileg ismerve — a börtön azért valamiképp mégis meditációra ösztönző hely. A meditációnak, az elmélyülésnek pedig anyagra, azaz könyvekre, könyvinformációkra van szüksége. Talán más okok is vannak. Talán a frissen szerzett vagy frissen felújított, szintre hozott olvasási készség ingerel egyeseket (mint tudjuk, a nyolc általánost el nem végzettek kötelezően beiskoláztatnak a börtönökben). Valószínű, hogy mindez együtt teszi kívánatosná a könyvtárba iratkozást. A példa ragadós is lehet. A cellatárs által kikölcsozött könyveket rendszeren társai is elolvassák. Kis idő múltán maguk is lemennek a könyvtárba. Tény, hogy az olvasók, pontosabban a beiratkozottak száma igen magas. De azért sokan vannak, akik nem túl sűrűn látogatják a könyvtárat. Ha látogatják, nem feltétlenül kölcsönöznek; ha kölcsönöznek, nem feltétlenül olvassák el az elvitt művet (erről — a visszaadott könyvek kapcsán kiprovokált vagy spontán adódó beszélgetések során — sokszor meggyőződhet a könyvtáros). Rétegelt, erősen tagolt tehát az olvasók mezőnye — mint mindenütt a világon. A könyvtárnak azonban kétségkívül nagyobb a húzóereje odabent, mint idekint, nagyobb a tekintélye is. Rabkönyvtárosnak lenni például rang, dicsőség, irigyelt poszt. Dolgoznak is szegények, nehogy valamiképp kicsöppenjenek ebből az állapotból. (Csak zárójelben jegyzem meg, hogy soha civil könyvtárban olyan pontos, naprakész információkat az állományról, soha olyan kevés restanciát nem találtam, mint a börtönkönyvtárakban.)

Ez a sok olvasó, ez a rétegezett olvasótábor persze külön-különféle igényekkel megy a könyvtárba. Elsőprő többség kedveli (követeli — például a különféle kérdőíveken, ahol az állományról, a kínálatról intéznek hozzá kérdéseket) az „olvasmányos” műveket: krimiket, bestsellereket, kalandos történeteket, „alkalmazott szépirodalmat”. Ennyiben még emléktetnek nem egy „külső” könyvtár olvasóira is. Eltérek viszont abban, hogy az elíteltolvasók mérhetetlenül kedvelik az ifjúsági, sőt gyermekkönyveket, meséket, meseregényeket is, a pöttyös, csíkos, Delfin stb. sorozatok darbjait. Jellemző a börtönök olvasólakóira, hogy — persze már sokkal kisebb, de a civileknél mégis jóval nagyobb arányban — a jelek szerint verskedvelők. No, nem a posztmodern alkotók verseiért rajonganak. József Attilát, Radnótit, Baranyit, Szabó Lőrincet forgatnak, csak ritkán vallva be a könyvtárosnak — aki azonban mégiscsak tud erről —, hogy nemegy-

szer levelezési segédletként. A távolkerült kedves gyakorta kap verses vallomást börtönbe került partnerétől, sokszor idézőjel nélkül, a szerzői copyrightot nem tisztelve. Az azonban már megint csak általános sajátosság, hogy a szakirodalomból a mindennapok kérdéseire és az utazásra vonatkozó művek a leginkább kedveltek. (Hogy ez utóbbiak tán mazochizmusból, egy másik műfajjal kapcsolatban megintertjűvölt elitélt be is vallotta: „Hülye az, aki itt szakácskönyvet vesz a kezébe — de én is szoktam.”) Sokan keresnek hát barkácsolásról, a női elitéltek horgolásról, kötésről szóló stb. műveket, forgatják a kiskertekről, biokertészetéről írottakat, inkább csak kalandregényt pótló műként a történelmi szakmunkákat. És, hogy az igazsághoz egészen hű legyek, jobban kedvelik a képzőművészeti albumokat, mint a világon bárhol. (Schol máshol nem találtam olyannyira elhasznált állapotban egy tudós szerzőnek az aktról szóló, szépen illusztrált monográfiáját, mint az egyik börtönkönyvtárban.) Az viszont megint börtönsajtóosság, hogy a jogi (büntetőjogi) ismeretterjesztés valamiképp jobban forog, mint sok, számunkra érdekesebb ágazat könyvei.

A börtönkönyvtárak kezelői némiképp dogmatikusok. Amiként kezdetben, a kézikönyvek

útmutatásait követve felépítették az „alapkönyvtárat”, akként most roppant hajlékonyan követik az igényeket. Rendelési listák sokaságát néztem át, és kiderült belőlük, hogy szinte fenntartás nélkül azokat a könyveket veszik a könyvtárosok, amelyekre az elitéltek többsége vágyik. Természetesen a példányszámok is eként alakulnak. Jellemző, hogy az egyik intézményben (női elitéltek lakják), ahová viszonylag sok külföldi is kerül, azonnal megrendelték az anyanyelvű napilapokat (szavazásra téve fel a kérdést, melyik lenne a jobb), és ha olyan elitélt kerül a börtönbe (hosszabb időre), akinek anyanyelvén semmi sem található a könyvtárban, ilyen kiadványokat is rendelnek.

Élet a könyvtárban, szolgáltatások

Az egyes börtönkönyvtárak élete és szolgáltatásai nem egyformák, az eltérésekről külön számolok be. Most inkább a lényeges közös vonásokról adok összképet. Hála az 1983-as parancs bölcs intézkedéseinek, a börtönkönyvtárak nem kicsinyek. Ahol azok voltak, vagy ahol korábban helyiség egyáltalán nem állt rendelkezésre, ott gyorsan kialakítottak méltóbb környezetet. Ma nincs — legalábbis én nem láttam — zsúfolt, szűkös elhelyezésű, az átlagos C típusú könyvtárnál rosszabb térben működő börtönkönyvtár. A beosztás szokványos, a mindenki által ismert modellt követi: ellenőrzési pont, kölcsönző-tájékoztató pult, kölcsönzőrészleg a különféleképp felállított, szabadpolcos állománynak, kézikönyvtári és helybenolvasó övezet, mellette a sajtótermékek polcaival. A hazánkban szokásos díszítőelemek: függönyök, válaszfalak, virágkölzök, földgömb, televízió, lemezjátszó stb. A legtöbb helyen ma és holnap még elegendő a hely, könyveknek is, polcoknak is, olvasóknak is. Többnyire tíz-tizennégy olvasó foglalhat helyet a helybenolvasó asztal körül, rendezvények esetén nem gond további székek alkalmi beszerzése, előadótér kialakítása, bár nagyobb rendezvények számára — persze nemcsak könyvtári rendezvényekről van szó — más helyiségek állnak rendelkezésre. Le lehet ülni esetenként a polcok közt is, körülbelül úgy, ahogy e lehetőség a nem családi típusú könyvtárakban ma szokásos.

Az alapszolgáltatás — mint mindenütt — itt is a kölcsönzés. Három-négy könyvet vihet magával a beiratkozott olvasó, két-három hét-

re; hosszabbításra, előjegyzésre lehetőség van. A válogatás történhet segítséggel (erre koránt sincs olyan sokszor szükség) vagy önállóan. A tájékozódás a kézikönyvtár kötetei közt megint csak lehet egyéni, de — és ez a gyakoribb — a kérdésekre, műszereit megvizsgálva inkább a könyvtáros (sokszor a rabkönyvtáros, ha civilben például diplomás, ami nem olyan nagy ritkaság) válaszol, vagy ad válasz helyett kézbe lexikont, esetleg eligazító olvasmányt, adattárat. Fontos, mindenütt megtalálható szolgáltatás könyvbarát körök, szakkörök, vetélkedők, ismeretterjesztő műsorok, író-olvasó találkozások szervezése. Nem megy ez más-ként a börtönökben sem, mint egyebütt, a legláthatóbb különbség az, hogy itt a potenciális résztvevők száma, érdeklődési köre, lehető szereplési vágya stb. jobban kitapintható. Nem arról van szó, hogy „vattázni” kellene rendezvények alkalmával a könyvtári helyiséget. Sokkal inkább arról, hogy „összeszokott”, a civilbélnél sokkal összeshozottabb társaságok vannak, alakulnak ki óhatatlanul, bár nem a könyvtáros intenzív, sokszor áldozatos munkája nélkül.

A börtönök általában csendesek, legfeljebb vezényszavak és parancsok tagolják csendjüket, vagy a műhelyekben a munkavégzés zajai. Nem így a könyvtár. Ugyanolyan életszerű zöreje, jellegzetes fojtott beszélgetés-suttogás-vidámkodás szüremlik ki a polcok közül, mint mindenütt a világon. Ilyen szempontból is oázis. Annak érzik használói is. Nem kevesen vallották be nekem, hogy sokáig nem jöttek a könyvtárba, mert korábban sem olvastak, most sem vágytak rá. Amióta véletlenszerűen betévedtek a könyvtárba, azóta nehezen nélkülözik „levegőjét”. Azért persze nem váltak élőlvásóvá, sokszor nem is kölcsönöznek. Ha lehet, mégis lejönnek, elnézelődnek, kézbe vesznek egy-egy magazint, vicclapot.

Nemcsak én, a könyvtárosok is az egyik legfontosabb szolgáltatásnak a könyvek „prezentálását” tekintik. Az alap persze az ETO- és ábécérend. Ezt azonban szinte mindenütt, természetesen más és más módon, megbontják, elsősorban tematikus csoportok kialakításával. A leginkább keresett művek csoportjait emelik ki, külön vannak tehát a kalandos, az ifjúsági, a nagy emberekről szóló könyvek, a mesék stb., de más felosztásokat is láttam. Különösen nagy elmeállal osztják, tagolják a szak- és ismeretterjesztő könyveket, már csak azért is, mert ezekben a legnehezebb az eligazodás, és ezek

a legkevésbé lelkesítő alkotások, nem is szólva arról, hogy ami közülük valamiképp mégis népszerű (már láthattuk, mely csoportokról van szó), könnyen „belemosódhat” a népszerűtlenebbe, az alig keresettbe, elvész tehát az olvasók számára.

Eltérések — különbségek

Mindeddig a közös vonásokra koncentráltam, arról szóltam, ami mindegyik általam látott és — információim szerint — a többi, soha fel nem keresett börtönkönyvtárban is így van. Érdekes azonban az eltérésekre és különbségekre is felfigyelni. Ezek léte részint szükségszerű, hisz az egyik börtön (ahogy eddig sem tettem, most sem fogok fogház, börtön, fegyház közt differenciálni) fiatalkorúak, a másik visszaesők, a harmadik fiatal felnőttek, a negyedik nők stb. számára ad „otthont”, illetve könyvtárat. De ezen túl is számos eltérés figyelhető meg, amelyek koncepciók következményei. Az egyszerűen anyagi ellátottságból következő különbségekre — nagyvonalúan, de némi joggal, hiszen jószerivel minden könyvtár jól ellátottnak tekinthető anyagi, személyi és feltételbeli tekintetben — ugyancsak nem térek ki. Az azonban fölötte érdekes, hogy míg egyik helyen (Márianosztrán) szinte komplex művelődési intézmény, egy külön kultúrkörlet részeként működik a könyvtár, együtt, bár nem egyenrangúan a testépítő-kondicionáló teremmel, a stúdióval és a nem elítéltek számára szervezett szakkabinettel, egy másik helyen (Tökölön) mintegy „elszigetelve” áll a könyvtár, egyedi sajátosságait osztatlanul kibontakoztatva, ismét másutt (Pálhalmán) kisdied könyvtári hálózat működik, fő- és fiókkönyvtárakkal, a hálózatot kívül álló (nem elítélteknek irodalmat szolgáltató) szakkönyvtárral, központi szerzeményezéssel, állományrészek cseréjével stb. Ezek a különbségek azonban szinte elhanyagolhatónak tűnnek például ahhoz képest, hogy az egyik helyen — természetesen a napirendben szabadidőnek nyilvánított időszakban — egyéni módon, saját elhatározásukból indulhatnak a könyvtárba az elítéltek, a másikon karszalagos könyvbarátoknak (elítéltek ők is) kell összegyűjteniük, és rendezett csoportban a könyvtárba vinniük az oda vágyakozókat, a harmadikon e két lehetőség kombinációját valósították meg. Van, ahol a kölcsönzés nemcsak a szolgáltatások élén áll, de a helybenolvasásra alig nyílik lehetőség,

míg másutt szinte „kötelező”, de legalábbis preferált és mindenki számára megkönnyített, megédesített a prézens használat. De különböznek az egyes börtönkönyvtárak a tekintetben is, hogy hol hogyan érvényesítik a nevelési funkciókat. Egyik helyen, szinte már közelítve a terápiás foglalkozásokhoz, intenzív olvasószolgálati munka folyik, beszélgetések az olvasókkal, az épp elolvasott mű alapos megbeszélése-elemzése, másutt többet bíznak a könyvtáron kívüli foglalkozásokra, ahhoz „csak” anyagot és némi útmutatást biztosítva. Kevés az eltérés az egyes állományok feldolgozását, a katalógusépítést illetően. Van azonban, ahol „ránevelnek” és rávezetnek a katalógusokra, másutt jobban bíznak az önfeltáró rendszerekben, igaz, többet is dolgoznak rajtuk.

Kétségkívül akadnak börtönkönyvtártani gondok bőségesen. A kívülálló azonban nemcsak „belebeszélni” nem kíván munkájukba, azt sem szívesen vallja be, mikor melyik eljárás áll szívéhez közelebb. Mert hisz e koncepciók erősen kötődnek az adott börtön egyéb feltételeihez, nem utolsósorban személyi állományához is, ez pedig mindenképp tiszteletben tartandó.

Az említett OKT előterjesztésben Dóra Béla jelentős terjedelemben szólt a börtönkönyvtári rendszer továbbépítéséről, a szakmai munka színvonalának emeléséről. Kezdetben úgy véltem, nem zárhatom másként e beszámolót, mint egy vele való beszélgetéssel, amelynek során azt próbáltam volna megtudakolni tőle, miként is kívánják „magasabb szintre” emelni a börtönkönyvtárakat. Látogatásaim azonban arról győztek meg, hogy nincs szükség ilyen beszélgetésre. A szint ma, most is magas, a börtönkönyvtárak elérték azt a nívót (nem egy vonatkozásban még is haladták), amelyen a hasonló nagyságrendű közművelődési könyvtárak állnak. Fejlődésük sajátos gondjait maguknak kell megoldaniuk, ez azonban — azt hiszem — elsősorban elméleti (persze tapasztalati anyagot általánosító-rendszerező) munkát kíván, majd pedig propagandát. Egyéb vonatkozásban „rendben” vannak. Olyannyira, hogy ha magam nem is szívesen lennék lakója Márianosztrának vagy Tökölnek (hová korom miatt persze nem is kerülhetnék), olvasni viszont sokkal inkább ott szeretnék, mintsem a nosztrai vagy tököli községi könyvtárban.

Vajda Kornél

Lapozgató

Nélkülözhetetlenül fontos kiadvány jelent meg a Tömegkommunikációs Kutatóközpont Tanulmányok — beszámoló — jelentések nevű sorozatában. *Az anyanyelvi kommunikációs kultúra néhány jellegzetessége Magyarországon* címmel, szerzője *Terestyényi Tamás*. A bonyolultsága ellenére is szerény cím lényegbevágó vizsgálatot takar: interperszonális, azaz személyek közötti kapcsolatok természetére és hatásmechanizmusára irányul. Különös jelentőségét az adja, hogy az utóbbi időben a kommunikációelméleti vizsgálódások homlokterébe azok a technikai eszközök kerültek, amelyek egyre több hasznos információt továbbítanak egyre nagyobb népszerűség számára, roppant sebességgel, változó és fejlődő formákban (a médiák szaporodására, illetve változására gondolunk). Ugyanakkor e nagyszabású

információs rendszer áttekinthetatlensége folytán a személyek közötti kommunikációs formák, legyenek azok szóbeliek vagy írásbeliek, visszanyerik eredeti súlyukat: a személyek mindennapi életében eligazító-visszajelző, s a személyiségből fakadóan hitelességet jelentő szerepüket. A vizsgálat elsősorban a hétköznapi kommunikációs tevékenységekben való részvételre, a nyelvi kultúráról kialakított vélekedésekre és a helytelen nyelvtani formák és írásmódok elterjedtségére irányul. A könyvtárosok számára már természetes, hogy a kommunikációs kutatások eredményeit mindennapi munkájuk gyakorlatában megkülönböztetett figyelemmel hasznosítani szándékoznak; s ezért valamennyi, ehhez hasonló kiadványt bizvást kötelező olvasmánynak lehet tekinteni.

(A. R.)

Pályakezdő könyvtárosok számára rendezett szakmai tapasztalatcserét a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Békés megyei szervezete. A fiatal könyvtárosokat az egyesület munkájáról, múltjáról és terveiről *Balogh György*, a területi szervezet elnöke tájékoztatta, ezt követően a vendéglátó Békés Megyei Könyvtár igazgatója, *Ambros Zoltán* szólt a pályakezdőknek a megyei könyvtár hálózatépítési terveiről és központi szolgáltatásainak bővítéséről. A résztvevők alaposan megismerkedtek a megyei könyvtárral, de meglátogattak számos más Békés megyei könyvtárat is. (Érdekes és nyilvánvalóan hasznos módon elsősorban az eredetileg nem könyvtárnak tervezett épületekben működő intézmények könyvtári munkáját ismertekedtek.) A tapasztalatcseré zárásként a résztvevők megalakították a pályakezdő könyvtárosok kollégiumát és megválasztották a kollégium tisztségviselőit is. (Cs. L.)

Nem takarékoskodott vaskos megjegyzésekkel *Devecseri Gábor* saját könyvei lapszélein. Üdítően gomba véleményeit szerzőkről és művekről egyelőre csak a szombat-helyi tanárképző főiskola könyvtárosai olvashatják — ide kerültek ugyanis a könyvek az övegye jövőtábol —, ám az értékes gyűjtemény, amelynek különösen modern magyar és antik görög része tartalmaz ritkaságokat, hamarosan hozzáférhető lesz a kutatók számára is.

A könyvtárgépesítés „apostolai-val” rendezett kerekasztal-beszélgetést a *Mikrovilág* című folyóirat szerkesztősége. A résztvevők, *Bárdosi Mária* (OSZK KMK), *Báttonyi Béláné* (MM Vezetőképző Intézet), *Gerő Péter* (FSZEK), *Horváth Ádám* (Országgyűlési Könyvtár), *Jacsó Péter* (SZÁMALK), *Füredi Mihály* (MTA Központi Könyvtára) és *Ungváry Rudolf* (OSZK) valóban a leglényegesebb, sőt „legrázósbab” kérdéseket exponáltak, beszélgetésük nemcsak a jelen helyzetet vázolta fel lényeges vonásai-

ban, de rámutatott a „neuralgikus góccokra” is. Ungváry Rudolf arról beszélt, hogy „ma Magyarországon a számítógépesítés nem túl sokat segít az olvasókön”, hiszen jelenleg szerző vagy téma alapján sokkal egyszerűbb a nagykönyvtárak katalógusaiban keresni, vagy egyszerűen megkérdezni a könyvtárost. A számítógépesítés igazi előnyei, a nemzetközi információáramlatokba való bekapcsolódás lehetőségei még csak kevesek számára jelentenek realitást. Ugyancsak ő szólt arról is, hogy feleslegesen sok bürokratikus forma gátolja az előrelépést. *Bárdosi Mária* a könyvtárak hardver- és szoftverellátását felmérő vizsgálat eredményeiről számolt be, és ezzel kapcsolatban rámutatott annak fontosságára, hogy a hosszútávú fejlődés érdekében ott is érdemes a számítógépesítéssel foglalkozni, ahol ennek még nem lehetnek közvetlen előnyei az olvasók számára. Utalt arra is, hogy a számítógépes kultúrát mindenképp el kell terjeszteni, hiszen a gépek a jövőben egyre olcsóbbak és elérhetőbbek lesznek. *Gerő Péter* szerint „A hagyományos könyvtárosi munka kismértékű [számítógépes] segítsé is hat az olvasókra: mélyebb feltárást és szelektív információszolgáltatást eredményez...”. *Báttonyi Béláné* a számítógépes kultúra fejlesztése terén tett előrelépésekről, intézete tanfolyamairól beszélt, valamint arról, hogy ő személy szerint optimista, bár, mint mondta, ennek az optimizmusnak nincs „túl sok reális vagy racionális alapja”. *Füredi Mihály* beszámolt arról, hogy könyvtárunknak a jövőben minden bizonnyal online szolgáltatásai lesznek, gépeiket hálózatokhoz fogják kapcsolni, többek közt az OSZK-val is összekötik, tervezik egész információállományuk miniatürizálását is. Szinte az egész beszélgetés mondandóját foglalta össze *Jacsó Péter*: „...emelkednek az online szolgáltatások árai is, valamint az adatbá-

zisok díjszabásai... Nehezen tudom megindokolni a hozzá nem értőnek, hogy ez is megéri az árát, nemcsak a kávé. Mi a SZÁMALK-ban sok mindent megvalósítottunk, de ez kivétel és nem szabály. Az igazság az, hogy az információforrásoknak az ára és az értéke is növekszik. És én azért vagyok pesszimista, mert nálunk csak az ára nő...”.

Az MTA 1987-es közgyűlésén számos értékelés hangzott el az előző ötvenes tervidőszak (1981—1985) tudományos munkájáról. Nagy visszhangot váltott ki a publikációs tevékenység szakirodalmi fogadtatását felmérő előterjesztés, amelynek eredményeit az MTA Központi Könyvtára informatikai igazgatósága bocsátotta a közgyűlés elé. Az adatok forrása az MTA Központi Publikációs Adatbankja volt. A sajtó széles körben ismertette azt a hatalmas munkát, amelyet az MTA könyvtára végzett a tudományos munka mennyiségi és minőségi értékelésében, tudományos „termelésünk” nemzetközi összehasonlíthatóságaért. Legismertebb az a tudományometriai világtérkép vált, amelynek alapján kiderült, hogy a természettudományos alapvetési tevékenységét illetően hazánk a kicsi vagy közepes országok mezonyében olyan országok csoportjában foglal helyet, mint Ausztria, Spanyolország, Jugoszlávia és Lengyelország. A többi szocialista ország és a fejlődő országok legtöbbje a következő, negyedik csoportban helyezkedik el. (Magyarországot olyan országok „előzték” meg, mint Svájc, Svédország, Dánia, Hollandia, Belgium, Kanada, Finnország, Izrael, Olaszország, Norvégia és Ausztrália.)

A TANÉRT AJÁNLATA

Bemutatjuk a

MERABONA KÖNYVTÁRI BÚTORCSALÁD

további két tagját

Egyoldalas vitrin

Fogyasztói ára: 3930,- Ft.

Kétoldalas vitrin

Fogyasztói ára: 5120,- Ft.

Mindkét vitrin felső része tolóüveggel zárt üvegpólcos szekrény, amely alatt üvegetetős tároló található

VÁRJUK KEDVES VÁSÁRLÓINKAT!

Országos Tanszergyártó
és Értékesítő Vállalat
Bútorkereskedelmi főosztálya

Budapest, VIII., Szentkirályi u. 8.
Levél cím: Budapest 1428 Pf. 2.
Telefon: 339-938

A nyughatatlan nyugdíjas

Beszélgetés a 75 éves Hegedüs Gézával

Kicsit nehezen szoktam meg, hogy tegez-
zem, hiszen *Hegedüs Géza* éppen apámmal
egyidős, de Géza bácsi mindenki-
vel tegeződik, számtalan barátjával,
írókkal, színészekkel, rádió-
riporterekkel, szerkesztőkkel,
tanárokkal, könyvtárosokkal.
Talán azért mondta, hogy
bácsizzam, azt ne higgyem,
hogy fiatalítja magát. Nincs
szüksége rá. Ír, tanít,
szerkeszt, rádiózik.

— *Nem is tudtam, hogy könyvtár szakon is tanítottál.*

— Ez az ötvenes években volt, amikor mivel az egyetemen amúgy is tanítottam, felkértek, hogy adjak elő világirodalmat a könyvtár szakos hallgatóknak. Na. Kérdezz, felelek.

— *Te úgyis anekdotázni szoktál. Kár téged kérdezni. Inkább mesélj! Azt mondtad, ez az ötvenes években volt. Mektől meddig?*

— Az egyetemen filozófiatörténetet tanítottam 46-tól 49-ig. 1949 áprilisában a Színművészeti Főiskolán, ahol addig is tanítottam, felajánlották, menjek el tanszékvezetőnek. Dönteni kellett, hogy végül is hol lesz az otthonom, mert az egyetemen is akkor akartak státuszba venni. Itt az első számú anekdota. *Ortutay Gyula* volt a miniszter, nekem gyerekkori barátom. Kérdezte, irodalom- és drámatörténet professzor leszek a főiskolán, vagy tanár az egyetemen. Mikor habozás nélkül azt válaszoltam, professzor a Színművészeti Főiskolán, *Ortutay* hátranyúlt, és azt mondta a titkárnőjének: „*A kétforintosomat!*” *Ortutay* két forintba fogadta, hogy a Színművészeti Főiskolát fogom választani, a titkárnő szerint lehetetlen, hogy valaki ne az egyetemen tanítson, ha választhat. *Ortutay* azt mondta: „*Én megmondom, miért mondtam ezt, de te is mondd meg! Én*

Felvégi Andrea felvétele

azt mondtam, hogy ha választani lehet a tiszta tudomány vagy a tudomány és a kupleráj vegyülete között, te ez utóbbit választod. Most mondd meg, te mért választottad!”

Azt mondtam, azért, mert én nagyon szeretek egy melléktantárgy főparancsnoka lenni. A színművészetin az irodalom melléktantárgy. Két év múlva, amikor az egyetemről már mindenki kibukott, akit akkoriban neveztek ki, találkoztam *Ortutay Gyulával* egy kiállításon. Azt mondta: „*Én most jöttem rá, hogy te egész okos fiú vagy ezzel a melléktantárgy főparancsnoksággal.*” Amikor elmentem elbúcsúzni az egyetemre, akkor a filozófiai tanszék vezetője, *Fogarasi Béla* (akit én rendkívül buta embernek tartottam akkor is, nyugodjék békében, most is annak tartom) a leggyönyörűbb freudi elszólással búcsúzott tőlem: „*Hát nagyon, nagyon örülök, hogy elmegy tőlünk! Illetve, hogy*

Lásd még az író vallomását a közkönyvtárakról a *Könyvtáros* 1983. 2. számában

A TANÁCSAI ÉS A SZAKSZERVEZETI KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK (SZOLGÁLTATÓHELYEK) 1986. ÉVI FONTOSABB ADATAI

Megnevezés	Az önálló és fők szolgáltatóhelyek száma			Az összes állomány (állományegység)			A beiratkozott olvasók száma			A kölcsönzött állományegységek száma		
	1986. XII. 31-én	Az 1985. év %-ában	10 000 lakosra jut	1986. XII. 31-én	Az 1985. év %-ában	10000 lakosra jut	1986. XII. 31-én	Az 1985. év %-ában	10000 lakosra jut	1986. XII. 31-én	Az 1985. év %-ában	10000 lakosra jut
BARANYA												
tanácsai	299	97,4	6,9	1 749 427	103,5	4050	67 648	101,7	157	1 465 473	100,5	3392
szakszervezeti	206	99,5	4,8	523 441	105,7	1212	23 365	100,7	54	347 450	101,7	804
összesen	505	96,3	11,7	2 272 868	104,0	5262	91 013	101,4	211	1 812 923	100,7	4196
BÁCS-KISKUN												
tanácsai	279	96,2	5,0	2 275 088	103,2	4092	104 790	98,9	188	2 639 734	95,7	4748
szakszervezeti	111	93,3	2,0	289 537	97,2	521	13 251	76,6	24	218 662	86,7	393
összesen	390	95,4	7,0	2 564 625	102,5	4613	11 8041	95,8	212	2 858 396	94,9	5141
BÉKÉS												
tanácsai	117	92,9	2,8	1 533 191	102,5	3659	88 245	108,7	211	1 816 780	101,9	4336
szakszervezeti	107	98,2	2,6	263 089	102,8	628	11 451	93,6	27	179 045	95,8	427
összesen	224	95,3	5,4	1 796 280	102,5	4287	99 696	106,7	238	1 995 825	101,3	4763
BORSOD-A-Z.												
tanácsai	446	99,6	5,7	3 189 926	102,9	4069	130 062	97,7	166	3 442 113	95,5	4390
szakszervezeti	234	92,9	3,0	690 002	96,2	880	16 340	99,0	40	589 879	92,4	752
összesen	680	97,1	8,7	3 879 928	101,6	4949	161 584	97,5	206	4 031 992	95,0	5142
CSONGRAD												
tanácsai	227	97,0	5,0	1 996 672	103,1	4369	88 665	99,5	104	1 977 954	92,3	4328
szakszervezeti	136	86,1	3,0	354 295	102,0	775	105 005	99,4	36	267 069	100,6	584
összesen	363	91,6	8,0	2 350 967	103,0	5144	193 670	99,4	230	2 245 023	93,2	4912
FEJÉR												
tanácsai	141	100,0	3,3	1 394 946	103,8	3275	53 256	100,4	125	1 222 172	98,1	2869
szakszervezeti	194	100,0	4,6	712 823	104,2	1673	37 008	97,9	87	699 181	96,4	1641
összesen	335	100,0	7,9	2 107 769	103,9	4948	90 264	99,3	212	1 921 353	97,5	4510
GYŐR-SOPRON												
tanácsai	200	101,0	4,7	1 558 612	104,4	3650	68 447	102,9	160	1 425 179	100,4	3338
szakszervezeti	187	100,5	4,4	482 892	101,2	1131	16 340	94,5	66	543 949	88,7	1274
összesen	387	100,8	9,1	2 041 504	103,7	4781	84 787	100,3	226	1 969 128	96,9	4612
HAJDÚ-BIHAR												
tanácsai	162	98,8	3,0	1 733 135	102,5	3151	82 064	99,1	149	2 322 993	98,9	4224
szakszervezeti	170	93,4	3,1	411 342	103,4	748	23 826	95,9	47	320 539	87,4	583
összesen	332	96,0	6,1	2 144 477	102,7	3899	107 890	98,3	196	2 643 532	97,3	4807
HEVES												
tanácsai	137	94,5	4,0	1 333 642	103,2	3934	53 626	97,8	158	1 177 318	94,6	3473
szakszervezeti	152	96,8	4,5	312 493	101,9	922	15 848	96,7	47	200 460	109,3	591
összesen	289	95,7	8,5	1 646 135	102,9	4856	69 474	97,6	205	1 377 778	96,4	4064
KOMÁROM												
tanácsai	116	100,9	3,6	1 277 896	103,6	3993	45 628	100,9	143	922 480	100,2	2883
szakszervezeti	252	87,7	4,3	437 738	102,2	1368	23 047	92,1	72	344 215	87,1	1076
összesen	368	93,3	7,9	1 715 634	103,2	5361	68 675	97,8	215	1 266 695	96,2	3959
NÓGRÁD												
tanácsai	158	96,9	6,8	1 137 472	104,4	4924	40 860	100,0	177	952 873	100,3	4125
szakszervezeti	159	100,6	6,9	257 834	104,3	1116	11 766	97,1	51	191 738	97,1	830
összesen	317	96,8	13,7	1 395 306	104,4	6040	52 626	99,3	228	1 144 611	99,7	4955
PEST												
tanácsai	361	98,1	3,7	3 446 342	104,9	3499	147 352	99,0	150	3 127 219	98,3	3175
szakszervezeti	266	98,2	2,7	598 862	100,5	608	21 834	93,9	22	371 082	91,1	377
összesen	627	96,1	6,4	4 045 204	104,2	4107	169 186	98,3	172	3 498 301	97,4	3552

tanácsai szakszervezeti összesen	27 68 389	99,5 80,0 94,2	8,6 2,5 11,1	1 795,1 247,6,2 2 043 333	102,7 102,8 102,7	5116 705 5821	80 266 10 893 91 159	98,8 96,9 98,6	229 31 260	1 827 744 195 371 2 023 115	98,0 99,7 96,1	5207 557 5764
SZABOLCS-SZATMÁR												
tanácsai	300	97,7	5,1	2 274 919	103,6	3902	95 335	101,4	164	2 279 336	102,0	3910
szakszervezeti	120	99,2	2,1	256 716	102,2	440	15 218	96,7	26	203 473	109,7	349
összesen	420	98,1	7,2	2 531 635	103,4	4342	110 553	100,8	190	2 482 809	102,6	4259
SZOLNOK												
tanácsai	253	98,1	5,9	2 185 057	103,1	5058	99 575	98,8	230	2 277 603	95,0	5272
szakszervezeti	232	91,3	5,4	350 423	102,4	811	17 866	99,0	41	296 025	93,1	685
összesen	485	94,7	11,3	2 535 480	103,0	5869	117 441	98,8	271	2 573 628	94,8	5957
TOLNA												
tanácsai	144	97,3	5,4	1 298 987	103,3	4902	47 441	100,1	179	910 976	97,1	3438
szakszervezeti	81	98,8	3,1	193 045	103,1	728	7 316	92,5	28	88 172	97,4	332
összesen	225	97,8	8,5	1 492 032	103,3	5630	54 957	99,0	207	999 088	97,1	3770
VAS												
tanácsai	261	99,2	9,4	1 444 546	102,1	5196	50 753	96,8	183	1 129 318	95,5	4062
szakszervezeti	147	99,3	5,3	276 573	100,8	995	15 424	97,6	55	269 451	90,9	969
összesen	408	99,3	14,7	1 721 119	101,9	6191	66 177	97,0	238	1 398 769	94,6	5031
VESZPRÉM												
tanácsai	287	99,7	7,4	1 895 398	103,8	4908	76 099	97,2	197	1 791 105	96,1	4628
szakszervezeti	150	99,3	3,9	418 749	102,1	1082	27 868	105,8	72	361 172	96,0	933
összesen	437	99,5	11,3	2 314 147	103,5	5990	103 967	99,3	269	2 152 277	96,1	5561
ZALA												
tanácsai	281	100,0	9,0	1 614 867	104,1	5192	58 425	99,9	188	1 410 532	99,3	4535
szakszervezeti	140	105,3	4,5	280 931	110,4	903	28 732	231,6	92	174 474	111,6	561
összesen	421	101,7	13,5	1 895 798	105,0	6095	87 157	123,0	280	1 585 006	100,6	5096
MEGYÉK ÖSSZESEN												
tanácsai	4470	98,3	5,2	35 135 834	103,4	4118	1 478 537	99,9	173	34 118 902	97,6	3998
szakszervezeti	3016	95,8	3,5	7 358 407	102,0	862	383 162	100,5	45	5 861 347	94,7	687
összesen	7486	97,3	8,7	42 494 241	103,2	4980	1 861 699	100,0	218	39 980 249	97,1	4685
BUDAPEST												
tanácsai	96	99,0	0,5	3 438 895	102,0	1646	181 701	95,1	87	4 465 065	97,5	2137
szakszervezeti	1738	93,6	8,3	4 903 063	101,1	2347	200 064	96,0	96	4 127 335	97,9	1976
összesen	1834	93,9	8,8	8 341 958	101,5	3993	381 765	95,6	183	8 592 400	97,7	4113
ORSZÁGOSAN ÖSSZESEN												
tanácsai	4566	98,3	4,3	38 574 729	103,3	3632	1 660 238	99,3	156	38 583 967	97,6	3632
szakszervezeti	4754	95,0	4,5	12 261 470	101,6	7154	583 226	99,0	55	9 988 682	96,0	940
összesen	9320	96,6	8,8	50 836 199	102,9	4786	2 243 464	99,2	211	48 572 649	97,2	4572
AZ ORSZÁGOS ÖSSZESRŐL												
DEBRECEN												
tanácsai	29	96,7	1,4	501 721	103,3	2334	26 484	101,4	123	672 486	99,7	3128
szakszervezeti	139	90,9	6,5	360 799	103,6	1678	18 259	87,8	65	261 244	82,6	1215
összesen	168	91,8	7,9	862 520	103,5	4012	44 743	95,4	208	933 730	94,3	4343
GYŐR												
tanácsai	15	100,0	1,2	568 609	105,3	4374	22 221	100,7	171	428 519	100,5	3296
szakszervezeti	104	100,0	8,0	342 405	103,4	2634	18 038	96,6	739	358 070	90,8	2754
összesen	119	100,0	9,2	911 014	104,6	7008	40 259	98,8	310	786 589	95,9	6050
MISKOLC												
tanácsai	34	100,0	1,6	849 836	103,1	4028	33 971	100,3	161	893 112	94,7	4233
szakszervezeti	140	90,9	6,6	446 121	98,4	2114	19 104	100,6	91	351 232	97,1	1665
összesen	174	92,6	8,2	1 295 957	101,5	6142	53 075	100,4	252	1 244 344	95,3	5898
PÉCS												
tanácsai	22	100,0	1,2	578 307	105,0	3231	25 873	106,5	145	554 035	102,0	3095
szakszervezeti	141	97,2	7,9	360 568	106,7	2014	13 206	99,2	85	207 559	98,5	1759
összesen	163	97,6	9,1	938 875	105,6	5245	41 079	103,7	229	761 574	101,0	4254
SZEGED												
tanácsai	25	100,0	1,3	762 844	102,9	4101	36 178	99,7	195	797 805	93,2	4289
szakszervezeti	84	87,5	4,5	323 855	101,7	1741	11 074	99,9	60	191 442	102,4	1028
összesen	109	90,1	5,8	1 086 699	102,5	5842	47 252	99,8	255	988 947	94,9	5317

kinevezték tanszékvezetőnek.” Ezek után gyakorlatilag ugyan elmentem, de azért az egyetem olykor meghívott előadást tartani, és *Szalai Sándor*, aki barátom volt, megragadta az alkalmat, hogy legalább az ő tanszékén szükség jogtudományi tárgyakat tanítsam. Van jogi doktorátusom, sőt valamikor tanársegéd is voltam a jogi fakultáson, semmi akadály nem volt, hogy jogfilozófiát tanítsak, vagy bevezetést a jogtudományba... A könyvtár szakon is tanítottam. Akkor történt, hogy az éppen alakuló pedagógiai főiskola igazgatója hívott: „*Te most semmit se csinálsz, gyere hozzánk, tanítsd a társadalmi formák fejlődésének történetét!*” Fogalmam sincs, hogy ezekben az években mikor aludtam. Egészen 49-ig létezett a *Győrfy Kollégium* is, én eredetileg ott voltam tanár. Így bekerültem a NÉKOSZ apparátusába, amelynek központi tanára, magyarán oktatási felelőse lettem. Volt olyan hét, hogy 28 órát tartottam, közben a *Köztársaság* című hetilap kulturális rovatának vezetője voltam, és ugyancsak 45 és 49 között a főváros népművelési osztályvezetője.

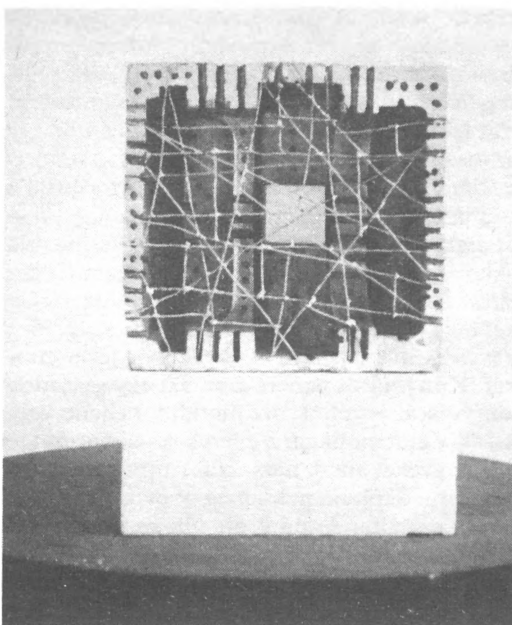
Fiatal házas voltam, minden évben legalább egy könyvet írtam, hogyan csináltam, ma már nem tudom. Aztán valamikor 49—50 táján sokkot kaptam minden közéletiségtől, mert szegény *Rajk* nagyon jó barátom volt. Én ugyan soha nem voltam politizáló ember, de bejártam a belügybe, mert ott jó feketét lehetett kapni. *Rajk* mindig azzal fogadott: „*Jaj, de jó, most húsz percig nem kell közéletet élni! Lehet értelmesebb dolgokról beszélgetni!*” Aznap fogták el, amikor autóján éppen engem és a feleségemet hozott haza. Körülöttem csapkodott a mennykő, de valahogy megúsztam. Igaz, visszavonulva mindentől. Csak tanítottam, és írtam az írivalóimat. Azt mindig.

Most múltam 75 éves, mögöttem 84 megjelent könyv, a Rádióknak 50 éve vagyok oly módon munkatársa, hogy még a negyvenes években is, amikor internálótáborban voltam, a táborparancsnokságra hívtak, hogy felvegyék a következő műsorszámomat. Csákánynyal a vállamon mentem be. Több mint ezer műsorszám van mögöttem. Nemrég jelent meg önéletrajzom harmadik kötete, a napokban fejeztem be egy ókori keleti tárgyú hangjátékomat. És közben mindig — ami nélkülözhetetlen — sokat olvasok. Az az író, aki nem olvas, olyan, mint az a tanár, aki nem tanul. Most fejeztem be egy könyvem, amelynek címe: *Kalliópé bűvöletében*, az epika évezredei a *Gilgamestől* a *Jónás könyvéig* és *Majakovszkij* epi-

kájáig. Végül is néhány hónap alatt megírtam, de előtte három évig olvastam.

— *Térjünk vissza tanári pályafutásodhoz, amikor könyvtár szakosokat tanítottál világtudalomra.*

— Az, hogy én a könyvtár szakon tanítottam, nem az egyetlen kapcsolatomból volt a könyvtárosoktatással. A felszabadulás után volt egy nagyon furcsa funkció: megindult az olvasómozgalom, és ennek én voltam az országos felelőse. Akkor ismertem meg Magyarországot igazán. Kaptam egy hatósági autót, azal jártam az országot faluról falura, könyvtár-ról könyvtárra. Különösen három megyei könyvtárral barátkoztam meg. Az egyik Győr volt (később Győr-Sopron), amelynek akkoriban egy igen nagytudású főnöke volt, *Bay Ferenc*, tudósnak is nagyszerű, a Napóleon kori Magyarországról könyvet is írt. Egész Győrött Buddhának nevezték, mert bölcsen ült az eszpresszóban, és kinyilatkoztatott. Többek között engem használt arra, hogy Győr-Sopron megye könyvtárosait tanítsam, neveljem. Irodalomról, történelemről és mindenféle másról is beszélgett. A másik ilyen kitűnő könyvtár volt a kaposvári, tehát a Somogy megyei. Élén kiváló szervező állt. Nem tudós volt, mint Bay, de igazi, született szellemi ember: *Kellner Béla*. Ez a Kellner Béla szintén neveltetni akarta a könyvtárosait, és szintén engem használt erre, ő még autót is küldött mindig értem. A harmadik fő vármegyéim, amellyel harminc évem át nagyon erős kapcsolatomból volt: Bács-Kiskun, a Kecskeméti Megyei Könyvtár. Ennek sokáig rendkívül derék könyvtárigazgató-nője volt, *Góhér Anna*. Nagyon régen ismer-tem, mert kezdetben ő volt a bajai járási könyvtáros, és egyszer, valamikor 46-ban vagy 47-ben Baján jártam, elbeszélgettem ott az olvasókkal, ez Góhérnak megtetszett. Nem sokkal ezután ő lett a kecskeméti megyei könyvtáros, s ettől kezdve — ahogy ő mondta — egyszerűen fölfogadott engem. Volt vagy húsz eszten-dő, amikor minden hónapban legalább egyszer Kecskeméten jártam olvasókat, könyvtárosokat irodalmi, történelmi művelődéstörténelmi dolgokra tanítani. Persze egyszer-egyszer minden könyvtárban megfordultam, de ez a három egészen közel került hozzám. Kecskeméten majd' harminc évem át én nyitottam meg a könyvhetet, és utána faluról falura, könyvtárról könyvtárra járkáltunk, mesélgettem könyvtárosoknak is, olvasóknak is. Ezt egészen addig csináltam rendszeresen, amíg csak hivatalosan nyugdíjas állományba nem

kerültem. Kérem, én a nyughatatlan nyugdíjas vagyok. Változatlanul írok, tanítok, szoktam könyvtárakba is menni, legutóbb tegnapelőtt voltam a nagykőrösi városi könyvtárban, ahol író-olvasó találkozón vettem részt, és nagyon kellemes volt, remélem, az olvasóknak is.

— *Milyen tapasztalatokat gyűjtöttél a könyvtárosokról akár az ötvenes években, akár később? Végeredményben ez nagyon vegyes társaság, van köztük képesítetlen, középfokú és egyetemi végzettségű. Mennyire érdeklődnek az ilyen továbbképzések iránt?*

— Ha ezt kérdezik tőlem, azt szoktam válaszolni, mint amikor azt kérdezik, mi a véleményem a fiatalságról, hiszen olyan régen vagyok fiatalok között. Ugyanaz, mint az öregekről. És meg vagyok győződve arról, bármely korban kérdeznek meg, ugyanez a válaszom. Vannak köztük kitűnők, vannak közepesek és vannak gyengék. Ugyanez a helyzet a könyvtárosokkal. A többség vidéken — a pestieket nem nagyon ismerem — nagyon lelkes. Szeretik csinálni, amit csinálnak, hivatásnak érzik, népevelők. Ezt láttam most is Nagykőrösön, de nemrég jártam Miskolcon és Győrött, és azt vettem észre, hogy általában jó kapcsolatuk van a gyerekekkel és a fiatalokkal. Ahol ez a jó kapcsolat megvan, ott a gyerekek bejárnak, otthonosak a könyvtárban, mert a gyerekekről is ez a véleményem... Persze én csak azokkal a gyerekekkel találkozom, akik bejárnak a könyvtárba; akik nem, azokat nem ismerem.

— *Azokat nem, akik feliratokkal díszítik a házak falát, letépi a telefonkagylókat...*

— Találtam egy gyereket jómúltkorába' valahol Miskolcon, aki szorgalmasan olvasott, de nagy probléma volt vele, mert éjszaka összefirkálta a falakat. Kérem: nappal olvas, éjjel ír. Még az sem biztos, hogy aki fiatalként lehetetlenül viselkedik, az lelkében huligán. Esetleg egyszerre érdeklí Homérosz, és az, hogyan lehet betörni a szomszéd ablakát. Ez felnőttnél meglepő, de ha egy tizenöt éves olvasó, egy tizenöt éves garázda csinálja, hát... az ember azt mondja, fiatalon valamit csinálni kell. Emlékszem, amikor mi tizenhét évesek voltunk — nagyon jó iskolában, a Berzsényiben, nagyon jó tanulók, *Vajthó László* kedvencei —, éjszaka „surránást” játszottunk. Ez azt jelentette, hogy a rendőr közelében gyanúsán mentünk, „surrantunk”. Aki még él közülünk, az egyetemi tanár, aki meghalt, az is... Egyikük Mexikóban tanít zeneelméletet... Szóval a rendőr végül is bevitt minket.

— *De nem törtetek be, nem erőszakoltatok meg kislányokat...*

— Nem. Csak gyanúsán viselkedtünk, megbotránkoztattuk a rendőrt. Meggyőződésem, hogy se a ruha, se a hajviselet nincs összefüggésben az ember jellemével. Mikor sok évvel ezelőtt elkezdődött nálunk a főiskolán, hogy a rendező- és dramaturghallgatók szakállt és hosszú hajat növesztettek — a színészek nem, mert nekik olykor álszakállt kell ragasztani —, sok kollégám azt mondta, jaj, de kozmopoliták. Fogalmam sincs, miért kozmopolita a szakáll, Kossuthnak is volt. Mondtam is ennek a kollégámnak, nézd meg a Rákóczi képét, a közismert Mányoki-képet, milyen hosszú haja van, mégis egészen jó hazafi volt.

— *És mégcsak nőiesnek sem lehet mondani.*

— Szóval az, hogy valakinek szakálla van, farmert visel vagy lengemagyart, közömbös a jellemét illetőleg. Persze nem szeretem, ha valaki nem öltözik föl, nem adja meg a tiszteletet a színháznak. Én tulajdonképpen nem szeretek nyakkendővel viselni, de mint látod, most is van rajtam nyakkendő. Azért, mert tudtam, hogy te feljössz. Nem hiszem, hogy a ruha teszi az embert, inkább az ember teszi a ruhát. Nem bánom, ha egy gyerek beül az órára borzasan, farmerban vagy bármilyen öltözékben. De ha színházba megy el ugyanígy ez a fiatalember, akkor megkérdem: „*Mondja csak, kolléga úr, nincs magának egy zakója?*” Madáchat tisztelje jobban! Meg Shakespeare-t! Azt se szeretem, amikor a színpadon díszlet helyett

olyan mindenféle csúnyaságok vannak, amelyeket mostanában kell nézni. *Füst Milán* — a világ legzsörtölődőbb embere, akit életben ismertem — egyszer egy premieren mellettem ült a hetedik sorban. Főiskolai tanár vagyok évtizedek óta, én nem döböntem meg, hogy oda kaptam tiszteletjegyet, de Milán bácsi meg volt sértve, föl volt háborodva: „*Nekem a hetedik sorba? Hát nem tudják, hogy én vak vagyok? Én nem látom innét, mi van a színpadon!*” Szétmegy a függöny, azt mondja: „*Jaj, de izléstelen díszlet! Még jó, hogy nem látom!*”

— *Térjünk vissza a könyvtárosokra. Elnőiesedett szakma, hiszen lehet telefonon gyereket nevelni, ha van telefon és van gyerek, meg kell főzni legalább a vacsorát stb. stb. Minek képezze tovább magát, mikor úgyszincs megfizetve?*

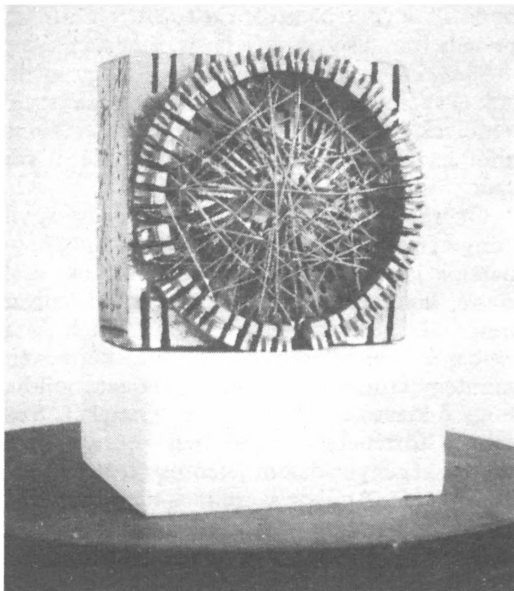
— Ezt a hazai foglalkozások többségéről el lehet mondani. A többiek sincsenek megfizetve, náluk is van gyerek. Rendkívül kétségbeesítő, hogy milyen családi problémák vannak, csak ez nem ide tartozik. A könyvtáros abban különbözik a más foglalkozásúaktól, hogy ugyanolyan. Neki is van hivatása, és abban a pillanatban, ha kicsit is érzi, hogy ez a hivatás kapcsolatban van a szépséggel, a kultúrával, a népneveléssel, a pedagógiával — mert mindezzel kapcsolatban van —, akkor rájön, amire a művészek szoktak rájönni: a hivatásuk egy kicsit játék is. A könyvtároság egy kicsit olyan, mint a pedagógia, amiről én hiszem, vallom, hirdetem, hogy nemcsak tudomány, hanem művészet is. Ahol az ember olyan helyzetbe kerülhet, amit nem lehet megtervezni, hanem a pillanat ihletében kell kitalálni valamit. A könyvtáros, különösen vidéken, ahol társadalmi feladata is van, egy kicsit példakép kell legyen az olvasóinak. Más példa kell egy öreg nyugdíjasnak, egy munkából könyvhöz szaladó embernek, más egy ifjúnak, aki iskolába jár, más egy gyereknek, aki mesekönyvet keres. Ez más-másfajta művészetet követel. Sokféle könyvtárban láttam már könyvtáros színművészeket.

Kezdem egy olyan könyvtárossal, aki soha nem volt könyvtáros. Ismertem egy rendkívül kulturált és rendkívül kétbalkezes embert, az egyik princípálisom volt. Szegény *Ladányi Béla* nagyon rossz ügyvéd volt, jól ismerte a jogot, csak nem tudta, mit kezdjen vele. Mikor hazatértem a háborúból, az öreg már nyugdíjban volt, nagyon kevés nyugdíjjal, nyomorgott, egyedül élt, semmit se csinált, csak olvasott. Körülnéztem, hogy valami munkát sze-

reztek neki. A Képzőművészeti Főiskolán mondták, hogy nincs modell. Nők még csak-csak eljönnek, de férfiak nem, márpedig szükség volna idősebb férfi-modellre. Kérdeztem, mit fizetnek. Egy hónapra ötszáz forintot. (Ez az ötvenes évek elején még pénz volt.) Az öreg *Ladányi* azt mondta, ha még ötszáz forinttal ki tudná egészíteni a nyugdíját, akkor még napi öt cigarettára és napi egy feketére is telne. Na, akkor ez pont neki való. Össze is hoztam őket, egész baráti körük nevetett, rögtön fölverték és két évig ő volt a főiskolán a *szánalmas arc*. Nos, két év múlva találtam neki egy még jobb munkát. Könyvtáros ismerősöm, aki egy gyermekkönyvtárat vezetett, azt mondta, kellene valaki, aki délutánonként a gyerekekkel elbeszélget és könyveket ajánl, hatszáz forintot fizetne egy hónapra. Szóltam neki, még öt évig élt, haláláig ezt csinálta. Amíg ő ott ült, és mesélgetett *Don Quijotéről*, *Robinsonról*, *Mackó úr kalandjairól*, a rendszeres gyermekolvasók száma megnégyszereződött. És az öreg a Luxor kávéházban, ahol kéthetenként egyszer meghívtam egy dupla feketére, azt mondta: „*Idehallgass! Furcsa dolog ez, közeledik a halálom. Én nem szerettem ügyvéd lenni. Soha nem voltam daliás ember, engem még a csúnya nők sem szerettek viszont. Én most, életemben először érzem azt, hogy boldog vagyok. Érzem, hogy a gyerekek vonzódnak hozzám; amikor elmesélem, milyen kalandjai voltak Vernének a saját jachtján, vagy hogy May Károly soha életében nem látott indiánt, megkétszereződik a kivett May Károly- és Verne-regények száma, és amikor bemelegyek másnap, tudom, hogy megint ott ül majd tizenöt gyerek, és könyvekről beszélgetek velük. Ezért vagyok hálás, nem a hatszáz forintért. Pedig nagyon jól jön nekem, de én életem boldogságát találtam meg. Az irodalom propagandistája lettem.*” Akkor jöttem rá, hogy milyen igaz: a jó könyvtáros egyszerre pedagógus, propagandista és művész.

— *De ennek a szakmának nincs presztízse. Egy színésznőtől nem kérdezném meg, miért áldozza fel a munkájáért a hétvégéjét, az ünnepeit, hiszen ő akkor boldogtalan, ha nem áldozhatja fel, ha kimarad a szilveszteri tévéműsorból. De egy színésznő nevet szerez. A színház színes világ. Egy könyvtárossnak nem gyűjtik az autogramját, nem kap naponta húsz szerelmeslevelet ismeretlenektől...*

— Ugyanezt el lehet mondani a pedagógusokról is. Ugyezyel a presztízsnélküliség, sőt presztízsrömlés következett be, az az imágó veszett el, ami egy gimnáziumi vagy egy kollé-

giumi tanáré lehetett, olyanoké, mint *Sík Sándor* vagy *Vajthó László*. Egy ilyen tanár embereszménye volt a tanítványainak. És még valami: a tanárt valamikor a szülő tisztelte, most pedig a tanár ellen drukkol a gyerekekkel, de ugyanezt el lehet mondani a műszaki értelmiségiekről. Ők is ugyanerről siránkoznak: a mérnök úrnak a tekintélye leromlott a munkások körében is. Régen? Ha a szakmunkás a szakember, akkor a mérnök a még szakabb ember! Most? Hát persze az anyagi megbecsülése is, műszakinak, tanárnak, könyvtárosnak... Néha ijedten veszem észre, hogy érettségi előtt álló kitűnő gyerekek, akiknél azt szeretném, bárcsak könyvtár szakra mennének, de azt se bánám, ha más egyetemre, megmagyarazzák nekem józanul, hogy ők inkább benzinkutasok lesznek vagy bárpincérek. Egy nagy tudósunk fia mondta nekem a múltkor: „*Géza bácsi, ha elvégzem az egyetemet, öt év múlva elkezdhetek dolgozni háromezer forintért. Ha most, tizennyolc éves koromban elmegyek bárba dolgozni, megkeresek tizenöt ezret havonta.*” Vagyis: a jelentéktelen, társadalmilag jelentéktelen, ám pénzthozó tevékenységnek lett indokolatlan presztízse a szülők előtt is, a gyerekek előtt is. Mert kérem szépen: ha nekem valaki azt mondja, hogy ő nagyon jó műbútorasztalos akar lenni vagy nagyon jó vasesztergályos, azt én tökéletesen méltányolom. Meg vagyok győződve, hogy ahhoz is ihlet kell. De ha nekem valaki azt mondja, benzinkutas akar

lenni vagy pincér egy bárban, nagyon-nagyon elszomorodom. Ismerek egy kifutófiút, nagyon jó helyen fut ki, rengeteg borraivalót kap. Viszont nagyon sok könyvtáros ismerősöm, barátom-barátnóm érzi, hogy ez a hivatás ihletettséget követel. Persze, mindig a jókról beszéltek. Voltak rossz tanáraink, voltak jók is. Van rossz könyvtáros, van jó is. Bizonyos: a könyvtárosság társadalmi presztízse indokolatlanul kevés, anyagi javadalmazása felháborítóan alacsony ugyan, de azért aki megérzi a szépségét, annak élettartalmat ad.

— *Azt hiszem, sokkal inkább a presztízzsel van vaj, mint a pénzzel. Az egész értelmiséget rosszul fizetik, de azért a diplomának van tekintélye. Aki azonban tanár vagy könyvtáros, az az élet vesztese. Nem sikerült tévábmondónak, újságírónak lennie, „csak” tanár, „csak” könyvtáros, ő a sikertelen ember. Így nem lehet kiállni, gyerekek elé, olvasók elé. Nem keresnek többet főállásukban a színészek sem, az újságírók sem, de „ők vitték valamire”. Csak az lesz könyvtáros? Nem azok, akik erre készültek, akiknek az a siker, hogy könyvtárosok lehetnek?*

— Volt jó néhány esztendő, amikor az volt a feladat, hogy egyáltalán könyvtárba szoktassuk az embereket. Tehát, hogy összegyűjtsük őket a könyvtárban, beszéljünk velük. Ez a negyvenes évek végén, ötvenes évek elején még a rumivással is összekapcsolódott. Volt Győrben egy rendkívül vagány járási könyvtáros. (Egyébként finnugor szakos nyelvészdiplomája volt. 56-ban disszidált. Mikor legutóbb hallottam róla, Svédországban az észak-svédországi lapp könyvtárhálózat igazgatója volt. Mikor ezt az állást elfogadta, írt nekem egy levelet, hogy: „*most már az életemet erre az egy »lappra« tettem föl.*”) Volt neki egy piros színű motorbiciklije, arra ráültetett engem, robogni kezdett, én kétségbeesve kapaszkodtam belé, és Győrből leszaladtunk egyenest Gönyübe, és bementünk az első kocsmába. Azt mondta: „*Idehallgassanak! Én hoztam egy csomó könyvet. Mindenkinek odaadok egyet. Egy hét múlva megint lejövök. Aki elmondja, mi van benne, annak fizetek egy pofa rumot.*” (Egy pofa rum az egy deci volt, nem féldeci!) „*Aki nem, azt hülyére verem.*” Volt ott egy nagydarab fiatalember, aki félholtra verte, annyira, hogy Győrben el is terjedt: a könyvtárhálózat saját félhalottjának tekintti. Magam is jártam ilyen helyekre, igyekeztem a kocsmái beszélgetésekkel összekapcsolni a könyvpropagandát. Történt egyszer Csornán, ahova szintén Győrből

vitt le autó, bemegyek az előadóhelyiségbe, a világon sehol senki. Mondták, hogy munkaidő után majd bejönnek. Kiderült, hogy a szomszéd kocsmában ülnek. Mondom, akkor menjünk oda. Beültünk a kocsmába a könyvtárossal, köszöntünk, a városi tanács költségére mindenkit meghívtunk egy stampedli rumra, és akkor én elkezdtem beszélni nekik különböző izgalmas regényekről, és megkérdeztem, ki mit szokott olvasni. Az egyik azt mondta, hogy ő olyat szeret, amiben gyilkosság van meg rablás, ha azt adunk neki, azt elolvassa. Mondtam, azonnal kapnak krimiket. Az egyik „bűnügyesnek” odaadtam a *Szegény gazdagokat*, a másiknak *Dosztojevszkij Bűn és bűnhődését*. Aki azt mondta — egy gyerek —, hogy amiben olyan izgalmas vakáció van, annak odaadtuk *Gogol Tarasz Bulbáját*, ami úgy kezdődik, hogy két gyerek megveri a papáját, aki milderre azt mondja: „*Látom, derék fiúk vagytok.*” Minden ponyvaigényre tudtam valamit ajánlani. Az történt, hogy átjöttek a könyvtárba, mindenki hozta a maga rendelte rumot, és már ők rendeltek nekem. És ami nagyon érdekes volt: két hét múlva visszamentem, és kiderült, hogy a kiadott klasszikusoknak több, mint felét el is olvasták, és közölték, hogy megint ehhez hasonlót kérnek. Többször meg is írtam, hogy nincs az a ponyvaigény, amit jó klasszikussal ki ne lehetne elégíteni. Mert ha valaki házasságtörésről akar olvasni, megkérdezem, franciát vagy oroszot akar-e, s az *Anna Kareninát* vagy a *Bovarynét* javaslom neki. Ezek klassz házasságtörési történetek. Ehhez azonban tudomásul kell venni, hogy a nagyromantika is a magasrendű irodalomhoz tartozik. Én nemcsak *Walter Scottot*, *Victor Hugót* és *Jókait* szeretem, én szeretem *Dumas-t* is. És nagyon sajnálom azt a fiatal embert, aki nem kellő időben olvasta el a *Három testőrt* és a *Monte Christót*. Ezeket ugyanúgy el kell olvasni, mint az egyéb klasszikusokat. Mélyen meg vagyok győződve arról, hogy a romantika a realizmus előiskolája. Ezt egyetlen könyvtáros se felejtse el, ha könyveket ajánl. A realizmusigényt is a romantika találta ki. Ahhoz, hogy a múlt századi nagyrealizmus odaforduljon a valóság felé, olyan romantika kellett, mint *Dickens* nyomorábrázolása, *Victor Hugo Nyomorultakja* és *Jókai Aranyembere*. Azt se felejtjük el, hogy a kezdő nagyrealistáknál nehéz eldönteni, hol a határ a romantika és a realizmus között. Ugyanaz a *Gogol* írta a *Holt lelkeket*, aki nem sokkal előbb a *Tarasz Bulbát*. Hát ha a *Tarasz Bulba* nem romantikus, akkor én

nyuszi vagyok. Nézzük *Balzacot*, ezt a nagy realista író. És vegyük a nagy, realista művet, a *Szamárbórt*. Nem romantikus? Vagy olvasuk el azokat a regényeit, ahol borzasztó szenvedélyek tombolnak. Például a *Betty néni*, ahol a világ legravaszabb bosszúállásáról van szó.

Győri történt meg az is, hogy az egyik könyvtárban azt mondta a könyvtárosnő, hogy fiatalok járnak be, de rettenetes alakok, csak rossz könyveket kérnek. Mondom: olyan nincs, de nézzük meg. Vártam. Jöttek fiatal emberek, de idősebbek is, hát kérdeztem mindegyiktől, mit akar. Az egyik azt mondja, hogy ő kizárólag szerelmes történeteket. Szerelmes történeteket rendkívül könnyű adni, mert a regényirodalom jelentős része a szerelemről szól. Amikor szerelmes történetet kértek, én nyugodtan tudtam nemcsak *Jókait* adni, hanem *Móricz Zsigmondot* is vagy akár *Zolát*. Ezek nagyon megfeleltek. Aki azonban igazi érzelmes történetet akart olvasni, annak odaadtam *Turgyevtől* a *Tavaszi vizeket*. Mint kiderült, az illető nagyon meg volt elégedve vele, mert az egy igazi érzékeny szerelmi történet. Az már kialakult bennem, hogy aki bűnügyit akar, mindenképpen a *Szegény gazdagokkal* kell kezdenie, mert az aztán igazi krimi. *Jókai* tele van krimivel. Az emberek nem veszik észre, hogy *Jókai* — különösen élete utolsó tiz-tizenöt évében — egyre inkább a kaland, a nagy kaland felé fordult, és olyan regényei, mint például a *Három királyok csillaga* a legjobb bűnügyi regények egyike. Az olyan regényeit, mint *A két Trenk* vagy a *Rákóczi fia* nem is szokás ismerni. Ezek a legválogatottabb bűncelekményekről szólnak. Továbbá: ha valaki igazi nyomozást akar, ott van *Wassermann*tól a *Maurizius-ügy*, igazán a klasszikus német regények közé tartozik, de bűnügyiabb történet, mint egy *Conan Doyle* vagy egy *Simenon*! Vannak fiatal emberek, akik verekedést, háborút, lövöldözést szeretnek. Ezeknek is könnyű ajánlani, mert a világirodalomnak abban a részében, amely nem a szerelemről szól, az emberek folyton lövöldöznek egymásra! Van nekem egy módszerem, egy játék. Író-olvasó találkozókon, különösen könyvtárakban föl szoktam hívni a figyelmet különböző könyvekre. Az ötletet *Karinthy* adta. Tudniillik *Karinthy*nak van egy nevezetes humoreszkje, az a címe, hogy *Zanza*. Hogyan lehet egy mű tartalmát egy mondatban elmondani. A leghíresebb így szól: *Fiatalember szárnyas állattal érkezik, indiszkrét kérdést intéz-*

nek hozzá, erre eltávozik. Ez a *Lohengrin*.

— *Három nővér Moszkvába akar utazni. Miután ennek semmi akadálya nincs, nem utaznak.*

— Ez *Kosztolányi*, de nekem *Karinthy* adta az ötletet. Azt játszom az olvasóval, találja ki, melyik műről van szó. Mert ha kitalálja, talán más jelentkező is kedvet kap hozzá. Például, fiatalember ablakban megiszik egy egész üveg pálinkát, mire jön Napóleon és visszamegy. Ez a *Háború és béke* tartalma. Vagy: magas beosztású állami tisztviselő rájön, hogy baj van a családi életében, erre megöli a csábító nővérét. *Bánk bán*. Fejletlen öntudatú ember mindenféle marhaságot összeálmodik, aztán lebeszéli az öngyilkosságról.

— *Az ember tragédiája.*

— Igen. Nagytudású ember előlről kezdi az életét, de így se lesz belőle semmi.

— *Faust.*

— Szóval ilyeneket szoktam kitalálni, és érdekes, ha az ember tréfás hangon beszél ezekről a könyvekről, gusztust kapnak rá azok, akik, mint mondtam, nem ismerik a művet. Mikor később visszamegyek, beszélek róla, addigra már olvasták, és ők is játszani kezdenek, ők találnak ki ilyen tartalmú összefoglalásokat.

— *Az előbb említetted, hogy a győri könyvtáros szerint mindenki csak rossz irodalmat akar olvasni, te pedig azt mondtad, nincs rossz olvasó, csak ajánlani tudni kell. És te ajánlottál is?*

— Igen. És bevált. Persze, nem százszázalékosan. Jó irodalmat adtam mondjuk tizenöt embernek, ebből hatnak tetszett. És aki egynek rájön az izére, az már keresi a többi jó műveket is. Ez az, amire a hosszú könyvtári gyakorlatban rájöttem. Az olvasatásnak sorrendje van. Nem lehet úgy kezdeni, hogy az illetőnek azonnal elmenjen a kedve a könyvtől. Aki életében alig olvasott valamit, annak nem szabad odaadni *Dante Divina Commediáját*, mert egy életre elmegy a kedve az olvasástól. Nekem saját élményem van erről. Én nagyon jó olvasó voltam diákkoromban. A kötelező olvasmányokat már előbb elolvastam, leszámítva egy könyvet, amit nekem nem lehetett a gimnáziumban „beadni”. Ez *A falu jegyzője* volt. Elkezdtem olvasni, tizenöt éves voltam, amikor rá akartak beszélni. Untam. Amikor már kétszer nekifogtam, és nem ment, akkor a korabeli divatos puskák közül, az Aczél-puskából — ez volt a legdivatosabb — tudtam meg, hogy mi van benne. Hosszú évekkal később, lehettem olyan huszonöt-huszonhat éves, egy fogorvosi

városzobában ültem, ott ki volt téve sok minden, például *A falu jegyzője* is. Elkezdtem olvasni. Olyan izgalmas volt, hogy hazamentem és két nap alatt elolvastam az egészet. *A falu jegyzője* végérvényesen felnőtt könyv. Ahhoz annyi élettapasztalat kell, hogy a legokosabb tizenöt éves gyerek is unja. Vannak könyvek, amikhez föl kell nőni. Mert ahhoz semmilyen előolvasás nem kell, hogy egy Jókai, egy Mikszáth, egy Victor Hugo az embernek tessenek. De ha valakit azzal kezdenek el olvasatni, hogy odaadom neki *Thomas Mann Doktor Faustusát*, hát az azután már P. Howardot sem olvas! Viszont ha rádobjuk azt a néhány évet, amíg a romantikán, a realizmuson át a modernekhez eljut, a Doktor Faustus a legnagyobb gyönyörűsége lesz. Vannak könnyű olvasmányok és nehéz olvasmányok. Különböztessük meg a nehéz olvasmányt az érthetlentől! A nehéz olvasmány megérthető, csak le kell győzni! Ha az embernek elég előolvasmánya van, akkor nagyon könnyű legyőzni. Nekem már nem nagy dolog végigolvasni egy *Thomas Mann* könyvet, sőt nagyon élvezem. Nem így vagyok *Joyce*-szal, akit ma sem tudok élvezni. Kétszer elolvastam a *Gáspár Endre* és a *Szentkuthy Miklós* fordítását, de szenvedek, szenvedtem, nekem az nem olvasmány. Ma legtöbbit forgatott könyvem a *Divina Commedia*. Minden fordításban olvastam, nem tudok olvasni, de azért nagy részét olvasni is elolvastam. Amikor először kezdtem el olvasni, gyermekkoromban, az első fejezet végéig jutottam el, aztán elolvastam a *Poklot*, azután csak harmadik-negyedik nekifutásra az egészet. Azután az összes többit: *Babits* fordítását, a *Szász Károlyét*, a különböző kísérleteket, most már az összes asszociációit megértem, és mindig újabakra jövök rá. *Boccaccio* novelláihoz nem kellett felnőnem. Ha akarom, malackodásnak olvasom, ha akarom, történetfilozófiának.

— *Az olvasók azonban többnyire mégsem Balzacot kérik, hanem Dumas-t. A Szamárbörrnél népszerűbb Isaura, a rabszolgalány. Van olyan felfogás is, hogy aki lektürt olvas, az sose fog igazi irodalmat igényelni, és ha igen, azt is lektürrként olvassa.*

— Jó lektürt kell adni. Ez nagyon tág fogalom. Ezek között nagyon jó regények is vannak. Igenis az igazi olvasás előiskolája. A tipikusan jó lektűr nekem *Cronin*. A *Réztábla a kapu alatt* *Sinclair Lewis* *Arrowsmith*ének a felhígítása. Az *Ezt látják a csillagok* a *Germinal* előiskolája. Klasszikus művek egész gondolatmenete könnyeden elmesélve. Soha nem va-

gyok felháborodva, ha valaki Cronint olvas. Sőt: isten bocsássa meg nekem, az *Elfújta a szél* is nagyon jó regény. Ami épp most nagyon aktuális nekem: újra megjelenik *A halászó macska utcája*. Én írtam hozzá utószót. Kifejezetten jó regény. Valószínű, hogy azért váltotta ki a kritika rosszindulatát, mert túl nagy sikere volt. A két világháború közötti korszaknak elég jó írója volt *Földes Jolán*.

— *Elmondad tapasztalataidat a könyvtárosokról, továbbképzésükről, az olvasókról. Mennyire vagy te könyvtári olvasó? Számtalan tudományos ismeretterjesztő könyvet írtál. Hol jegyzetelsz? Nagy tudományos könyvtárakban? Itthon?*

— Majdnem mindig itthon olvasok. Nagyon zavar az, ha nem a saját könyvemet olvasom. A szakkönyveket megveszem, vagy legalábbis kölcsönkérem. Jegyzetelni nem szoktam, mert amit leírok, azt elfelejtem. Viszont amit a fejemben tartok, azt nem felejttem el. Párhuzamosan végigjártam két egyetemet, és tanítottam számos főiskolán anélkül, hogy egy jegyzetet is írtam volna. Tehát ha én írok egy ismeretterjesztő könyvet, mint például legutóbb azt a bizonyos epikatörténetet, akkor sok mindent olvasok, és a fejemben elraktározom. Magamban elgondolom a szerkezetet, a fejezetek hogy követhetnek. Ezt már tudja Gréti, tudta Zsuzsi is — te ismerted az első feleségemet, ugye? —, hogy ha akár itt, akár Visegrádon én egy szót se szólok, csak föl és alá járkálva pipázom, akkor dolgozom. Amikor leülök, már csak kimásolom a fejből. Nemcsak regényt írok így, és nemcsak verseket, hanem ismeretterjesztő műveket is. Fejezetcímeket adok — legfeljebb menet közben megváltoztatom —, de még a bekezdéseket is magam előtt látom. Ezt a legutóbbit például három évig építettem, aztán fél év alatt megírtam.

— *Az epikatörténetet? A szakirodalom nagy része angolul meg németül van. Milyen nyelveken olvasol?*

— Én sok nyelven nem tudok, de mindkét feleségem nagyon jól tudott nyelveket. Gréti három nyelven — német, francia, angol — tolmács szinten. A latin az, amit én jobban tudok. A többit mind ők tudják jobban.

— *A feleséged olvas hozzá a történelmi regényeidhez? Vagy ilyenekhez, mint az epikatörténet?*

— Hát ezekhez nem. De ha van valami új szakkönyv, odaadom neki. „Olvasd el, aztán mondd meg, mi van benne!” Akkor nagyjából

elmeséli. Mindig meg akartam írni alapvető tanulmányomat *A házastárs műveltségének káros hatása az emberi kultúrára* címmel. Ami nekem kell egy művemhez, azt azért én olvasom el. Olvasni elég jól olvasok latinul, németül, franciául, angolul. Olaszul is olvasok, amit soha nem tanultam.

— *Kosztolányi mondta állítólag, hogy ha az ember bizonyos kort elér, akkor észreveszi, hogy tud olaszul.*

— Régi pesti polgári körökben, ha valaki tudott latinul, kicsit tanult franciául, fordításban olvasott olasz művet, utána át tudta olvasni az eredetit. Én Dantét és *Petrarcát* tudok eredetiben olvasni. Az angol olyan, hogy nem merném állítani, hogy tudok angolul. Vagy hússzor jártam Angliában, fiam él ott, lakásom van nála, de mennél jobban tudok angolul, annál kevésbé merek beszélni. Shakespeare-t megértem, a pincért nem biztos. Még németül is nehezen fejezem ki magam. Franciául könyvebben. Gréti előtt azonban meg se merek szólalni, azt mondja, szörnyű a kiejtésem.

— *Említetted, megveszed a szakkönyveket. Hogy jutsz hozzájuk? Az általad is annyira szeretett ókor szakkönyveinek többsége nem hozzáférhető. Még a szerzők műveit se igen találd meg, nemhogy a kommentárt.*

— Én nem tudományos műveket írok, hanem ismeretterjesztőket. Én nem a szakirodalomra vagyok kíváncsi. Én a művekre vagyok kíváncsi. A szakirodalmat ismerem alapművekből és lexikális művekből. Nekem az irodalomhoz elég az *Encyclopaedia Britannica*. Rendkívül alapos és jó lexikon.

— *Az is megvan neked?*

— Nekem nincs, de megvan az Egyetemi Könyvtárban és a Széchényi Könyvtárban is. Mit gondolsz, mibe kerül egy *Encyclopaedia Britannica*, ha meg akarom venni egy antikváriumban? Nem a legújabb! Egy körülbelül húszéves!

— *Körülbelül harminc-nyegyvenezer forint.*

— *Negyvenezer.*

A hetvenöt éves Hegedüs Gézának három könyve van sajtó alatt, kettőn éppen dolgozik. A cumaei Sibylláról az ő hangjátékában hallottam először gyermekkoromban. Gimnazista koromban az ő könyvéből tanultam a verstant. Legutóbb, ha jól emlékszem, családregényének első kötetét olvastam a Trianon előtti Magyarországáról. Színház- és drámatörténetet főiskolás fokon tanít. Olvasni pedig... Mondjam, hogy mindenkit?

Kartal Zsuzsa

A száz év előtti börtönkönyvtárak és egy kiadványsorozat

Könyvtárügyünk száz évvel ezelőtt elég alacsony fokon állt. *György Aladár*, az 1885. évi könyvtárstatisztika szerkesztője megrovandó példaképp említi többek közt, hogy — csak a megyéket és nagyobb városokat számítva — Magyarország területén legalább 200 törvényhatósági könyvtárnak kellene lennie, s ehelyett csak 5 van. Érthető, hogy ehhez viszonyítva csak egyetlen hivatali könyvtárfajta állapotát tartja kielégítőnek: a börtönkönyvtárakét.

Létesítésük ügyében *Eötvös József* már a reformkorban szót emelt. Különösen sokat tett érdekükben a hatvanas években *Reső Ensel Sándor* ügyvéd, Pest megye tiszti ügyésze, aki számos cikkben foglalkozott büntetőjogi és börtönügyi kérdésekkel. Országos gyűjtést indított börtönkönyvtárak segélyezésére, s a gyűjtés eredményeképp 145 fogház és letartóztatási intézmény között 1875 művet osztott szét, majd ezt az ajándékot saját tulajdonából 813 művel növelte. Ilyen irányú tevékenységét szervezettebb keretek közt egy évtizeddel később *Székely Ferenc* debreceni főügyészhezlyettes — 1910 és 1913 között igazságügyminiszter — folytatta. Egyik alapítója volt az elitéltek nevelése érdekében munkálkodó Magyarországi Rabsegélyző Egyletnek.

György Aladár 33 börtönkönyvtárat említ művében, és mindenütt feltünteti a kötetszámot. Ez egyik-másikban még a százat sem érte el (Nagyszébenben 22, Kézdivásárhelyen 46), de Munkácson 3206, Liptóújíváron pedig 3118 kötetet lehetett találni. A kötetszámok értéklésénél azonban óvatosnak kell lenni.

A feyintézetekben tanítás is folyt, s a megadott számban feltehetően az iskoláskönyvek is szerepelnek. Egyes helyeken hozzászámították az állományhoz a tisztviselők részére beszerzett műveket is. Ezek számát csak Munkácsról tudjuk, itt 150 kötet szakfolyóirat és több szak-

könyv növelte a kötetszámot. Ez egyébként messze felülmúlta a művek számát, az utóbbi Munkácson 241, tehát egy-egy mű átlagosan 13 példányban volt meg. Csak öt intézménynél ismerjük a könyvtárakra fordított évi összeget, s ez elég kevés; a legalacsonyabb Lipótváron: 15, a legmagasabb Vácon: 50 forint.

A könyvtárhasználók száma elsősorban a könyvtárkezelő fogházlelkész, tanító vagy tisztviselő úgyszeretetétől, buzgóságától függött. Feltételezhető az is, hogy egyes intézményeknél a rabok egyáltalán nem vették vagy vehették igénybe a könyvtárat. György Aladár csak három helyről tud adatot mondani, Illaván 432 olvasó 1490, Nagyváradon 150 olvasó 282 művet olvasott. A Lipótvárról közölt adat azonban meghökkenítő és érthetetlen: 2100 olvasó állítólag csak 250 kötetet használt!

A mondottakból következtetve a börtönkönyvtárakat nem lehet túlzottan dicsérni, noha több tekintetben — így például az állomány nagysága tekintetében — felülmúlták a falusi népkönyvtárakat! Nyitra megyéről pontos adatokkal rendelkezünk, s ebből tudjuk, hogy 1884-ben a megye 452 községének csak 38 százalékában állítottak fel iskolai és népkönyvtárat, és hogy ezek felében, 88 faluban az állomány nem haladta meg az 50 kötetet.

Meg kell emlékeznünk egy különös és — tudomásunk szerint — egyedülálló vállalkozásról. *Székely Ferenc* kezdeményezésére 1881-ben *Magyar Könyvtár* elnevezéssel olyan könyvsorozatot indítottak, amely fő célul a fogházi könyvtárak fejlesztését és megfelelő állománnyal való ellátását tűzte ki. (Nem tévesztendő össze a Franklin Társulat 1897-ben indított azonos nevű népszerű füzet-sorozatával.) Kiadónak sikerült megnyerni *Abafi-Aigner Lajos* irodalomtörténészt, akinek nagy

érdeme többek között, hogy 1878—1890-ben a *Nemzeti Könyvtár* című sorozatban megjelentette a legjelesebb magyar írók (*Kazinczy, Mikes, Zrínyi* stb.) írásait.

A Magyar Könyvtár kisalakú, 15 krajcárba kerülő, egyeves füzetekben jelent meg. Az igazságügy-miniszter és a főügyészségek engedélyével a letartóztatási intézmények mindegyik számból több példányt rendeltek meg, hogy pontosan mennyit, nem tudjuk. Könyvárusi forgalomba is került, ezért reklámozása nem árulta el, hogy milyen célból adták ki. „A Magyar Könyvtár népünk kezébe — hirdette az ismertetés — oly hasznos és mulattató olvasmányokat nyújt, melyek a szívet nemesítik, az értelmet fejlesztik és az embernek azon törekvését, hogy hazájának hasznohajtó munkás tagja lehessen, előmozdítják.” Háromféle tárgykörű füzeteket akartak sajtó alá adni, ezek a kiadott program szerint részben az ember természeti és erkölcsi életével foglalkoznak, részben gazdasági és természettudományi ismereteket nyújtanak, részben pedig a háziipar különféle nemeit és jövedelmező voltát tárgyalják.

A megjelent füzeteket — egy kivételével — hárman írták: *Győry Vilmos* evangélikus lelkész, műfordító, a Kisfaludy Társaság tagja, *Mayer Miksa* pedagógus, a *Néptanítók Lap-*

jának szerkesztője és Galgóczy Károly mezőgazdász, az Országos Magyar Gazdasági Egylet titkára, az Akadémia levelező tagja. Munkáikról — legalábbis a Magyar Könyvtárban megjelentekről — nem sok dicséretet lehet mondani. Elbeszéléseiknek nincs irodalmi értékük, túl nagy hangsúlyt kap bennük az erkölcsi tartalom, a nevelő célzat. Címük is jellemző: *Az arany középút* (a hirtelen harag veszélyei), *Az ördög bibliája* (a kártyázás ellen), *Hogyan lehet könnyen meggazdagodni?* (a munka nélkül szerzett vagyon átka). Galgóczy Károly írásaiban (*A hasznohajtó szőlőművelés legényegesebb fogásai, Gazdasági rendszer az erőforgácsolás hibái és a nagyban termelés előnyei szempontjából*) sok hasznos tanács található. Viszont Mayer egyik művében *A boldogság aranypilléireiben* egészen primitív módon fejtegeti a testi-lelki egészség alapjait. Súlyos tévedéseket is fel lehet fedezni benne. Amikor például a táplálkozásról beszél, azt állítja, hogy 100 font babban 19 font a tápanyag, 100 font búzakenyérben 11, 100 font árpakenyérben 9 és 100 font rizsben csak 3 font!

A Magyar Könyvtárból rendszertelen időközben összesen 11 füzet jelent meg. Valószínűleg ráfizetéses lehetett, a börtönökön kívül nem sokan vásárolhatták, s ezért a sorozat már a következő esztendőben, 1882-ben megszűnt.

Vértesy Miklós

Bezerédy István

1915—1987

Bezerédy István, a szegedi Somogyi Könyvtár nyugalmazott igazgatója 1987. június 6-án, 72 éves korában Szegeden elhunyt.

Anyagi gondokkal küzdő családban született Budapesten, 1915. április 19-én. Tanulmányait Debrecenben végezte, ahol magyar—latin szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett. Csongrádon kapott állást az állami fiúinternátusban, majd a helyi gimnáziumban tanított tíz éven át. Ekkor pártmunkájára és közéleti tevékenységére tekintettel a Szegedi Tudományegyetem rektori hivatalába került, ahol előbb rektori titkárként, később az oktatási osztály vezetőjeként dolgozott. Négyévi hivatalnokkodás után innen hívták meg a Somogyi Könyvtár igazgatói posztjára. A felkérés elfogadása nehéz döntés eredménye lehetett, két okból is. Az egyik, hogy bár könyvszerető ember volt, s iskolai könyvtárban is dolgozott Csongrádon, szakmailag mégsem volt képzett. A másik a Somogyi Könyvtár akkori meglehetősen zilált állapota volt, mind anyagi, mind személyi, mind vezetési feltételeit illetően.

A könyvtár szerencséjére Bezerédy István elfogadta a megbízást és 1956. május 15-én belekezdett az embert próbáló munkába. Ebben segítségére voltak ugyan az 1955 decemberében lefolytatott minisztériumi vizsgálat irányelvei, ám azokat végrehajtani nagyon nehéz volt, hiszen egyszerre kellett megismerkednie a könyvtár múltjával, munkamódszereivel és szembetalálkoznia az itt folyó tevékenység alacsony színvonalával és szervezetlenségével is.

A legsürgetőbb teendő épp a megfelelő munkaszervezés kialakítása volt. Irányítása alatt jöttek létre a könyvtár munkafeladatokra szakosodott egységei: az állománygyarapítási és feldolgozó, valamint az olvasószolgálati csoport, megvetve alapjait egy korszerű könyvtári üzemnek.

Újabb megterhelést hozott 1956 októbere, amikor józan tisztánlátással csillapította munkatársait, hűségesen mentette a Gorkij-könyvtár anyagát.

A következő év a 14 fős személyzet minőségi átépítését szolgálta. Ennek során nőtt a könyvtár szakképzett dolgozóinak száma, ami a színvonalasabb munka alapfeltétele volt.

1958-ban könyvkötéssel gyarapodott a könyvtár, de ugyanebben az évben az igazgató a fiókhálózat újjászervezését is napirendre tűzte. Ennek nyomán 1960-ra sikerült — legalább jóváhagyott elképzelésekben — elérnie, hogy a fiókhálózati egységek ne ötletszerűen települjenek, hanem tervszerű fejlesztéssel minden városrészben alakuljon ki az ottani lakosságot ellátó fiókkönyvtár. „Ezzel a központ körül kialakult egy »belső gyűrű«, amelyben egy-egy könyvtárnak 20-30 ezer lakost kellett ellátnia.” (*A Somogyi-könyvtár száz éve*. Szerk. Péter László. Szeged, 1984.) A kiemelt fiókkönyvtárakban már főhivatású könyvtárosok gondoskodtak az olvasók eligazításáról, kiszolgálásáról, a könyvvállomány kezeléséről. „A hálózat »külső gyűrűjé« a [szegedi] körtöltésen túli 1000-2500 lakosú telepek fiókkönyvtárai alkották, az általános iskolákban egy-két könyvszekrényben szorongva (kivéve Ságvári-

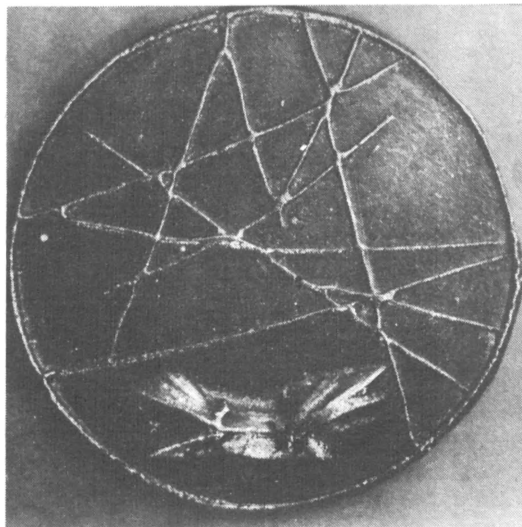
telepet), általában heti két-háromszori nyitvatartással, tiszteletdíjas pedagógus könyvtárkezelők közreműködésével.

Az ún. könyvkölcsönző állomások a város közigazgatási területén szétszórta a lehetőség és szükséglet egyeztetésével létesültek szociális otthonokban, diákhonokban, városzéli iskolákban, termelőszövetkezetekben, a kísérleti gazdaságban és a laktanyában”. (Uo.)

1960-ban Bezeredy István a tájékoztató és a kölcsönzőszolgálat átszervezésével foglalkozott. Ugyanakkor megkezdte a kapcsolatok kiépítését a szakszervezeti és iskolai könyvtárakkal. Az ezt követő években a fiókhálózat is tovább épült, fejlődött a tervezett irányban. Időközben önálló párt- és szakszervezeti alapszerv jött létre a könyvtárban, ahol a dolgozók száma 1962-re megduplázódott (1956-hoz viszonyítva). Ugyancsak 1962-ben indult meg az intézmény máig élő folyóirata, a *Szegedi Könyvtári Műhely*, akkor még *Hálózati Híradó* címmel.

Sorolhatnánk az eredményeket, amelyeket az ő vezetésével ért el a Somogyi Könyvtár. Lényegében az ő keze alatt vált egy gyöngén működő „kisipari műhelyből” szervezett könyvtári nagyüzemmé — leendő megyei könyvtárrá. Vezetésének első évében 5030 beiratkozott olvasója volt a könyvtárnak. 16 évvel később, 1972-ben 17 358. A látogatók száma ugyanez években 88 563-ról 213 746-ra, a kikölcsönzött vagy kézbevert dokumentumok száma a 280 814-ről 576 889-re emelkedett, amely számok magukért beszélnek. Hogyan tudta elérni az igazgató ezeket az eredményeket? Pontossággal, lelkiismeretességgel, munkaszeretettel és természetesen tanulással. 1961-ben megszerezte a felsőfokú könyvtárosi szakképzettséget, s emellett állandó olvasással, önképzéssel készült a következő feladatra. Publikációi is szorosan kapcsolódtak az intézményhez, amelyet úgy szerett, hogy mindig jobbra akarta tenni. Foglalkozott a könyvtárhálózat fejlesztésével, a megyei könyvtárrá szervezéssel, az új épülettel, de leginkább a könyv- és könyvtörténetet kedvelte. Erről írt legtöbbit a *Délmagyarország* című helyi napilap, a *Könyvtáros*, a *Magyar Könyvszemle*, a *Somogyi-könyvtári Híradó*, majd *Műhely* és a *Csongrád Megyei Könyvtáros* hasábjain. Ezek a kutatásai teljesedtek ki *A Somogyi-könyvtár száz éve* című könyvtártörténeti tanulmánygyűjtemény fejezeteiben.

Nagyon kedvelte a statisztikát, de értője is volt. Pontosan tudta, hogy mit és meddig lehet

kiolvasni a számokból és soha nem akart belemagyarázni semmit önkényesen. Ezt tükrözik a *Csongrád Megyei Könyvtárosban* közzétett, az előző év könyvtári eredményeit értékelő közleményei. De ugyanebben a lapban külön is foglalkozott a számszerű adatok értékelésének módszereivel.

Eredményes munkásságát több kitüntetéssel ismerték el: két ízben kapta meg a Szocialista Kultúráért érdemérmet, 1964-ben a Munkaéremrend bronz fokozatát, 1973-ban pedig a Kiváló népművelő címet.

A Somogyi Könyvtár megyei intézménnyé történő átszervezésekor, 1973-ban már nem vállalta az igazgatói posztot, városi igazgatóhelyettesként dolgozott 1978-as nyugdíjba vonulásáig. Szerencsére ezután is a könyvtár munkatársa maradt a legközelebbi múltig.

Mert munkatárs volt ő mindig és nem igazgató. Soha nem utasított. Csak kért, de annak a kérésnek nemigen lehetett ellenállni. Szerénysége, embersége, példamutató élete miatt nemcsak beosztottai, hanem a szakma is becsülte, tisztelte. Hiszen ő volt a Somogyi Könyvtár másodvirágzásának elindítója. Kezének nyoma, szelleme is megmarad az intézmény nyilvántartásaiban, munkájában.

Mégis, jószerivel csak egyetlen írás jelent meg róla 1978-as nyugalomba vonulásakor a *Csongrád Megyei Könyvtárosban*. Bárcsak ne ez lenne a második!

Gyuris György

Pellérdi Gyula

1920—1987

A Kaposvári Megyei Könyvtár „szervező könyvtárosaként” jelent meg 1960 őszén a kaposvári járás falvaiban és pusztáin. Vitt magával néhány könyvcsomagot, amelyet az iskola egyik szekrényében, vagy egy üresen maradt bolthelyiségben, esetleg egy barátságos magánlakásban helyezett el. Rajzolt sebesen egy „Községi Népkönyvtár” szövegű feliratot, és az újdonsült könyvtár megkezdhette létét. Vissza-visszatért a kis falvakba újabb és újabb könyvcsomagokkal, maga köré gyűjtötte a falu olvasó lakosságát, szavalt, előadott, játszott és a könyvtárak élete mozgalmasabbá vált. Tanította, buzdította az első lépéseiket tevő, kezdő könyvtárosokat. Apostoli munkát végzett az úttörő időszak tetet-lelket igénybe vevő éveiben, hogy a szerény könyvcsomagoknak men-

nél több somogyi olvasója és hasznélvezője legyen. Élete végéig meggyőződéssel bízott az irodalom, a költészet erejében, a művészet és a szépség győzelmében.

Türelme, derűs megértése, hite a művészi szépben átsegítette hivatása minden próbatételén. Nyugdíjazása után, amikor lazultak a szorgos munka kötelékei, és időben gazdagodva bővebb örömet lelhetett volna családjában, kopogtatott nála a kegyetlen végzet, összekuszálta a terveit és elvágta élete fonálát.

Kilépett az úttörő könyvtárosok ritkuló sorából. Emlékét őrzik a kis somogyi falvak könyvtárai, könyvtárosai, munkatársai és a somogyi könyvtárügy történetének megírandó szép lapjai.

K. B.

Lapozgató

A *Népművelés* 1987/4. száma több szempontból is érdemes figyelmünkre. Két olyan írás található benne, amely a közművelődés általánosabb kérdéseivel foglalkozik (*Kajdi Béla* beszélgetése *Vitányi Ivámmal Irányítható-e a közművelődés?* címmel, illetve *Maróti Andor* beszámolója a *Borsodi Művelődésben* tavaly lezajlott sokszereplős vitáról *Közügy-e a közművelődés?* címmel). Közvetlenebbül kapcsolódik munkánkhoz az az írás, amely a Könyvtárértéka tevékenységét ismerteti. A Könyvtárértékesítő és Könyvtárellátó Vállalat volt az, amely az elmúlt időszakban, szívügyének tekintve a könyvtárak munkájának megkönnyítését, hanglemezeket és kazettákat, valamint hozzájuk tartozó ajánlójegyzékeket és katalogizáló kartonokat biztosított, és szolgáltatásait ké-

sőbb a videokazettákra is kiterjesztette. 1987-ben pedig megnyitotta a könyvtárosok áruházát Könyvtárértéka néven. A március 4-én megnyílt áruház a „mindent egy helyen” elv alapján könyvet, hanglemezt, videokazettát, katalógusból választható könyvtári felszerelési cikkeket és berendezést, könyvtári rendelésekhez szükséges nyomtatványokat egyaránt árul, sőt leendő könyvtárak számára építési, berendezési tanácsokkal, költségvetés készítésével is szolgál a Könyvtárellátó szakembereinek segítségével. Mindehhez: ritkaságszámba menő nagy alapterület, megfelelő raktár, szakszerű, izléses és kulturált vásárlói környezet várja a — reméljük, az új intézményt szorgalmasan látogatni fogó — könyvtárosokat.

(A. R.)

Események, krónika 1986

Összeállításunk — előzményeihez, a *Könyvtáros* 1978. évi 6., 1979. évi 5., 1980. évi 5., 1981. évi 9., 1982. évi 9., 1983. évi 9., 1984. évi 8., 1985. évi 7., 11. és 12., 1986. évi 1., valamint 10. számaiban megjelent krónikák-

A rövidítések jegyzéke

ÁMK = Általános Művelődési Központ
ELTE = Eötvös Loránd Tudományegyetem
ELTE TTK = Az Eötvös Loránd
Tudományegyetem Természettudományi
Kara
ÉTK = Építésügyi Tájékoztatási Központ
FID = Fédération Internationale de
Documentation
FSZEK = Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
HNF = Hazafias Népfront
IFLA = International Federation of Library
Associations
KSH = Központi Statisztikai Hivatal
MKE = Magyar Könyvtárosok Egyesülete
MM = Művelődési Minisztérium
MTA = Magyar Tudományos Akadémia
MTV = Magyar Televízió
NTMIK = Nemzetközi Tudományos és Műszaki
Információs Központ
NTMIR = Nemzetközi Tudományos és Műszaki
Információs Rendszer
OIK = Országos Orvostudományi Információs
Intézet és Könyvtár
OKT = Országos Könyvtárügyi Tanács
OMIKK = Országos Műszaki Információs
Központ és Könyvtár
OPI = Országos Pedagógiai Intézet
OPKM = Országos Pedagógiai Könyvtár és
Múzeum
OSZK = Országos Széchényi Könyvtár
OSZK KMK = Országos Széchényi Könyvtár,
Könyvtártudományi és Módszertani Központ
SZÁMALK = Számítástechnika Alkalmazási
Vállalat
SZMT = Szakszervezetek Megyei Tanácsa

hoz hasonlóan — az általunk fontosnak ítélt hazai könyvtárügyi események és a könyvtárak életét érintő országos „könyves” akciók (könyvhetek, könyvhónapok) dátumait tartalmazza. Számba veszi a vezetők személyének változását is a megyei, a főiskolai, az egyetemi könyvtárak és a nagy szakkönyvtárak, továbbá az SZMT központi, a szakmai központi (szakszervezeti), valamint a városi könyvtárak vonatkozásában. Az összejövetelek és a könyvtárosegyesületi rendezvények közül a több megyére kiterjedőket, illetve a nem előadás, hanem tanácskozás jellegűeket regisztrálja a jegyzék. A külföldön rendezett nemzetközi tanácskozások közül csak az IFLA és a FID éves (kétévenkénti) összejöveteleinek dátumát vesszük fel.

A könyvtárvatások, -átadások esetében a felvétel alsó határa falusi könyvtárak vonatkozásában a legalább 120 m², a városokban levő könyvtárak esetében a 150 m² alapterület volt. A település jellegétől függetlenül igyekeztünk feljegyezni a legalább 90-100 m² alapterületű gyermek- és iskolai könyvtárak (részlegek) felavatását, átadását is.

JANUÁR

1. Városá lett *Bácsalmás*, *Tiszakécske* (Bács-Kiskun m.); *Mezőkovácsháza* (Békés m.); *Edelény*, *Tokaj* (Borsod-Abaúj-Zemplén m.); *Bicske*, *Sárbogárd* (Fejér m.); *Püspökladány* (Hajdú-Bihar m.); *Kisbér* (Komárom m.); *Szécsény* (Nógrád m.); *Budaörs*, *Szigetszentmiklós* (Pest m.); *Boglárlelle* (Somogy m.); *Tiszavasvári* (Szabolcs-Szatmár m.); *Kunszentmárton* (Szolnok m.); *Vasvár* (Vas m.) — nagyközségi könyvtárunk városi könyvtári rangra emelkedett Nyugalomba vonult *dr. Birtalan Győző*, az OIK igazgatója

A Dunaújvárosi Munkásművelődési Központ és Könyvtár új könyvtárvezetője *Szécsenfalviné Lukács Mária*; előde, *Tóth Jánosné* az intézmény igazgatója lett ugyanezen a napon

A Magyar Néphadsereg Művelődési Házának új könyvtárvezetője *Barcsay Katalin*. Előde, *Szántó Boriszné* a Hadtudományi Könyvtár tudományos főmunkatársa lett

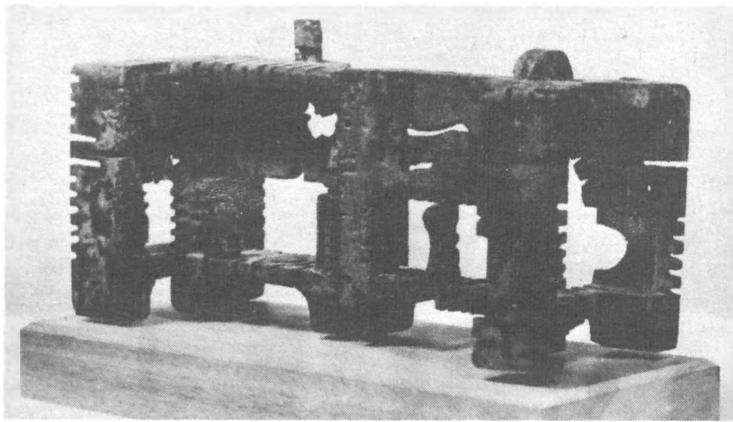
A veszprémi Országos Oktatástechnikai Központ könyv- és médiatára Commodore—64 típusú számítógép segítségével végzi kölcsönzési adminisztrációját

6. A SZOT-titkárság ülése határozatot hozott a szakszervezeti könyvtári hálózat, a munkahelyi könyvtári ellátás továbbfejlesztéséről
- 6— Az Ipari Vezetőképző Intézet és az Ipari
10. Informatikai Központ tanfolyama Esztergomban az ipari szakkönyvtári hálózathoz tartozó vegyipari és gyógyszeripari szakkönyvtárosok részére
- 9— A Neumann János Számítógéptudományi Társaság és az MKE műszaki könyvtáros szekciója által rendezett konferencia *Mikroszámítógépen használható információkereső rendszerek (dokumentációs célú szöveges adatkezelő rendszerek)* címmel a SZÁMALK kongresszusi termében
- 15— *Videó a könyvtárban* címmel továbbképzést tartott információs szakemberek részére az OMIKK
16. A Boglárlellel Városi Könyvtár igazgatójává a lellei településrész könyvtárvezetőjét, *Kovács Ágnes*t nevezték ki
24. A *Ki nyer ma? Játék és muzsika tíz percben* c. műsor közvetítése az Érdi Városi Könyvtárból a Kossuth rádió hullámhosszán
- 27— Az SDC [System Development Corporation]-Orbit parancsnyelvet ismertető tanfolyamot rendezett — külföldi előadók közreműködésével — az OMIKK — Technoinform az Ipari Informatikai Központ Arany János utcai székházában
- 27— Az Ipari Vezetőképző Intézet és az Ipari
31. Informatikai Központ tanfolyama Esztergomban az ipari szakkönyvtári hálózathoz tartozó műszer-, híradástechnikai, nyomda- és papíripari szakkönyvtárosok részére
30. Befejeződött az OSZK KMK által közművelődési könyvtárosok részére 1985.

nov. 26-án indított katalógus-szerkesztési továbbképző tanfolyam

FEBRUÁR

- 3— Mezőgazdasági könyvhónap. Megnyitója január 31-én Nádudvaron
28. 5. A Szakszervezeti Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése a SZOT-ban. Tárgya: a SZOT-titkárság jan. 6-i határozata a szakszervezeti könyvtári hálózat, a munkahelyi könyvtári ellátás továbbfejlesztéséről
- 10— Az OMIKK és az LSI [Large Scale Integration] Alkalmazástechnikai Tanácsadó Szolgálat intenzív tanfolyama információs szakemberek részére a kiszámítógépek könyvtári alkalmazásáról
21. 11. A zenei könyvtárak munkatársai részére katalógus-szerkesztési és osztályozási továbbképző tanfolyamot szervezett az OSZK. (Befejeződött márc. 13-án)
- 13— Tudományos konferencia az OSZK-ban a *Kódexek a középkori Magyarországon* c. kiállítás témaköréhez kapcsolódó kérdésekről történészek, irodalomtörténészek, kódexkutatók részvételével, az OSZK szervezésében
14. 15. A szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola könyvtárának új igazgatója *Barátné Hajdu Ágnes*
14. 18. Az AGRIFORM és a MEDOSZ közös szakmai rendezvénye a mezőgazdasági könyvhónap alkalmából a két hálózat szak- és szakszervezeti könyvtárosainak részvételével a Mezőgazdasági Múzeumban
- 18— Az IFLA 1986. évi konferenciájával kapcsolatos előkészítő értekezlet az OSZK-ban, az MKE szervezésében, a szocialista országok érdekelt képviselőinek részvételével
19. 19. Életének 86. évében elhunyt *Tiszay Andor*, az FSZEK bibliográfiai osztályának ny. vezetője, műfordító, művelődéstörténész, rendező
Az MKE zenei könyvtárosi szekciójának összejövelete a Magyar Nemzeti Múzeumban. Tárgya: a régi és az új hangszer-ek
20. Befejeződött az OSZK KMK által az általános gyűjtőkörű könyvtárak természet- és alkalmazott tudományi szakreferensei számára 1985. szept. 17-én indított továbbképző tanfolyam
21. Az OIK Szentkirályi u. 21. sz. alatti

- épületéből kapcsolatot létesített a berni MEDLINE-központtal, s ezzel megteremtette a svájci adatbázisban való rendszeres, párbeszédés üzemmódú számítógépes irodalomkutatás lehetőségét
- 23— Bács-Kiskun, Békés, Csongrád és Szolnok megyei olvasótábori vezetők részére szervezett továbbképzést Szolnokon a HNF Országos Tanácsa és Szolnok Megyei Bizottsága, valamint a szolnoki Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár
26. Befejeződött az OSZK KMK által 1985. szept. 24-én indított, a hátrányos helyzetű olvasók könyvtári ellátásával foglalkozó továbbképző tanfolyam
27. A kormány megtárgyalta a Tudományos Bizottság határozatát a tudományos információ ügyének fejlesztéséről, s az egyik legfontosabb feladatként jelölte meg az elektronikus információs kapcsolatrendszer kiépítésének gyorsítását, valamint elsődleges bázisának, a hagyományos könyvtári rendszernek a fejlesztését
- A Belügyminisztériumhoz tartozó könyvtárak munkatársai könyvtárellátási kérdésekről tanácskoztak a Könyvértékesítő Vállalat munkatársaival. Ezzel megkezdődött az a bemutató-sorozat, amelynek keretében a Könyvért új, XIII. ker., Váci út 19. sz. alatti telephelyével és szolgáltatásaival ismerkedtek meg a különféle könyvtáros csoportok: márc. 5-én a vasasszakaszervezet könyvtárosai; okt. 22-én Vas megye; okt. 29-én Borsod-A-Z. megye tanácsi könyvtárainak munkatársai; nov. 18-án fővárosi is-

kolai könyvtárosok és szakfelügyelők; nov. 27-én a fiúnevelő intézetek; dec. 4-én az orvos-egészségügyi szakterület könyvtárosai

28. *A Ki nyer ma? Játék és muzsika tiz percben* c. műsor közvetítése a bicskei Vajda János Városi Könyvtárból a Kossuth rádió hullámhosszán

MÁRCIUS

1. *Országos Közművelődési Központ* néven egységes szervezetbe került a *Művelődéskutató Intézet* és a *Népművelési Intézet*, s önálló lett a *Közművelődési Információs Intézet*, amely kiválva az NI-ből közművelődési szolgáltatásokat nyújt a video- és a számítástechnika terén
- A néphatalom megvédésének 30. évfordulója tiszteletére november 1-jéig tartó olvasómozgalom indult a néphadseregben
- 3— Az OMIKK továbbképzése az információkereső nyelvekről könyvtárosok és szakirodalmi tájékoztató szakemberek részére
- 5— Baranya, Tolna, Zala és Somogy megye
7. szakmunkás- és úttörő-olvasótáborainak vezetői részére szervezett továbbképzés Kaposváron, az MSZMP Oktatási Igazgatóságán, a HNF Somogy Megyei Bizottsága és a Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár rendezésében
- 6— Az MKE műszaki könyvtárosi szekciója, valamint könyvtártechnikai és gépesítési bizottsága által rendezett angol nyelvű szeminárium az OSZK-ban a számítógépes rendszerek könyvtári tele-

- pítésével foglalkozó CLSI [Computer Library Services Incorporation] amerikai cég tevékenységének ismertetésére
14. A Békés megyei Gádoros községben felavatták az általános iskola épületéből átalakított, 96-ról 285 m² alapterületűre bővített könyvtárt
19. *A megyeszékhelyek városi könyvtárai* címmel a Debreceni Városi Könyvtár alapításának 25. évfordulója alkalmából szervezett országos tanácskozás a debreceni Újkerti Könyvtárban, a városi könyvtár és az OSZK KMK rendezésében
- A Társadalomtudományi Információs Munkabizottság (TIM) ülése értékelte a Tudománypolitikai Bizottság (TPB) által négy év alatt adott támogatás felhasználását, és meghatározta a TIM további feladatait
23. 66 éves korában elhunyt *Pernesz Gyula*, a győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár ny. igazgatója
24. Értekezlet az OSZK-ban a tanácsi központi gyermekkönyvtárak vezetőinek, illetve a gyermekrészlegek hálózati gondozóinak részvételével az 1986. évi tervekről és a regionális továbbképzések programjáról
25. Az Állami Ifjúsági Bizottság által adományozott *Ifjúsági Díjjal* tüntették ki *Fodor Imrénét*, a Móri Városi Könyvtár munkatársát
- Átadták rendeltetésének az OMIKK új, R—36-os, szovjet gyártmányú számítógépét
- Iskolai könyvtárosok részére indított katalógusszerkesztési tanfolyamot az OSZK KMK. Befejeződött ápr. 24-én
- 25— Az NTMIR szabványosítási szakértői értekezlete Budapesten, az OMIKK szervezésében
26. Ünnepszeg az Állami Gorkij Könyvtárban az intézmény megalapításának 30. évfordulója alkalmából
27. Életének 50. évében elhunyt *dr. Dán Róbert*, a történelemtudományok doktora, az ELTE könyvtártudományi tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára
- lam- és Jogtudományi Bibliográfia* c., 1954-től folyamatosan megjelenő könyvészet megindítója és — haláláig — szerkesztője
3. Átadták az olvasóknak a Kenderesi Nagyközségi Könyvtár (Szolnok m.) 380 m² alapterületű új épületét
- A Bács-Kiskun megyei Jászszentlászlón felavatták a 150 m² alapterületű községi könyvtárt
- 7— Győr-Sopron, Komárom, Vas, Veszprém és Fejér megyék olvasótábori csoportvezetőinek továbbképzése Gárdonyiban, a HNF Fejér Megyei Bizottságának szervezésében
- 7— Az OMIKK és az LSI Alkalmazástechnikai Tanácsadó Szolgálat intenzív tanfolyama információs szakemberek részére a kisszámítógépek könyvtári alkalmazásáról
18. Az MKE zenei könyvtáros szekciójának foglalkozása az FSZEK Fehérhajú utcai zenei gyűjteményének helyiségében a hangfelvételek kölcsönzésének tapasztalatairól
11. 280 m² alapterületű, hangoskönyvtárral felszerelt városi fiókkönyvtárt avattak Ózdon, az öregek és fiatalok házában
- 15— A Szabolcs-Szatmár megyei gyermekkönyvhónap rendezvényei a Móricz
8. Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár szervezésében
17. Az észak-dunántúli régió megyei könyvtári osztályvezetőinek megbeszélése együttműködési kérdésekről a Szombathelyi Megyei Könyvtárban
- 17— Az MKE ifjúsági könyvtáros szekciójának továbbképzése a Zalaegerszegi Városi Művelődési Központ és Könyvtárban a többkönyvű oktatásról
18. A műemlékvédelmi világnap alkalmából 360 m²-es községi könyvtár felavatása a Szabolcs-Szatmár megyei Tuzséron, ahol egy műemlék jellegű épületet alakítottak át könyvtárrá
21. A HNF Országos Elnökségének olvasó néperért mozgalmi munkabizottsági ülése az OSZK-ban a közérdekű tanácsi dokumentumok gyűjtéséről és nyilvánossá tételéről; olvasómozgalmi segédlet kiadásáról, valamint az olvasóköri és a gyermek-, illetve ifjúsági irodalommal foglalkozó munkacsoportok ötéves programjáról

ÁPRILIS

2. 75 éves korában elhunyt *dr. Nagy Lajos* bibliográfus, az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének ny. tud. osztályvezetője, a jogtudomány doktora, az *Al-*

- 21— A megyei könyvtárak igazgatói részére
 22. szervezett továbbképzés az MM Vezetőképző és Továbbképző Intézetében
- 21— Az OMIKK-nak *A mikrográfia a könyvtárban és a tájékoztatás szolgálatában* címmel rendezett továbbképző tanfolyama könyvtárosok és szakirodalmi tájékoztatási szakemberek részére
23. Az MKE kiállítással egybekötött emlékülése az OSZK előadótermében *Sallai István* születésének 75. és *Sebestyén Géza* halálának 10. évfordulója alkalmából
24. Az MKE gyermekkönyvtáros szekciójának tanácskozása az OSZK-ban a gyermekkönyvtárak helyzetéről
- 24— Nemzetiségi báziskönyvtárosok és olvasótábori vezetők munkaértekezlete Gárdonyiban a HNF, a nemzetiségi szövetségek és az Állami Gorkij Könyvtár rendezésében
25. Az *Gyermekkönyvhetek Tolnában* címmel máj. rendezvénysorozatot szervezett a Szekszárdi Megyei Könyvtár
- 28— A Pergamon InfoLine-rendszer parancsnyelvét ismertető tanfolyam — külföldi előadókkal — az OMIKK rendezésében
30. 215 m² alapterületűre bővült az MTA Filozófiai Intézet Lukács Archívuma és Könyvtára
29. Kiskunfélegyházán, a Petőfi téren felavatták a városi könyvtár 140 m² alapterületű gyermekkönyvtárát
30. Műszaki okokból megszüntette 1977. dec. 2. óta működő mozgókönyvtári szolgálatát a Kaposvári Városi Könyvtár

MÁJUS

2. 60 éves korában elhunyt *dr. Szász Levente* könyvtáros, műfordító, 1964-től haláláig a Pécsi Városi Könyvtár munkatársa, a finn irodalomról összeállított *Jelet rakj az úton végig!* c. bibliográfia szerzője
5. Szegeden, a rókusai városrészben átadták rendeltetésének a Somogyi Könyvtár hálózatába tartozó, 150 m² alapterületű, gyermekrészzel is ellátott új könyvtárt
6. *A Televideo Kiadóvállalat működése és a videokazetta terjesztése* címmel a megyei és a városi könyvtárak, továbbá a megyei filmtárak képviselői számára rendezett tanácskozás az ELTE-n, az MKE audiovizuális bizottságának szervezésében
- 6— A Megyei Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése Békéscsabán és Szegeden a számítástechnika könyvtári alkalmazásáról és a könyvtárközi kölcsönzésről
7. A Legfelsőbb Bíróság jóváhagyta a Komárom Megyei Bíróság 1985 augusztusában hozott ítéletét, amellyel *dr. Láz Sándort*, az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár volt munkatársát könyvek ellopásáért háromévi, börtönben végrehajtandó szabadságvesztésre, vádlottársát, *Bán Zoltánt* pedig egyebek között orgazdaságért egyévi és nyolc hónapi börtönbüntetésre ítélte
10. A *Verseghy* nyelvemelő verseny megyei döntője Szolnokon, a megyei művelődési és ifjúsági központban
13. *Kulcsár Péternek*, az Egyetemi Könyvtár főigazgató-helyettesének elnökletével alakuló ülést tartotta az MTA újjászervezett *könyvtörténeti és bibliográfiai munkabizottsága*
- 14— A Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Könyvtári Koordinációs Tanács összejövele a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárában az agrár-felsőoktatási intézményhálózat fejlesztési kérdéseiről és az ágazati szakirodalmi információs szolgáltatások számítógépes fejlesztésének lehetőségeiről
15. Az ipari szakkönyvtári hálózati központ és az alközpontok vezetőinek országos értekezlete Veszprémben, a Magyar Ásványolaj- és Földgázkiszérleti Intézetben a hálózatba tartozó szakkönyvtárak kategorizálásának előkészületeiről
15. A művelődési miniszter *Juhász Gyula* történészt, egyetemi tanárt, az MTA levelező tagját az OSZK főigazgatójává, *Szente Ferencet*, az OSZK KMK igazgatóját az OSZK főigazgató-helyettesévé nevezte ki
- Az MKE által szervezett tanácskozás az iskolai könyvtárosok továbbképzéséről Budapesten, a Veres Pálné Gimnázium könyvtárában
20. Az MSZMP Politikai Bizottságának ülése megtárgyalta a PB által a könyvszakma helyzetéről 1981. dec. 8-án hozott határozat végrehajtásáról, valamint a könyvkultúra társadalmi hatásának tartalmi-ideológiai kérdéseiről és az időszzerű feladatokról összeállított jelentést

- Az Ai carte, ai parte* nevű, általános iskolások részére ötödik alkalommal szervezett román nyelvű olvasómozgalom döntői a gyulai Erkel Ferenc Művelődési Központban
- A Főiskolai Könyvtárvezetők Tanácsa által a műszaki főiskolai tagozat számára rendezett ülés, illetve értekezlet a győri Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskolán a műszaki főiskolai könyvtárak információs együttműködési lehetőségeiről
21. A Főiskolai Könyvtárvezetők Tanácsának értekezlete a győri Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskolán a kötelempéldányok főiskolai könyvtári kezeléséről és hasznosításáról
22. 58 könyvtár részvételével értekezlet az OSZK-ban a Nemzeti Periodika Adatbázisba történő folyóirat-bejelentés új gyakorlatáról
- A Békés és a Csongrád megyei szakkönyvtárosok és szakszervezeti könyvtárosok tanácskozása Szegeden, az SZMT Központi Könyvtárban, képzési és együttműködési kérdésekről
26. 16 közgazdasági gyűjtőkörű könyvtár 1987. évi külföldi folyóirat-rendeléseit egyeztető tanácskozás a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárában
- 26— A Publikált Dokumentumok NSIR-30. (Nemzetközi Specializált Információs Rendszer) tanácsának 14. ülészaka Balatonszárszón, az OMIKK-Technoinform szervezésében
27. A Művelődési Minisztérium 9001/1986. (Műv. K. 8.) MM sz. közleménye, amely az igazgatási statisztikai beszámolási rendszerben alkalmazandó osztály- és rétegkategoriókról intézkedik, a következő csoportba sorolást állapítja meg a könyvtári statisztikák számára is: I/a. A munkásosztályhoz tartozó fizikai foglalkozású; I/b. A munkásosztályhoz tartozó közvetlen termelésirányító; II/a. A nagyüzemi parasztsághoz tartozó fizikai foglalkozású; II/b. A nagyüzemi parasztsághoz tartozó közvetlen termelésirányító; III. Értelmiségi; IV. Szellemi foglalkozású alkalmazott; V. Kistermelő. A nyugdíjasokat és a gyedben, gyekben részesülőket legutolsó aktív foglalkozásuk szerint kell besorolni
28. Felavatták a 160 m²-ről 360 m² alapterületűre bővített és korszerűsített Dunakeszi Városi Könyvtárt
- A haza mindenese* címmel a Magyar Rádió és az OSZK közös irodalmi műsorának közvetítése — *Fáy András* születésének 200. évfordulója alkalmából — az OSZK-ból a rádió 3. programjában. A műsor felvétele ápr. 26-án volt, ismétlése — a Kossuth rádióban — júl. 25-én
30. *Ünnepi könyvhét 1986. Üdvözlét az olvasónak I.* címmel irodalmi rejtvenyműsor közvetítése a Dunakeszi Városi Könyvtárból a Kossuth rádió hullámhosszán
- Kunszentmiklóson (Bács-Kiskun m.), az ÁMK épületében 420 m² alapterületű otthonhoz jutott a könyvtár
- 30— *Ünnepi könyvhét. Országos megnyitója* jún. Budapest, a Zichy-kastélyban
- 4.
- ## JÚNIUS
2. 140 m² alapterületű, kettős funkciójú — községi és iskolai — könyvtárat avattak Somogyfőszemen községben
- 2— Az Ipari Vezetőképző Intézet és az Ipari
6. Informatikai Központ tanfolyama Esztergomban az ipari szakkönyvtári hálózatba tartozó gépipari és könnyűipari szakkönyvtárosok részére
- 5— Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése Sopronban, az Erdészeti és
6. Faipari Egyetem Könyvtárában az egyetemek helyzetéről, fejlesztéséről, a könyvtáraknak a jövő egyetemén várható szerepéről
9. A Fővárosi Tanács által 1983-ban meghirdetett, az iskolai könyvtárak fejlesztését szolgáló negyedik mintakönyvtárpályázat ünnepélyes eredményhirdetése
- A Főiskolai Könyvtárvezetők Tanácsának pedagógusképző főiskolai könyvtári tagozata számára rendezett ülés a Kecskeméti Óvónöképző Intézetben. Tár-gya: a gyakorlóiskolák és -óvodák könyvtárainak szerepe a pedagógusképzésben, kapcsolatuk a főiskolai könyvtárakkal
10. A Főiskolai Könyvtárvezetők Tanácsának teljes ülése Kecskeméten, a Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskolán. Tár-gya: ismertetés a könyvtárosok anyagi és egzisztenciális helyzetére vonatkozó MKE-előterjesztésnek a felső-

oktatási könyvtárakat érintő részéről; könyvtári kiadványok a főiskolákon

11. Az OMIKK által kezdeményezett és szervezett *Ipar, innováció, információ* c. tudományos konferencia Veszprémben
15. Nyugalomba vonult *Fehérvári Lajosné*, a Dombóvári Városi Művelődési Központ és Könyvtár könyvtárvezetője. Utóda — megbízottként — *Bükösi Jánosné*
- 16— A SZTAKI [Számítástechnikai és
18. Automatizálási Kutatóintézet] és az OMIKK által, az UNESCO védnökségével rendezett szeminárium Budapesten a nemzeti információs politikáról
17. Az OKT ülése az OSZK-ban a büntetésvégrehajtási intézetek könyvtáiról és az *Állományhasználat, följelentésgazdálkodás, tárolókönyvtár* c. témáról
18. Felavatták a Szakszervezetek Csongrád Megyei Tanácsának 14,5 millió Ft-ból felújított, 230-ról 1070 m² alapterületűre bővített könyvtárát
- 24— Pest, Szabolcs-Szatmár, Szolnok és
26. Hajdú-Bihar megyék gyermekkönyvtárosainak továbbképzése a debreceni Déri Múzeumban, a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár rendezésében
30. Nyugalomba vonult *Jelencsik Sándor*, a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár igazgatója

JÚLIUS

1. Az ELTE könyvtártudományi tanszékének új vezetője *dr. Fülöp Géza* egyetemi docens, az irodalomtudomány kandidátusa
Az MSZMP KB Politikai Főiskolájának új könyvtárigazgatója *Kovács Sándor*
A pápai Jókai Mór Városi Könyvtár új igazgatója *dr. Hermann István*
A zalaegerszegi József Attila Városi Könyvtár igazgatói teendőinek ellátására *Hadnagy Róbert* kapott megbízást; előde, *dr. Gyimesi Endre* ugyanezen a napon a Zala Megyei Levéltár igazgatóhelyettese lett
Megkezdődött a Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár új szárnyának építése
Új rendelkezés, a Minisztertanács 1033/1986. (VI. 20.) számú határozata lépett életbe — a korábbi határozatok érvénytelenítésével egyidejűleg — a *Közművelődési Alap* képzéséről, forrá-

sairól, kezeléséről és felhasználásáról. (Megjelent a Művelődési Közlöny 1986. évi 14., aug. 19-i számában is)

- 3— Az MKE műszaki szekciójának tanácskozása a Veszprémi Vegyipari Egyetemen az egyetemi könyvtárak országos szolgáltatásairól
7. A Minisztertanács Tanácsai Hivatala körlevelet adott ki a közérdekű tanácsi dokumentumoknak — tanácsulési előterjesztések és határozatok, tanácsrendeletek, vb-előterjesztések és -határozatok — a könyvtárak rendelkezésére bocsátásáról
9. *Közhasznú információs szolgáltatások* címmel az OSZK KMK irányításával működő országos propagandabizottság kibővített ülése az OSZK-ban
25. *Könyvről könyvért* címmel irodalmi rejtvényműsor közvetítése a Balatonalmádi Nagyközségi Könyvtárból a Petőfi rádió hullámhosszán
31. Nyugalomba vonult *Németh Istvánné*, a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Könyvtárának igazgatója

AUGUSZTUS

1. A SZOT kulturális, agitációs és propaganda-osztályának új vezetője *Jenecsek István*
A Fort Hays State University (USA) könyvtári tanszékének és az MKE gyermekkönyvtáros szekciójának közös szemináriuma a gyermekkönyv-kiadásról és a gyermekkönyvtárakról az FSZEK Pataky István téri főkönyvtárban
7. 120 m² alapterületű községi könyvtárt avattak a Komárom megyei Nagyigmándon
8. Tv-felvétel a Tamási Városi Könyvtárban
9. A Magyar Televízió második műsorában megismételte a zirci Reguly Antal Könyvtár bemutatását a *Híres magyar könyvtárak* c. sorozatban
12. A Könyvértékesítő Vállalat központi raktárbázisának felavatása a Váci út 19. sz. alatti telephelyen
- 13— Az MKE XVIII. vándorgyűlése Békéscsabán. Témája: *A könyvtár és jövője — állomány, épület, számítástechnika*
14. —
16. A Magyar Televízió második műsorában megismételte a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtárának be-

- mutatását a *Híres magyar könyvtárak* c. sorozatban
18. A *Szabó Ervin-émlékérem* és a *Kiváló Népművelő* kitüntetés átadása a Néprajzi Múzeumban. Szabó Ervin-émlékérmes könyvtárosok: *Arató Attila, Horváth Magda, Horváth Tibor, Izsák László, Söptei Jánosné, Zsámboki László*. Kiváló népművelő könyvtárosok: *Hadnagy Imre, Ottovayné Ecsedi Klára, Pataki Miklósné, Ribicska Raymondné, Szentjóni Attiláné*
- 18— Az orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók 13. tájékoztatója Pécsen, az Orvostudományi Egyetemen
19. A felújított, raktárral és új gyermekrészleggel 300 m²-ről 520 m² alapterületűre bővített Fonyódi Nagyközségi Könyvtár felavatása
A 200 m² alapterületű Mórahalmi Nagyközségi Könyvtár (Csongrád m.) felavatása
A Szolnok megyei Tiszaszentimre községben levő ÁMK 160 m² alapterületű könyvtárának felavatása
A 140 m² alapterületűre bővített Mezőgyászi Községi Könyvtár (Borsod-A.-Z. megye) felavatása

20. Elhunyt *Benjámín László* Kossuth-díjas költő, aki 1958-tól másfél évtizedig az FSZEK bibliográfiai osztályának munkatársa volt
- 22— A könyvtárosegyesületek és -intézmények nemzetközi szövetségének, az IF-LA-nak 52. konferenciája Tokióban *A könyvtártudomány új távlatai a XXI. század küszöbén* c. fő témáról
23. Életének 72. évében elhunyt *dr. Miszti László*, az Egyetemi Könyvtár ny. főigazgató-helyettese, az egykori Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskola könyvtáros tanszékének vezetője
A Magyar Televízió második műsorában megismételte a keszthelyi Helikon Könyvtár bemutatását a *Híres magyar könyvtárak* c. sorozatban
- 25— Pest és Szabolcs-Szatmár megyék könyvtárigazgatóinak és vezető munkatársainak továbbképzése és tapasztalatcseréje Nyíregyháza-Sóstón
- 23— Az OSZK KMK által közművelődési könyvtári vezetők részére szervezett vezetői-módszertani tanfolyam első része Solt-Kalimajorban (Bács-Kiskun m.)
27. Az OPKM-ben megtartotta alakuló ülését az *Iskolai Könyvtári Kollégium*
30. A Magyar Televízió második műsorában megismételte az MTA Könyvtárának bemutatását a *Híres magyar könyvtárak* c. sorozatban
31. 210 m² alapterületű, kettős funkciójú — községi és iskolai — könyvtárt avattak a Tolna megyei Pincehelyen

SZEPTEMBER

1. Az MTA Irodalomtudományi Intézete könyvtárának új vezetője *Németh S. Katalin*; előde, *Németh Miklós* 1986. dec. 31-i hatállyal nyugalmába vonult
A Dombóvári Városi Művelődési Központ és Könyvtár új könyvtárvezetője, igazgatóhelyettesi besorolásban, *Bükösdi Jánosné*
Megnyílt a bicskei Vajda János Városi Könyvtár 130 m² alapterületű gyermekrészlege
118 m² alapterületű helyiségekbe költözött a nagyközségi könyvtár Soltvadker-ten (Bács-Kiskun megye)
84 m² alapterületű helyiségéből 124 m²-esbe költözött a községi könyvtár a Bács-Kiskun megyei Kiszálláson, ahol *Sallai*

- István a harmincas-negyvenes években tanítóként működött
250 m² alapterületű raktárt kapott a kalocsai Nagy Lajos Városi Könyvtár
A Békéscsabai Megyei Könyvtár VARYTER—XT9 IBM-kompatibilis mikroszámítógéppel megkezdte teljes kölcsönzési ügyvitelének számítógépes lebonyolítását
200 órás könyvtárkezelői tanfolyan indult az OMIKK szervezésében az AGROINFORM, az MTA, az ÉTK és az Ipari Informatikai Központ hálózatához tartozó könyvtárosok részére
2. Másfél órás irodalmi műsor közvetítése a hódmezővásárhelyi Németh László Városi Könyvtárból a Kossuth rádió *Társalgó* c. rovatában
5. December 4-ig tartó intenzív, bentlakásos könyvtárkezelői tanfolyamot indított a szegedi Somogyi Könyvtár Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megyei közművelődési könyvtárosok részére
- 8— *A közművelődési könyvtárak szerepe a műszaki-gazdasági szakirodalom közvetítésében* címmel szakmai tanácskozás Szegeden, a Csongrád Megyei SZMT Központi Könyvtár és az OSZK KMK rendezésében
- 8— A XV. Komárom megyei könyvtári hét rendezvényei
- 8— A FID 43. konferenciája és kongresszusa a kanadai Montrealban. A kongresszus címe, illetve tárgya: *Információ, kommunikáció és technológiaátadás*
- 9— Közös magyar—finn olvasáskutatást elindító tanácskozás az OSZK KMK-ban a tamperei egyetem és a KMK érdekelt képviselői között
12. Felavatták a Devecseri Nagyközségi Könyvtár 1550 m² alapterületű új otthonát az Esterházy-várkastély műemléki helyreállítással kialakított helyiségeiben
15. 69 éves korában váratlanul elhunyt *Kisfaludi Sándor*, az OPKM ny. osztályvezetője, a HNF OT munkatársa, a Szolnoki Megyei Könyvtár 1954 és 1961 közötti igazgatója
- 15— A villamosenergia-ipari nemzetközi ágazati információs rendszer (NÁTMIR) rendszertanácsának 25. ülése, Miskolc-Tapolcán
16. 210 órás könyvtárkezelői tanfolyamot indított a Debreceni Megyei Könyvtár Hajdú-Bihar megye tanácsi, szakszervezeti és iskolai könyvtáraiban dolgozók számára
- 16— Az iskolai könyvtári hálózati központok vezetői és a vezető szaktanácsadók részére az OPKM által szervezett tanév-előkészítő tanácskozás Budapesten az iskolai könyvtári hálózat helyzetéről és fejlesztésének időszerű feladatairól
- 16— A traktor- és mezőgépipari nemzetközi ágazati információs rendszer (Informtraktoroszelhozmas) tanácsának 18. ülése Zamárdiban, a Mezőgépfejlesztési Intézet rendezésében
17. *Történelmi és művelődéstörténeti ismeretek* címmel nem történelem szakos, felsőfokú végzettségű közművelődési könyvtárosok számára kétéves tanfolyamot indított az OSZK KMK és az FSZEK
220 órás könyvtárkezelői tanfolyamot indított a Győri Megyei Könyvtár Komárom, Vas és Győr-Sopron megye tanácsi, szakszervezeti és iskolai könyvtáraiban dolgozók részére
- 17— A *Geoinform* nevű nemzetközi ágazati információs rendszer (NÁTMIR) elsődleges forrásállományának kialakításával és a felhasználóknak nyújtott szolgáltatásokkal foglalkozó szakértői értekezlet Siófokon, az Állami Földtani Intézet rendezésében
22. Másfél éves zenei könyvtárosi továbbképző tanfolyamot indított felsőfokú könyvtárosi végzettségű zenei könyvtárosok részére az OSZK KMK
- 22— Gyermekekönyvtárosok országos továbbképzése a Pest megyei Pécelen a gyermekek olvasásának lélektani és szociológiai kérdéseiről
- 22— Az OMIKK és az LSI [Large Scale okt. Integration] Alkalmazástechnikai Tanácsadó Szolgálat intenzív tanfolyama információs szakemberek részére a kisszámítógépek könyvtári alkalmazásáról
- 23— Fejér, Komárom, Győr-Sopron, Veszprém és Vas megyék gyermekkönyvtárosaik regionális továbbképzése a Kőszegi Városi Könyvtárban
25. A HNF Országos Elnökségének olvasó népert mozgalmi munkabizottsága programot állított össze a Darvas József születésének 75. évfordulója — 1987. febr. 12. — alkalmából tervezett akciókra

- 24— A Főiskolai Könyvtárvezetők Tanácsának mezőgazdasági főiskolai könyvtári tagozata által rendezett tanácskozás Szarvason, a Debreceni Agrártudományi Egyetem Szarvasi Mezőgazdasági Főiskolai Karán *A számítástechnika alkalmazásának egyes kérdései az agrárfelsőoktatási intézmények könyvtáraiban* c. témáról
25. Hét budapesti társadalomtudományi nagykönyvtár képviselőinek megbeszélése az Országgyűlési Könyvtárban — az OSZK szervezésében — a külföldi napilapok megőrzésében és használatában kialakítandó együttműködésről
- 29— Az OSZK KMK által közművelődési okt. könyvtári vezetők részére szervezett vezetői-módszertani tanfolyam második része — két csoportban — a Pest megyei Pécelen
30. József Attila és a felszabadulás utáni magyar irodalmi alkotók iránti tiszteletadásként *Tiszta szívvel* címmel irodalmi vetélkedőt hirdetett meg a SZOT, az MTV, a Népszava szerkesztősége, a Népszava Lap- és Könyvkiadó Vállalat, továbbá a Könyvértékesítő Vállalat Négyhónapos osztályozási és indexelési továbbképző tanfolyamot indított az OSZK KMK felsőfokú képzettségű szakemberek részére

OKTÓBER

1. Nyugalomba vonult *dr. Lőrincz Gyula*, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárának igazgatója
Az OIK új főigazgatója *dr. Fedinecz Sándor*
A Magyar Képzőművészeti Főiskola Könyvtárának új igazgatója *Török Sarolta*
A Prodinform Műszaki Tanácsadó Vállalat dokumentumtárának új vezetője *Teketné Kékesi Mária*
A nyugalomba vonuló *Gelencsér István* utódként *Tóth István* lett a Somogy Megyei SZMT Központi Könyvtár igazgatója
Nyugalomba vonult *Zima Jenő*, a Berettyóújfalui Városi Könyvtár igazgatója.
Újabb, 240 m²-es bővítéssel 1440 m²-re nőtt a Győri Városi Könyvtár alapterülete

A Barcsi Városi Könyvtárba költöztették az addig iskolában elhelyezett gyermekrészleget; a bővítéssel a városi könyvtár alapterülete 190 m²-re nőtt
A *Szonda* c. rádiós tudományos magazin soron következő számának anyagát a székesfehérvári Videoton Oktatási Központban működő könyvtárban vette fel a Magyar Rádió a műszaki könyvnapok keretében

200 órás könyvtárkezelői tanfolyamot indított a Baranya Megyei Könyvtár a megye tanácsi, szakszervezeti és iskolai hálózataiban dolgozók számára

- 1— Az OSZK KMK és a Közművelődési
2. Információs Intézet által tanácsi és szakszervezeti könyvtárosok számára rendezett országos továbbképzés az intézet épületében a videotechnika könyvtári alkalmazásáról
- 1— Békés, Tolna és Csongrád megye gyermek- és iskolai könyvtárosainak regionális továbbképzése a szegedi Somogyi Könyvtárban
- 1— Műszaki és közigazdasági könyvhónap.
31. Megnyitója Debrecenben
3. A Bács-Kiskun megyei Szank közösségi házában 140 m² alapterületű otthonhoz jutott a községi könyvtár
Rádiófelvétel a Dombóvári Városi Művelődési Központ és Könyvtárban. A műsort okt. 12-én sugározta a Petőfi rádió *Játék a könyvtárban. Irodalmi matiné gyerekeknek a dombóvári gyermekkönyvtárban* címmel
6. Egyéves, 220 órás könyvtárkezelői tanfolyamot indított társadalomtudományi könyvtárakban dolgozók részére a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára
A nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola kihelyezett könyvtár szakot indított a szolnoki Versegly Ferenc Megyei Könyvtárban Békés, Csongrád, Hajdú-Bihar, Heves és Szolnok megyei hallgatók részére
Megkezdődött a kölcsönzés a nagyközségi könyvtár céljára műemléki helyreállítással átalakított, 322 m² alapterületű Vécsey-kúriában, a Bács-Kiskun megyei Solton. (A könyvtár és a benne levő Vécsey- emlékszoba hivatalos felavatása 1987. márc. 14-én)
- 6— NDK műszaki-tudományos filmnapok
10. az OMIKK és a budapesti NDK-cent-

- rum rendezésében, az NDK-centrumban (első nap), illetve az OMIKK-ban
- 7— Az időszaki kiadványok nyilvántartásának nemzetközi rendszere, az ISDS (International Serials Data System) nemzeti és regionális központjainak igazgatói részére szervezett 12. tanácskozás az OSZK-ban. — Az ISDS igazgatótanácsának 14. elnökségi ülése ugyanott, okt. 13—14-én
8. Az MKE zenei könyvtáros szekciója Liszt Ferencről tartott tanácskozást a Liszt Múzeumban
- 9— *Pável Ágoston* nyelvész, néprajztudós, irodalmár, szegedi egyetemi tanár, szombathelyi könyvtárigazgató születésének 100. évfordulója alkalmából tudományos tanácskozás magyar és jugoszláv tudományos, valamint irodalmi intézmények, illetve szervezetek részvételével Szombathelyen, a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központban; kiállítás a Berzsényi Dániel Megyei Könyvtárban
- 9— A Hajdú-Bihar megyei gyermekkönyvnapok rendezvényei a megyei könyvtár, a Debreceni Városi Könyvtár, a megyei pedagógiai intézet és a megyei úttörőelnyökség szervezésében
10. *Ki nyer ma? Játék és muzsika tíz percben* címmel közvetítés a Kaposvári Városi Könyvtárból a Kossuth rádió műsorában
13. 205 órás könyvtárkezelői tanfolyamot indított a Salgótarjáni Megyei Könyvtár Nógrád megye tanácsi közművelődési és iskolai könyvtárainak munkatársai számára
- 13— Az NTMIK tudományos tanácsának
15. 20. ülése Visegrádon az OMIKK és az NTMIK szervezésében
- 13— Az Építésügyi Központok Nemzetközi Szövetsége (UICB = Union Internationale des Centres du Bâtiment) az Építésügyi Tájékoztatási Központ rendezésében Budapesten tartotta vezetőségválasztó közgyűlését, amelyet *Az információs médiák jövőjének trendjei* c. szeminárium követett
- Az MM Vezetőképző és Továbbképző Intézete által a főiskolai könyvtárak vezetői, illetve munkatársai részére szervezett képzés a személyi számítógép könyvtári alkalmazásáról. A további foglalkozások dátumai: 1987. febr. 16—20.; 1987. jún. 1—4.
14. *Az újságírás és a sajtókapcsolatok gyakorlati kérdései* címmel féléves alapfokú újságíró-tanfolyamot indított könyvtárosok részére az OSZK KMK a Magyar Újságírók Országos Szövetségével közösen
- 240 órás könyvtárkezelői tanfolyamot indított a Veszprémi Megyei Könyvtár a megye tanácsi, szakszervezeti, szak- és iskolai könyvtáraiban dolgozók számára
- 14— Az NTMIR alrendszerként működő
17. Nemzetközi Szabadalmi Információs Rendszer tanácsának 8. ülése Budapesten, az Orsz. Találmányi Hivatal székházában
15. Ismét megnyílt a győri Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola újjáalakított, 206 m² alapterületűre bővített könyvtára
16. A Heves megyei Lőrinci községben felavatták a már régebben *Magvető Könyvtár*nak elnevezett könyvtár 154 m²-ről 274 m² alapterületűre bővített és korszerűsített otthonát
- 17— Őszi megyei könyvhetek. Megnyitójuk
31. Balassagyarmaton
- 20— Finn—magyar retrospektív nemzeti
23. bibliográfiai szeminárium az OSZK-ban
- A Magyar Néphadsereg kiemelt könyvtáraiban működő könyvtárvezetők országos szakmai tanácskozása Budapesten, az MN Művelődési Házában
- 21— Az OSZK által tanácsi és szakszervezeti
22. könyvtárosok számára rendezett tanácskozás a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségében. Témája: hangoskönyv-szolgáltatások a közművelődési könyvtárakban
- 21— A szocialista országok könyvtártudományi és módszertani központjainak igazgatói részére szervezett 13. tanácskozás — a könyvtári és az információs rendszerek működési és tervezési kérdéseiről — Budapesten, az OSZK-ban és a szegedi Somogyi Könyvtárban
22. A Közalkalmazottak Szakszervezetének Néphadseregi Bizottsága által a Liszt-évforduló jegyében meghirdetett zenei és irodalmi vetélkedősorozat döntője Budapesten, a Honvédelmi Minisztériumban
- 22— Az ipari szakkönyvtári hálózati központ
23. és az alközpontok vezetőinek országos tanácskozása integrációs és állomány-

3. Értekezlet a könyvtárkezelői tanfolyamok tapasztalatairól és a további feladatokról az OSZK KMK rendezésében, az OSZK-ban

A veszprémi Országos Oktatástechnikai Központ könyv- és médiatárának szerkesztésében megjelenő *Oktatástechnológiai Információk* c. kurrens bibliográfia 1986. évi 1. száma Commadore—64 típusú számítógépen futtatott KWIC-index programmal készült

A Könyvértékesítő Vállalat, a Kossuth Kiadó és a megyei könyvtár által szervezett, könyvkiállítással és -vásárral egybekötött szakmai tanácskozás könyvtár-ellátási kérdésekről Nyiregyházán, a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárban

5. A Magyar Néphadsereg *Auróra* elnevezésű, egyévesre tervezett olvasópályázatának ünnepélyes megnyitója Kalocsán, a helyőrségi művelődési otthonban

7. A Nógrád megyei Vanyarcon, *Veres Pálné* egykori kastélyában felavatták a 150 m² alapterületű, kettős funkciójú — községi és iskolai — könyvtárt

- 10— Bács-Kiskun, Baranya, Somogy, Tolna és Zala megyék helyismereti tevékenységgel foglalkozó munkatársainak továbbképző tanfolyama a Tolna megyei Tengelicen *A helyismereti gyűjtemény kialakítása, feltárása és használata az A és a B típusú könyvtárakban* címmel

- 11— Bács-Kiskun, Baranya, Somogy és Zala megyék gyermekkönyvtárosainak továbbképzése Zalaegerszegen, a József Attila Városi Könyvtárban — a Zalaegerszegi Megyei Könyvtár rendezésében

12. Pesterzsébeten, a Vörösmarty u. 5. sz. alatti, átalakított épületben felavatták az FSZEK XX. kerületi, 392 m² alapterületű főkönyvtárát

- 12— A Megyei Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése a megyei tanácsok közgyűjteményi előadónak részvételével a könyvtárosok életkörülményeiről, az új Devecseri Nagyközségi Könyvtárban

13. A katonai főiskolák könyvtárvezetőinek tanácskozása Szolnokon

- 13— A múzeumi könyvtárosok harmadik országos tanácskozása Budapesten, a Központi Múzeumi Igazgatóság szakkönyvtárban

gyarapítási kérdésekről a Magyar Szénhidrogénipari Kutató- és Fejlesztő Intézet budapesti kirendeltségén

- 27— *A közművelődési könyvtárak fejlődési lehetőségei és A hátrányos helyzetűek könyvtári ellátása* címmel holland—magyar szakmai tanácskozás és kiállítás a szegedi Somogyi Könyvtárban a könyvtár, az MM, a Csongrád Megyei és a Szegedi Megyei Városi Tanács, illetve a Holland Kulturális és Jóléti Minisztérium, valamint a Holland Közművelődési Könyvtári Központ rendezésében

30. Az SZMT-könyvtárigazgatók, a szakmai központi könyvtárigazgatók és a nagyobb önálló szakszervezeti könyvtárak vezetőinek továbbképzése Balatonfüreden, a SZOT szervezésében

- 27— Az MKE bibliográfiai bizottsága és az OSZK KMK által rendezett tanácskozás az OSZK-ban a retrospektív nemzeti könyv- és sajtóbibliográfia módszertani kérdéseiről — a finn—magyar retrospektív bibliográfiai szeminárium tanulságai alapján

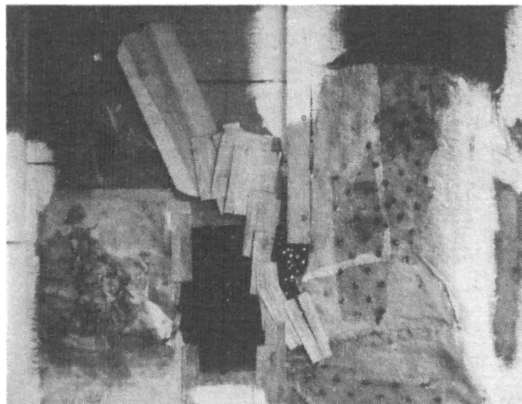
29. Az MKE műszaki szekciója által szervezett ülés az OSZK-ban a főiskolai könyvtárosképzésről

- 30— A Főiskolai Könyvtárvezetők Tanácsának gazdasági főiskolai tagozata által rendezett tanácskozás Zalaegerszegen a gazdasági főiskolai könyvtárak katalógusairól

31. A politikai könyvnapok kezdete. Megnyitó Budapesten, az Ady Endre Művelődési Központban

31. A politikai könyvnapok kezdete. Megnyitó Budapesten, az Ady Endre Művelődési Központban

- Az MM Vezetőképző és Továbbképző Intézete által a városi könyvtárak igazgatói, illetve munkatársai részére szervezett képzés a személyi számítógép könyvtári alkalmazásáról. A további foglalkozások dátumai: 1986. dec. 15—16.; 1987. márc. 4—5.
16. *Téli könyvvásár 1986. Üdvözet az olvasónak (I.)* címmel irodalmi rejtvényműsört sugárzott a Mátészalkai Városi Könyvtárból a Kossuth rádió
18. *A megyei könyvtárak könyvtárközi kölcsönzése* címmel országos szakmai megbeszélés az OSZK-ban
Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megyei Népfront-aktivisták és könyvtárosok tanácskozása a szegedi Somogyi Könyvtárban az olvasókörök szervezéséről
19. *A könyvtárosképzés av-taneshközei* címmel az ELTE TTK oktatástechnológiai csoportjának helyiségeiben rendezett tanácskozás megyei és városi könyvtárosok részére, az MKE av-bizottságának szervezésében
Az ipari szakkönyvtári hálózat budapesti alközpontjához tartozó könyvtárosok továbbképzéssel egybekötött munkaértekezlete állományépítési és gépesítési kérdésekről
20. Az észak-dunántúli régió megyei könyvtárigazgatói és olvasószolgálati osztályvezetői részére az olvasószolgálati munka időszerű kérdéseiről szervezett tanácskozás a Szombathelyi Megyei Könyvtárban
21. A Pest megyei Dabas nagyközség gyóni településrészének új iskolájában 110 m² alapterületű, kettős funkciójú könyvtárt avattak
23. *Téli könyvvásár 1986. Üdvözet az olvasónak (II).* címmel irodalmi rejtvényműsor közvetítése a Szeghalmi Városi Könyvtárból a Kossuth rádió hullámhosszán
24. 370 órás könyvtárkezelői tanfolyam indult a Magyar Néphadsereg könyvtárában dolgozó munkatársak részére
- 24—
26. Az MM Vezetőképző és Továbbképző Intézete által a megyei könyvtárak olvasószolgálati vezetői részére szervezett továbbképzés. A következő foglalkozások dátumai: 1987. jan. 28—30.; 1987. apr. 15—17.
- 24—
28. *Informatika és technológia* címmel brit film- és videobemutatók az OMIKK-ban
25. Megbeszélés az 1987. évi, kibővített statisztikai jelentésről az OSZK-ban a *tanácsi* könyvtárhálózat érdekelt munkatársainak, valamint a Tudományszervezési és Informatikai Intézet, továbbá a KSH képviselőinek részvételével, az OSZK KMK szervezésében
- 25—
26. A megyei és a fővárosi pedagógiai intézetek szakkönyvtárosaival részére szakmai továbbképzést szervezett az OPKM
26. *Negyven év a mezőgazdaság szolgálatában* címmel az AGROINFORM által rendezett jubileumi szakmai tanácskozás a NIKEX-székházban
Emlékkülés Gyulán, a városi tanács dísztermében, a Mogyoróssy János Városi Könyvtár megalapításának 150. évfordulója alkalmából
Székesfehérváron, új helyén megnyílt a 320. sz. Árpád Ipari Szakközépiskola és Szakmunkásképző 50-ről 160 m² alapterületűre bővített könyvtára
27. Megbeszélés az 1987. évi, kibővített statisztikai jelentésről az OSZK-ban a *szakszervezeti* könyvtárhálózat érdekelt munkatársainak, valamint a Tudományszervezési és Informatikai Intézet, továbbá a KSH képviselőinek részvételével, az OSZK KMK szervezésében
28. Felavatták a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének a Soros Alapítvány segítségével létesített új hangoskönyv-stúdióját, amelynek révén a nagy budapesti és a megyei közművelődési könyvtárak, valamint a kórházi beteg-

könyvtárak hangoskönyvtárakat hozhatnak létre, illetve meglévő részlegeiket és szolgáltatásaikat fejleszthetik

Megalakult az MKE iskolai könyvtáros szekciója. Elnöke *dr. Tóth Gyuláné*, a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Könyvtárának igazgatója

28— A IX. országos gyermekkönyvhét. Megnyitója Budapesten, a Móra Ferenc 5. Könyvkiadó házában

30. *Téli könyvvásár 1986. Üdvözet az olvasónak (III.)* címmel irodalmi rejtvényműsor közvetítése a hódmezővásárhelyi Németh László Városi Könyvtárból, a Kossuth rádió hullámhosszán

DECEMBER

1. A Fejér Megyei SZMT Központi Könyvtár új igazgatója *Fülöp Lászlóné*. Előde, *Sudár Ivánné* a SZOT Központi Könyvtár vezetője lett

A Vas Megyei SZMT Központi Könyvtár új igazgatója *Tilcsikné Pásztor Ágnes* Nyugalomba vonult *dr. Csapó Györgyné*, az Ipari Informatikai Központ munkatársa, az ipari szakkönyvtári hálózat koordinátora. Utóda — 1987. jan. elsejei hatállyal — *Teveli Mihályné*

Budapesten, a Liliom u. 8. sz. épület 430 m² alapterületű helyiségeiben megkezdték működésüket az OIK kihelyezett részlegei

A Lengyeltóti Nagyközségi Könyvtár (Somogy m.) 72 m²-es új gyermekkönyvtárának felavatásával 200 m²-re nőtt az intézmény alapterülete

7. *Gyermekkönyvhét. Játék a könyvtárban* címmel irodalmi matiné közvetítése a Móri Városi Könyvtár gyermekrészlegéből, a Petőfi rádió műsorában. (A felvétel nov. 21-én készült)

8— Az OSZK KMK által közművelődési könyvtárvezetők részére szervezett vezetői-módszertani tanfolyam a Pest megyei Pécelen (a szept. 29.—okt. 3-i tanfolyam második csoportjának)

12. Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése az MM-ben az egyetemi könyvtáraknak a felsőoktatásban és a tudományos kutatásban játszott szerepéről, valamint a felsőoktatási intézmények könyvtárosainak helyzetéről

Értekezlet az OSZK-ban a kötelespéldányok elosztásának gyakorlati kérdéseiről

10. A nemzetiségi alapkönyvtárak (báziskönyvtárak) minisztériumi szakfelügyeleti vizsgálatának záróértekezlete a HNF Országos Tanácsának székházában, az Állami Gorkij Könyvtár szervezésében; a nemzetiségi olvasótábori pályázat eredményhirdetése

Az MKE zenei szekciójának gyűlése az FSZEK Fehérhajú utcai zenei gyűjteményének helyiségeiben

11. A Társadalomtudományi Információs Munkabizottság ülése az OTKA [Országos Tudományos Kutatási Alap] bizottsága által kiírt számítógépesítési pályázatról és a számítógépes társadalomtudományi hálózat kiépítéséről

12. *Ki nyer ma? Játék és muzsika tíz percben* címmel vetélkedőműsor közvetítése az Érdi Városi Könyvtár zenei részlegéből, a Kossuth rádió hullámhosszán

16. *Könyvről könyvért* címmel irodalmi rejtvényműsor közvetítése a Kaposvári Városi Könyvtárból, a Petőfi rádió hullámhosszán

A Televízió 2. műsorában a Szegedi Körzeti Stúdió riportban mutatta be a Bács-Kiskun megyei solti Vécsey-kúriába költözött községi könyvtár életét

18. Az MKE 1986. évi tisztújító küldöttközgyűlése a Kertészeti Egyetem aulájában. Elnökké ismét *Billédi Ferencné dr.-t* választották

31. Nyugalományba vonult *dr. Havasi Zoltán*, az OSZK főigazgató-helyettese, mb. főigazgató

Nyugalomba vonult *Kovaneecz Ilona*, a Magyar Képzőművészeti Főiskola Könyvtárának igazgatója

Nyugalomba vonult *Bauer József*, a Prodinform Műszaki Tanácsadó Vállalat Dokumentumtárának vezetője

Nyugalomba vonult *Sövegjártó Lászlóné*, a Vas Megyei SZMT Központi Könyvtár igazgatója

Megjegyzés: A Művelődési Közlöny 1986. évi utolsó, 24. számában jelent meg az iskolai könyvtárak fejlesztéséről szóló 203/1986. MM sz. útmutató. A szám azonban 1986 decembere helyett csupán 1987. febr. 10-i dátummal került ki a nyomdából, ezért a dokumentum közreadását az utóbbi dátumhoz kötjük, s következő, 1987. évi krónikánkban jegyezzük fel.

Gerő Gyula

Marosán Gyula

Budapesten született 1915-ben. Művészi stúdiumát *Aba Novák Vilmos* festőiskolájában végezte el. Tehetsége révén hamarosan szüve-rén alkotóművész lett, s már húszéves korától önálló tárlatai voltak: Ernst Múzeum (1935, 1936), Nemzeti Szalon (1940), Múbarát (1941, 1943), Fészek Klub (1948). Két ízben külföldön is szerepeltek képei (Bécs 1937, Párizs 1947). Több alkotó társulás fogadta tagjai közé: Magyar Akvarell- és Pasztellfestők Egyesülete, Szinyei Társaság, KUT (Képzőművészek Új Társasága), Rippl-Rónai Társaság, Európai Iskola. 1949-ben megnyerte a „Munka és újjáépítés” állami freskóterv-pályázatot.

1957-ben Kanadában telepedett le, ahol szintén több egyéni kiállítást rendezett. Mintegy tíz éve rendszeresen részt vesz a külföldön élő magyar művészek nagyszabású hazai bemutatóin. A Magyar Nemzeti Galéria mellett neves európai és amerikai múzeumok őrzik alkotásait.

„Marosán Gyulát pályakezdő művészként a természethez szorosabban kötődő festészet és grafika vonzotta. Főképp tájképek, kisebb számban figurális kompozíciók alkották témakörét. A korabeli kritikák elomló festőségű vásznairól, palettájának tompított, ám meleg színharmóniáiról beszéltek, miközben arra is rámutattak, hogy látszólagos lágyságuk ellenére nem hanyagolják el a belső felépítés zártságát. E »belső felépítés« már előrevetítette későbbi képeinek szigorúbb szerkezetiségét, amely végül is a nonfiguratív absztrakcióba torkollik...” — írtam róla a Magyar Nemzeti Galéria 20. századi állandó kiállításának katalógusában (1986). Méltatásom — persze — csak itthoni közgyűjteménybe került műveire vonatkozik, s nem említi azt a tényt, hogy kanadai működése óta a szobrászat szinte valamennyi ágával még a kerámiákkal is aktívan foglalkozik. Méghozzá jelesül, figyelmet keltő

eredménnyel. Személyében tehát egy több műfajban is jártas művészetegyeniséget tiszteletünk.

Pontosításra szorul viszont a katalóguszöveg azon kitétele, mely szerint „Kanadában is a nonfiguratív művészet képviselője”. Ugyanis Marosán Gyula ma sem veti el kategorikusan a figurális megjelenítés létjogát. Bármily kötöttség helyett: olyan oeuvre létrehozásán munkálkodik, amelyben az absztrakció nincs kielezített, szélső határokhoz kötve; tehát — parttalan. A tárgyas vagy tárgyatlan, a konkrét vagy elvont körüli polémia éppúgy nem művészi szempont számára, mint ahogy stílus kategóriákhoz se köti magát. Beskatulyázhatatlan. Azért is válhatott a korszerű, mához szóló képzőművészet egyik képviselőjévé, mert az igazság és az őszinteség etikai alapjain nyugvó esztétikai minőség követelményét tűzte maga elé. Tartalomban, formában egyaránt. Magvas gondolatokat minél művesebben megmunkált anyaggal hitelesítve. Kifejezőmódját s az elvonatkoztatás mértékét természetesen mindig az adott téma és gondolati töltés determinálja — megbízható intuícióinak segítségével. Nemcsak a formaadásnál, hanem a színek felfokozott vagy éppenséggel egyazon szín árnyalatainak alkalmazásakor egyaránt. A piktúrájában meglévő találékonyság plasztikáinál sem hagyja cserben, csakhogy itt a tér és a forma viszonya lép előtérbe a műfaj sajátosságai szerint.

Bár Marosán Gyula külföldön él (Kanada, Toronto, 19 Dacre Cres.), máig megőrizte azt az indíttatást, amelyet szülőföldjétől kapott. Érett művészként érkezett új hazájába, s csupán látókörének kellett tágulnia ahhoz, hogy a „korszerű” mellé az „egyetemés” jelzőt is megszerezze!

A mester ekként öregbíti jó hírünket a világban.
Ecsery Elemér

Könyvtári kiadványokról — könyvtáros szemmel

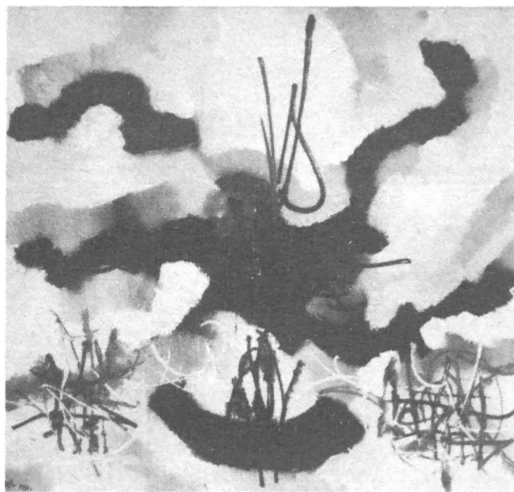
Felsorolásunk és ismertetésünk élére — **könyvtárpolitikáról** lévén szó — a *Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1986. évi beszámolója* és *1987. évi munkaterve* kívánkozik. A korrekt, gondos tervező-szerkesztő munkát tükröző dokumentumok jelentős elvégzett, ill. elvégzésre váró tevékenységekről adnak képet. A többé-kevésbé egyenrangú célok tömegéből csak a döntéselőkészítő feladatok viszonylag kis mennyiségét érdemes kiemelnünk az 1987. évi munkatervből, amely így a könyvtárpolitikai irányítás problémátlanságára látszik utalni. Jóval markánsabbak a *Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár* hasonló dokumentumai (*Jelentés 1986 és Munkaterv az 1987. évre*), amelyekből — az általánosan nehezedeő gazdasági feltételek ellenére — korszerűsítési törekvések olvashatók ki: a nem hagyományos dokumentumok gyűjteményeinek fejlesztése, a hátrányos helyzetű olvasók megkülönböztetett ellátása, távlati fejlesztési koncepciók, például a gépesítés terén.

Bár nem hazai a dokumentum, de tartalma iránymutató, nemcsak mert kidolgozásában magyar szakember (*Papp István*) is részt vett, hanem mert tekintélyes testület (a Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetsége) égisze alatt jelent meg. *Az IFLA irányelvi közművelődési könyvtárak számára* című kiadványról van szó, amely, hála az MKE, a KMK és az FSZEK közös erőfeszítésének, most magyar nyelven is hozzáférhetővé vált. A kiadványból — amelynek minden nagyobb közművelődési (és egyéb) könyvtárban helye van — időszerűsége miatt külön is ki kell emelnünk azt a fejezetet, amely a használóktól követelhető térítések problematikájával foglalkozik. A dokumentum szerint, jóllehet bármilyenű térítés elvileg ellenkezik „a közművelődési könyvtárak, az UNESCO közművelődési könyvtári kiadványának szellemével, valamint a felvilá-

gosodott országok többségének közművelődési könyvtári jogszabályaival”, néhány esetben, főleg a számítógép-használat esetében kivételképpen megengedhető korlátozott mértékű térítés kérése. Térítés kérhető ezenkívül olyan fotó-(gyors-)másolatokért, amelyeket a használó meg kíván tartani. A közművelődési könyvtárak működési célját és funkcióit, szolgáltatásait, irányításukat, együttműködésüket részletezve taglaló munka a maga nemében egyike a legjobboknak. Működési irányszámokat (mennyiségi mutatókat) az irányelvek csupán függelékként (a *Normák közművelődési könyvtárak számára 1977. évi kiadásából* át emelten) ad. Tájékoztatásul — ugyancsak függelékként — közli a kiadvány 15 ország három-három könyvtári rendszerének (különböző nagyságú települések hálózata) adatait, köztük Magyarországról Hatvan, Budapest és Vas megye népességének, s könyvtári szolgáltatási helyeinek, felszerelésének és technikai szolgáltatásainak, személyzetének, állományának és elmúlt évi kölcsönzéseinek főbb adatait. Mindent összevetve: a mű egészére áll a bevezetés megállapítása, amely szerint „mindenki, aki a közművelődési könyvtári ellátással foglalkozik, haszonnal fogja forgatni ezt a füzetet”. (Részletes ismertetésére visszatérünk.)

És végül még egy mintaszerű gondossággal összeállított dokumentum: *A Baranya Megyei Könyvtár 1987. évi munkaterve*. Összeállítóinak kiváló munkáját a legkésebben a mellékletek (összesen 13 db!), mutatják, amelyek közül külön is érdemes felhívni a figyelmet a képzés és továbbképzés, a belső ellenőrzés, a szakfelügyeleti tevékenység és nem utolsósorban a megyei könyvtárközi bizottság éves munkaterveire. A pécsi megyei könyvtár munkatervét már csak azért is érdemes alaposan tanulmányozni, mert követésre méltó.

Könyvtárpolitika a javából az is, amit a Ma-

gyar Könyvtárosok Egyesülete 18. vándorgyűlésének alkalmával összeállított *Könyvtárak Békés megyében* című kiadvány összegez: Békés megye könyvtárfejlesztési programjának megvalósult eredményeiből kapunk izelítőt belőle. Megtudhatjuk, hogy Békéssámson és Kétsoprony kivételével a megye valamennyi településének könyvtárát bővítették, fejlesztették az elmúlt negyedszázad során. A jelentős előbbrelépés elsősorban — mint köztudott — az akkori megyei könyvtárigazgató, *Lipták Pál* és munkatársai érdemének tudható be, de szerepet játszott benne a megyei művelődésirányítás is, a megyében létesített könyvtárfejlesztési alap 1977-től valósággal katalizálta a könyvtárépítési szándékokat azzal, hogy anyagi támogatásban részesítette a helyi kezdeményezéseket. A Békés megyei, újonnan épített vagy átalakított könyvtáráépületeknek van még egy nevezetességük (és erről a kiadványból is meggyőződhetünk): szépek, a tájba illőek, belső berendezésük és térkiképzésük nemcsak esztétikus, hanem funkcionálisan is kiváló. A kiadvány előszavából kitűnik, hogy a könyvtár új vezetése továbbra is a Lipták Pál által tört úton kíván járni, újabb és újabb könyvtárakat akar építeni. Attól tartunk, nem lesz könnyű dolguk a mai hétszűkesztendős időkben. Mindenesetre, sok sikert hozzá!

Lévén, hogy a propaganda és a módszertan is része a könyvtárpolitikának, itt kerítünk sort két ilyen tárgyú kiadvány ismertetésére. Az első az *Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ Könyvtártudományi Szakkönyvtár* címet viseli és a

szakkönyvtár tevékenységét ismerteti, a nyitvatartási időtől és használati szabályzattól a szolgáltatásokon, állományon és katalógusokon át a KMK gondozásában megjelenő időszaki kiadványokig. Az ügyes és szemrevaló kivitelben készült kiadvány borítóba helyezett szabadlapokon jelent meg, az utóbbi megoldás célszerűsége talán megkérdőjelezhető, maga a kiadvány azonban kifogástalan és szerfőlött hasznos. Épp ezért követhetné a példát a többi könyvtár, mindenekelőtt maga az anyaintézmény, az Országos Széchényi Könyvtár. Megjegyzendő: nem drága és terjedelmes kiadványokra, hanem igénytelenebb prospektusokra gondolunk.

Ilyen igénytelenebb külsejű, rotaprinten sokszorosított kiadvány az Egri Megyei Könyvtáré (*Módszertani füzetek, 3.*). Belső használatra készült, anyaga is ezt bizonyítja: hasznos dolog a megyei könyvtár helyismereti gyűjteményének bemutatása, a gyöngyösi könyvtár zenei részlegének az ismertetése, hozzájárul a tapasztalatcseréhez, ha megtudjuk, hogyan történik az olvasmányok ajánlása a hatvani középiskolákban, és végül, színes és érdekes az apróbb hírek rovata. Nem volt viszont jó ötlet leközoelni az *Adács község könyvtárának fejlődéstörténete* című tanulmányt, amely — legyen bármennyire is tisztes munka gyümölcse — annyira semmiképpen sem tart hat számot közérdeklődésre, hogy a kiadványnak közel a felét lefoglalja.

Kurrens gyarapodási jegyzékek, információs kiadványok

A sort egy kétségtelenül érdekes sorozattal kell kezdenünk: az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum *Kísérlet, kutatás, fejlesztés* című időszakos kiadványáról van szó. Ez — miként részcíme is mutatja — (Hazai pedagógiai, oktatási információk) — a magyarországi pedagógiai kutatás-fejlesztés eredményeinek terjesztésére, ismertetésére lenne hivatott. E célnak részben meg is felel: az évi három számban megjelenő kiadvány két alsorozatot foglal magában, az első az adott tanévben folyó iskolai kísérletekről tájékoztat, tematikus bontásban, a második az országban folyó jelentősebb iskolai kísérletekről ad részletesebb ismertetést. A kezünkben lévő kiadvány az első alsorozat tagja (*Kísérlet, kutatás, fejlesztés. Hazai pedagógiai, oktatási információk 1986/2.*). Tartalma kissé egyoldalú, kizárólag a pedagógiai (iskolai) kísérletekről ad áttekin-

tést. A kiadvány címe ennél jóval többet ígér, némi ízelítő a pedagógiai kutatásokból, fejlesz-
tésekből színesebbé tenné, tehetné a kiad-
ványt. Ámbár fejlesztés terméke maga a kiad-
vány is, mint az előszóból megtudható. Mikro-
számítógéppel és a hozzá kapcsolt IBM írógéppel,
automatizáltan készültek a mutatói (nevek,
tárgyszavak, területi, intézménytípusok és intéz-
mények szerinti mutatók). Az elő-
szó részletes, kissé talán túlságosan is részletes
tájékoztatást ad a számítógépes előállítás folya-
matáról, nehézségeiről. A szükségessé, sőt az
elengedhetetlenné is kevesebbet mond viz-
szont magáról a kiadványról, annak tartalmá-
ról, az egész sorozatról, feltételezve valószínű-
leg, hogy a használók korábbi közleményekből
vagy füzetekből a szükséges ismereteket már
megszerezték. Minthogy erre — különösen
egy felfutófélben lévő sorozat esetében a tap-
asztalatok szerint kevéssé lehet számítani —
célszerűbbnek látszanék a sorozattal kapcsola-
tos elemi tudnivalókat magában a kiadványban
(például a borító hátoldalán) közzétenni.
Mindezt azért érdemes megjegyeznünk, mert
a kiadvány egyébként minden elismerést meg-
érdemel. Tartalmilag is, az előkészítés módját
tekintve is. (Az utóbbi meggyőző példa arra,
hogyan lehet mikroszámítógépet is, persze
nem akármilyet, üzemszerűen használni, sőt
írógéppel összekapcsolva valóságos gépláncot
kialakítani.)

Néhány gyarapodási jegyzék következik,
összevetésük fölöttébb tanulságos lehet. Há-
rom különböző profilú, funkciójú intézmény
adja ki őket, eltérnek egymástól nemcsak tar-
talmukban, de elrendezésük, szerkesztésük
módját tekintve is. Egyetlen tulajdonságuk ro-
kon, mégpedig az, hogy tartalmilag gazdagok,
a könyveken kívül egyéb dokumentumok be-
szerzéséről is hírt adnak. A Videoton kiadvá-
nya (*Központi Műszaki Könyvtár 1968. II. félévi állománygyarapodása*), amely egyébként
különválasztva a Fejlesztési Intézet műszaki
könyvtárának gyarapodásáról is tudósít, közli
az előfizetett folyóiratok jegyzékét és a beszer-
zett, túlnyomórészt nyugati prospektusok bib-
liográfiai adatait. A könyvek címanyagát igen
egyszerű és ésszerű házi szakrend szerint cso-
portosítva sorolja fel. Az ÉTINFORM—ÉTI
kiadványa (*Könyvtári Tájékoztató 1986*)
anyagát egyoldalasan nyomva, mindenfajta
csoportosítás és mutatók nélkül, betűrendben
tálalja. Feltárja viszont a szakkönyveken kívül
„segédletek” cím után a katalógusokat, statisztikai
kézikönyveket, kalkulációs segédkönyve-

ket, továbbá — külön fejezetben — az új kuta-
tási jelentéseket, szakvéleményeket. A Video-
ton és az ÉTI kiadványa megegyezik abban,
hogy — fittyet hányva a szabványnak, sajtójogi
előírásoknak — egyiknek sincs kolofonja,
mindkettőről hiányzanak az elemi impresszum
adatok. Ez ellen az egyre inkább elharapózó
jelenség ellen a leghatározottabban szót kell
emelnünk, csakúgy, mint a címleírók életét
megkeserítő, részcímeikkel túlbonyolított so-
rozat-, időszaki kiadvány-címekkel szemben
(ez utóbbira egyébként az OPKM korábban
elemzett időszaki kiadványa is kínál példát).

Hogy jó példával is szolgáljunk, ejtsünk szót
a Kaposvári Tanítóképző Főiskola könyvtárá-
nak kiadványáról is (*Gyarapodási jegyzék*,
1986. 3—4.), amely a sokszorosítás technikai
színvonalát tekintve is veri a fővárosi intézmé-
nyek kiadványainak minőségét, de szerkezete
is példamutató: a külön fejezetbe csoportosi-
tott gyermek- és ifjúsági irodalmon kívül az
egész anyag egy házilagosan készített (az ETO
főosztályaiból, osztályaiából képzett) szakrend
szerint épül fel, a keresést betűrendes név- és
címmutató könnyíti meg.

Helyismereti kiadványok, bibliográfiák, repertóriumok

A Marcali Városi Könyvtár — a városá
nyilvánítás 10. évfordulójára — összeállította
és kiadta a város életét 1977. április 1-jétől
1987. február 7-ig nyomon követő sajtóbibli-
ográfiáját (*Marcali sajtóbibliográfiája 1977—
1987.*). A bibliográfia anyaga — amely a helyi
és a fontosabb országos napi-, hetilapok, fo-
lyóiratok feldolgozásával állt össze — temati-
kus és ezen belül időrendi elrendezésű. A bib-
liográfia használatát névmutató, az üzemek és
intézmények mutatója, eseménynaptár köny-
nyíti.

A megszokott igényességet és alapos elmé-
leti felkészültséget tükrözi a Debreceni Megyei
Könyvtár évről évre megjelenő helyismereti
kiadványa (*Helyismereti művek. Hajdú-Bihar
megye 1985.*). A teljesség igényével tárja fel a
tartalmi szempontból helyismereti kiadványo-
kat, vagyis azokat a műveket, amelyek kizáró-
lag a megyével, illetve annak valamely telepü-
lésével, földrajzi egységével foglalkoznak, te-
kintet nélkül arra, hogy a kiadvány hol jelent
meg. Válogatva tükrözi a megyében működő
intézmények, szervezetek kiadásában megje-
lent helyi kiadványokat. A helyi szerzők kiad-
ványai közül — ha helyismereti információkat

nem tartalmazzak — csak a szépirodalmi műveket sorolja fel. Lényeges körülmény, hogy a gyűjteményes munkákat analitikusan is feltárja, a helyismereti vonatkozásokat tartalmazó írásokra a megfelelő oldalszámokkal utal. A címléírásokat tematikus csoportokba, ezen belül betűrendbe rendezték, a keresésben név-, tárgy-, földrajzi és kiadói mutató segít.

A miskolci Lévay József Tudományos Könyvtár muzeális gyűjteményéről sorozatban kötetkatalógust ad ki. A sorozat első darabja 1984-ben látott napvilágot, és a hírlapok, folyóiratok leírásait tartalmazza. A most kibocsátott második kötet az iskolai értesítők katalógusa (*Iskolai értesítők. A Lévay József Könyvtár katalógusai 2.*). Anyaga, amely a Trianon előtti értesítők tekintetében a történeti Magyarország egészére kiterjed, települések, ezeken belül iskolatípusok, iskolák szerint tagozódik. A katalógust névmutató zárja.

Valóságos irodalomtörténeti csemegét köszönhetünk a Debreceni Megyei Könyvtárnak, mert lehetővé tette a *Fórum* című folyókor nagy hírű folyóirat repertóriumának kiadását. Mint ismeretes, létének néhány rövid éve alatt a *Vértesszőlő* szerkesztette folyóirat a felszabadulást közvetlenül követő időszak egyik leg színvonalasabb értelmiségi orgánuma volt (szerkesztő bizottságának tagjai: *Darvas József, Lukács György, Ortutay Gyula*). A repertórium kiadásával kinzó adósságot sikerült leróni.

Egy másik fontos bibliográfia a *Bajcsy-Zsilinszky* centenáriumi alkalmából látott napvilágot, a Békés Megyei Könyvtár kiadásában (*Bajcsy-Zsilinszky Endre a történeti irodalomban. 1957—1985. Válogatott annotált bibliográfia. Írta és szerkesztette: Borsi József*). A kissé önkényesnek tűnő időhatárt bevezetőjében a szerző azzal menti, hogy „a történeti igényű forrásfeltáró és -feldolgozó munka csak az 1956-os események után, a hatvanas évek fordulójától bontakozott ki”. Ebben a megvilágításban azonban ellentmondásosnak tűnik, hogy a bibliográfia első része Bajcsy-Zsilinszkynek a húszas-harmincas években kiadott önálló műveivel kezdődik, publicisztikájából azonban — amely alighanem jelentékenyebb — semmi nem mentődött át. Az első rész ezenkívül visszaemlékezéseket és egyéb, a „korra vonatkozó műveket” sorol fel. A „Történeti tanulmányok, forrásközlések” című részben felsorolt folyóirat-tanulmányok leírását annotációkkal kiegészítve közli a bibliográfia, a befejező rész pedig a hírlapi cikkekből ad válogatást. A bibliográfiát az elhúzódozó nyomdai munkák „jóvoltából” a centenáriumi évben megjelent publikációkkal sikerült kiegészíteni, ezek jegyzéke, az előbb ismertetett műfaji tagolásban, az anyag végére került. A művet névmutató és Bajcsy-Zsilinszky Endre életpályájának főbb állomásait összefoglaló kronológia zárja.

Zircz Péter

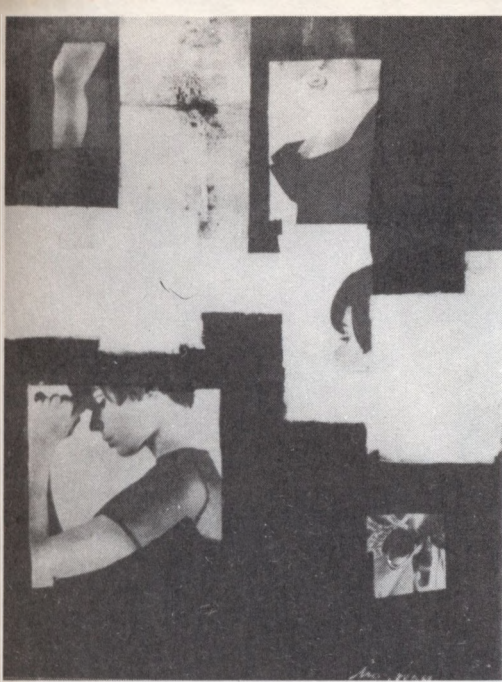
Lapozgató

Két ideji, szakmánkat érintő kiadvány jelent meg az Oktatókutató Intézet gondozásában, s gyermekek tanulási és művelődési szokásaival, motivációival, eredményeivel szükségképpen foglalkozó, elsősorban iskolai és gyermekkönyvtárosok számára ajánlhatók. *Bálint Mária Hiperaktivitás és iskolai teljesítménykudarok* című kutatási beszámolója elsősorban a — köznyelven szólva — valami okból magukat tanulási szituációkban nehezen vagy nem fegyelmelő gyermekek tanulási és tanítási lehetőségeit tette vizsgálat tárgyává, figyelemmel arra, hogy az ilyen gyermekek többnyire nem intelligenciahiányosságok miatt válnak nehezen taníthatóvá, s ebből fakadóan deviáns magatartásúakká, társaik tani-

tását is megnehezítő „problémás” gyerekekké. Gyermekcsoportokat oktató és nevelő pedagógusok, könyvtárosok számára bizonyos eligazítást, munkájukhoz segítséget jelenthet a tanulmány.

A másik írásban *Surányi Bálint Az általános iskola kezdő évei és a tanulók otthoni tévénézése* címmel ismét újabb adatokkal szolgál a média befogadásáról, a gyermekek hozzá való viszonyáról, s ismételt figyelmeztetést jelent: helyes, ha ezt a rendkívül potens kommunikációs és szocializációs eszközt a kultúrát átadni hivatott intézmények és értelmiségiek minél inkább igyekeznek saját feladataik szolgálatába állítani.

(A. R.)

MAROSÁN GYULA műveiből
(Cikkünket lásd az 564. oldalon)

